

SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1986
REYKJAVÍK 1987

Setning, prentun, bókband:
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA HF.

EFNISYFIRLIT

Yfirlit yfir þróun efnahagsmála	5
Framleiðsla, tekjur og verðlag	11
Utanríkisviðskipti og greiðslujöfnuður	18
Fjármál ríkissjóðs	30
Peningamál	38
Lánamarkaðurinn	46
Gengismál	55
Erlend mál og samningar	59
Umsjá sjóða og ýmis starfsemi fyrir ríkissjóð	62
Ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar	69
Annáll peninga- og gjaldeyrismála 1986	83
Töflur (sjá yfirlit á næstu síðu)	87
Efnahagur 31. desember 1986	112
Rekstrarreikningur árið 1986	114
Skýringar við ársreikning Seðlabankans 1986	116
Skýringar við ársreikning Ríkisábyrgðasjóðs 1986	119
Efnahagsreikningur Ríkisábyrgðasjóðs 31. des. 1986	120
Efnahagsreikningur Seðlabankans 1980–1986	122
Stjórn bankans og starfslið og fleira	124

TÖFLUYFIRLIT

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun	88
2. tafla. Framlag atvinnugreina til landsframleiðslunnar	89
3. tafla. Þjóðarauðurinn	89
4. tafla. Fjármunamyndun	90
5. tafla. Vísitölur verðlags	91
6. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd	92
7. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd – Ársfjórðungsfirlit	93
8. tafla. Löng erlend lán	93
9. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við	94
10. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erl. skammtíamast. innl.st. .	94
11. tafla. Skipting innflutnings eftir notkun	95
12. tafla. Útflutningur. Skipting á helstu vöruflokka	95
13. tafla. Viðskiptakjör	96
14. tafla. Vísitala meðalgengis erlendra gjaldmiðla	96
15. tafla. Verðmæti inn- og útflutnings eftir löndum	97
16. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs	98
17. tafla. Skipting ríkistekna eftir tekjustofnum	98
18. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir málefnaflokkum	99
19. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir tegundum	99
20. tafla. Seðlar og mynt	99
21. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærð í árslok	100
22. tafla. Ávísanavelta	100
23. tafla. Úr peningamálum	101
24. tafla. Úr reikningum Seðlabankans	102
25. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana	103
26. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana	104
27. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða	104
28. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða	105
29. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða	105
30. tafla. Greiðsluyfirlit lífeyrissjóða	106
31. tafla. Úr reikningum lánastofnana	106
32. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla skv. skráningu Seðlabanka Íslands	107
33. tafla. Helstu vextir hjá bönkum og sparissjóðum	108
34. tafla. Bindiskyldu- og endurkaupahlutföll	109
35. tafla. Vextir við Seðlabanka í % á ári	110

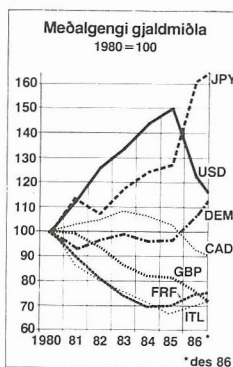
SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

I. YFIRLIT YFIR ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

Megindrættir

Efnahagsþróunin á árinu 1986 var einmuna hagstæð. Hagvöxtur varð um tvöfalt meiri en hvort næstu tveggja ára á undan og einn hinn mesti í vestrænum ríkjum. Landsframleiðsla jókst um 6,3%, hið mesta frá árinu 1978. Viðskiptakjör bötnuðu verulega, svo að þjóðartekjur jukust um 8,7%, hið mesta frá 1977. Afgangur náðist í utanríkisviðskiptum fyrsta sinni frá 1978. Kjarasamningar tóku nánara mið af möguleikum þjóðarbúsins en oftast áður, svo að verðbólga hjaðnaði um meira en helming frá fyrra ári. Samningarnir leiddu þó jafnframt til verulegs tekjuhalla á ríkissjóði og skipulagsbreytinga í húsnæðismálum með stórauðni fjármagni til þeirra. Aukinni fjárþörf var mætt með lánveitingum lífeyrissjóða og bankakerfis. Enda þótt erlendar lántökur reyndust enn mjög miklar og erlendar skuldir ykjust, lækkaði hlutfall þeirra um 4% í 51% af landsframleiðslu.

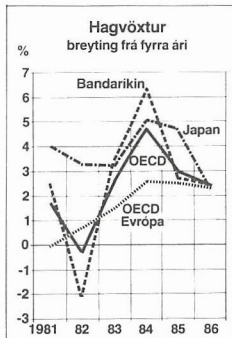
Efnahagsþróun umheimsins

Prennt var fyrirferðarmest í efnahagsframvindu umheimsins á liðnu ári. Gífurlegt verðfall varð á olfu á fyrri hluta ársins, en gekk þó að hluta til baka á síðasta ársfjórðungi. Áframhald varð á öru gengisfalli Bandaríkjadollars, um 16% yfir árið eða alls um 31% frá hámarkinu í mars 1985. Þrátt fyrir breytt gengishlutföll ágerðist viðskiptahalli Bandaríkjaanna fremur á árinu í heild, 3,3% af þjóðarframleiðslu á móti 2,9% árið áður, og á hinn bóginn jókst viðskiptaafgangur Japans úr 3,7% í 4,2% og V-Pýskalands úr 2,1 í 3,6% af þjóðarframleiðslu.

Raunverð hráolíu að tiltölu við útflutningsverð iðnríkja féll um 42% frá árinu áður, en um nærfellt helming frá 1982. Vægi olíuverðs í heimsviðskiptum má marka af því, að olíuinnflutningur OECD-svæðis lækkaði úr 264 milljörðum dollara nettó árið 1980 í 157 milljarða 1985 og tæpa 100 milljarða 1986.

Árin 1983 og 1984 var dollar orðinn ljóslega ofmetinn með tilliti til jafnvægis í utanríkisviðskiptum, en meðalgengi hans var þá á bilinu 30-50%

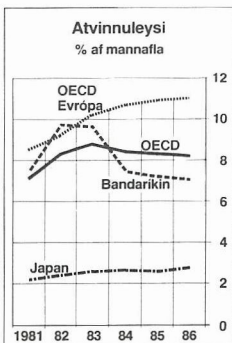

hærra en árið 1980. Þetta gengi stóð hins vegar í rökrænu samhengi við viðskiptahallann, sem mótsvaraði fjárlagahallanum ásamt slökum einkasparnaði. Fall dollars frá mars 1985 var því almennt talið óhjákvæmilegt skilyrði þess að koma viðskiptajöfnuði helstu ríkja heims í heilbriggt horf. Í árslok 1986 var meðalgengi dollars aftur orðið svipað og 1981 og þar áður 1975-77, en árin 1978-80 var dollar mun veikari, en þar á móti sterkari árin 1982-85. Virðist dollar og þar með gengisafstöður helstu gjaldmiðla komnar nálægt því í jafnvægishorf, að tilskildu viðunandi samræmi í ríkisfjármálum og öðrum eftirspurnarþáttum milli helstu ríkjanna.

Hagvöxtur hélt áfram fjórða árið í röð frá stöðnuninni 1981-82, en hægðist nokkuð og varð 2,4% í iðnríkjunum, nokkru minni en spáð hafði verið. Vöxturinn varð jafnari en oftast áður, 2,3% bæði í Japan og í Evrópu og 2,5% í Bandaríkjunum. Breyttar afstöður þarna á milli spegla í og með breytta samkeppnisstöðu, jafnframt því sem þensluáhrif frá ríkissjóðshalla Bandaríkjanna eru enn til staðar. Á fjögurra ára tímabiliinu frá 1982 hefur framleiðsla OECD-svæðis aukist um 13,4%, nánast hið sama og héraendis á þriggja ára bataskeiði frá 1983.

Viðskiptajöfnuður

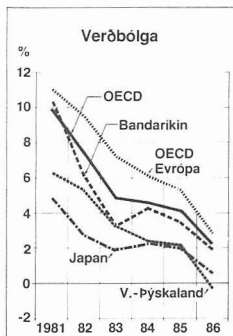
Sökum öndverðra viðskiptakjaraáhrifa í fyrstu umferð gengisaðlögunar tekur það viðskiptajöfnuð þróaðra iðnríkja verulegan tíma, jafnvel 2-3 ár, að laga sig til fulls að breyttum gengisafstöðum. Þessi regla kemur heim við enn aukinn viðskiptahalla Bandaríkjanna upp í 140 milljarða dollara á árinu 1986, jafnframt því sem viðskiptaafgangur Japans hækkaði í 86 og Þýskalands í 36 milljarða. Olíuframleiðsluríkin hafa einning sætt stórauðnum viðskiptahalla, upp í 36 milljarða dollara 1986.

Hagþróun síðustu ára hefur annars vegar skilað slökum árangri atvinnubata, en hins vegar góðum árangri stöðugra verðlags, og er ótvírætt nokkurt samhengi þar á milli. Atvinnuleysi rénaði lítið eitt í Bandaríkjunum, Þýskalandi og Kanada, en jókst fremur víðast í öðrum iðnríkjum, svo að heildarbatinn varð hverfandi. Að vísu varð víðast sæmileg aukning atvinnuástands, um 1,6% á heildina lítið, en mannfjölgun og aukin atvinnuþátttaka á móti kom í veg fyrir að nokkurt verulegt skarð væri höggvið í atvinnuleysið, sem nam um 7% af mannafla í Bandaríkjunum og 11% í Evrópulöndunum til samans, en ekki nema 2,8% í Japan. Á heildina lítið hefur atvinnuleysi verið lítt breytt frá árinu 1982.

Verðlag og vextir

Slíkt langvarandi atvinnuástand hefur að vonum sett mark sitt á kjarasamninga og þróun launatekna. Kauphækkningar á vinnustund og á framleidda einingu hafa því fremur farið lækkandi að undanfögnu. Verðbólga hefur hjaðnað nokkuð jafnt og þétt allt frá 1980 og varð

Grundvallarskilyrði þjóðarbúsins

aðeins 2,3% á kvarða neysluverðlags OECD-svæðis. Þarf að leita rúma tvo áratugi aftur eða allt til 1964 til þess að finna svo litla verðbólgu á alþjóðavettvangi.

Hjaðnandi verðbólga hefur gefið tilefni til lækkandi vaxta á fjármagnsmarkaði, og hafa stjórnvöld víða séð ástæðu til að stuðla að þeirri þróun í því skyni að örva atvinnu og hagvöxt. Vextir bæði langra og stuttra skuldabréfa lækkuðu því í helstu iðnríkjunum yfir árið 1986 og sömuleiðis milli ársmeðaltala. Raunvextir lækkuðu þó sýnu minna sökum minnkandi verðbólgu.

Þær ytri aðstæður, sem mestu máli skiptu fyrir íslenskan þjóðarbúskap á árinu, voru hinar almennu og áður nefndu: gengislækkun dollars, olíuverðlækkunin og vaxtalækkun á alþjóðlegum fjármagnsmarkaði, en ekki síður hin sérstöku markaðsskilyrði fyrir sjávarafurðir, sem hafa mótast annars vegar af langtímaþróun fiskneyslu og hins vegar af tregum sjávarafra samkeppnisþjóða. Grundvallarskilyrði hagþróunar af innlendum toga eru einkum fiskveiðistefna síðustu ára ásamt hagstæðum lífsskilyrðum á íslensku hafsvæði, verðlags- og gengisstefna stjórnvalda frá miðju ári 1983, kjarasamningar heildarsamtaka vinnumarkaðarins í samstillingu við verðlags- og fjármálastefnu og loks skipulagsumbætur peningamála og bankakerfis til aukins frjálsræðis og beitingar markaðsstjórntækja.

Framleiðsla

Botnfiskafli jókst annað árið í röð frá lægðinni 1984, en loðnuafli minnkaði um 9% frá hámarkinu árið 1985. Afli annarra tegunda jókst talsvert. Heildarafli varð næstum eins mikill að magni og metárið á undan, en 13% meiri á föstu verði, og nam þá heildaraukningin þannig reiknuð 42,6% á þrem árum frá 1983. Framleiðsla sjávarafurða í heild jókst um tæp 10% frá árinu áður, svo að meðalvinnslustig mun hafa lækkað nokkuð, enda varð mikill útflutningur á ferskum fiski. Sökum birgðaminnkunar yfir árið jókst útflutningur sjávarafurða þó nokkru meira en framleiðslan eða um 11-12% á föstu verði. Gengi annarra útflutningsgreina var mjög misjafnt. Ullar- og skinnaiðnaður áttu í markaðsörðugleikum, svo að útflutningur þeirra sem og sumra annarra greina dróst töluvert saman, en á móti jókst framleiðsla áls og kísiljárns. Útflutningsframleiðslan í heild jókst þannig um 7%.

Framleiðsluaukning í fiskveiðum og fiskvinnslu, metin á kvarða vinnsluvirðis, er talin hafa numið 11,1%, landbúnaði 3,5% og öðrum iðnaði um 4,5%. Mikil aukning varð í verslun og veitingarekstri, 6,5%, og samgöngum o. a. þjónustu, 5,8%. Var afkoma almennt góð í þessum greinum, en örðug í verslun á landsbyggðinni. Starfsemi hins opinbera jókst um tæp 4%, en byggingarstarfsemi mun hafa

staðið í stað. Alls jókst landsframleiðsla um 6,3% og þjóðarframleiðsla um nánast hið sama, 6,2%. Áhrif bættra viðskiptakjara komu svo raunaukningu þjóðartekna upp í 8,7%.

Ráðstöfun verðmæta

Á ráðstöfunarhlið þjóðarbúsins hefur mikil aukning neyslunnar verið fyrirferðarmest. Einkaneysla hefur þar farið fyrir, jókst um 6,5% á árinu og alls um rúm 15% síðustu þrjú árin, en árið þar á undan varð samdráttur um rúm 8%. Samneyslan jókst um tæp 4% á árinu, en árið áður og yfir allan lengri tíma litið hefur hún aukist örar en einkaneyslan, enda aldrei dregist saman svo áratugum skiptir. Fjármunamyndun er hins vegar talin hafa staðið í stað eftir aðeins 1% aukningu árið áður og allmiklar sveiflur þar á undan. Fjárfesting atvinnuvega hefur þó haft drjúgan framgang á móti samdrætti eða stöðnun í opinberum framkvæmdum og íbúðabyggingum.

Viðskiptakjör

Viðskiptakjör út á við snerust fremur óvænt til mikils bata, sem nam 5% á vöruviðskiptum eða um 4,5% á heildarviðskiptum vöru og þjónustu. Veigamest varð verðlækkun olíu, sem olli því, að olíureikningur þjóðarbúsins lækkaði um 2,4 milljarða króna eða 39% á föstu gengi. Á móti því hefði mátt vænta lækkunar raunvirðis útflutnings, sem seldur er fyrir dollara, einkum frystiafurða. Hagstæð markaðsskilyrði sjávarafurða báðum megin hafs gáfu hins vegar færi á verðhækkun til meira en fulls mótvægis og á sveigjanlegri aðlögun afurðasamsetningar og markaðsleiða til þess að nýta bestu tækifærin. Útflutningsaukningin, 15,7% reiknuð á föstu gengi, varð leiðandi aflið í þjóðarbúskapnum. Aukinn peningalegur sparnaður hindraði, að tekjuaukningin kæmi með fullum þunga fram í innflutningi, sem jókst um 5,4% á föstu gengi. Vöruskiptajöfnuðurinn varð þannig jákvæður um 4 milljarða kr. Þjónustujöfnuðurinn varð einnig til muna hagstæðari en áður. Útflutningur vöru og þjónustu jókst að magni um 6,2%, en innflutningur um aðeins 0,3%, og auka viðskiptakjörin enn á þann mun. Við þetta varð viðskiptajöfnuður jákvæður fyrsta sinni frá árinu 1978 og þar á undan 1969 og 1970, en þessi þrjú ár varð viðskiptaafgangur á bilinu 1,1-1,5% af landsframleiðslu. Eru þetta mikil umskipti frá árinu áður, 1985, er hallinn nam 4,8 milljörðum eða 4,3% af landsframleiðslu, og á það einnig við, þótt leiðrétt sé fyrir birgðabreytingum og sérstökum innflutnings-sveiflum.

Kjara- og verðlagsmál

Bati viðskiptakjara og annarra raunskilyrða í upphafi ársins veitti kærkomið tækifæri til þess að brjótast úr sjálfheldu gagnstæðra krafna um raunlaun og raungengi. Almennir kjarasamningar náðust í febrúarlok um sem næst 14% kauphækkun í fjórum áföngum og var ætlað, að gengi krónunnar gæti staðist þá raun. Lækkun opinberra

gjalda og þjónustuverðs nam 3,9% í framfærslukostnaði, og var á þeim grundvelli stefnt að því að þoka verðbólgu niður í 8% yfir árið. Sérkjarasamningar, kjaradómar og bætur fyrir verðlagshækkun umfram rauðu strikin bættu miklu við, svo að hækkun kauptaxta er metin 25% yfir árið. Af þessu ásamt falli dollars leiddi í fyrsta lagi gengissig krónu um 5,5% yfir árið, en um 13% milli ársmeðaltala, í öðru lagi 12,8% hækkun framfærslukostnaðar yfir árið eða um 21% milli ársmeðaltala, og í þriðja lagi fádæma mikla aukningu kaupmáttar, bæði taxta og tekna. Atvinnutekjur á mann hækkuðu milli ára um 35% og kaupmáttur þeirra um 11%. Þrátt fyrir tilætlaða hófstillingu í upphaflegum, almennum kjarasamningum varð hækkun bæði kauptaxta og launatekna þannig í reynd mjög mikil, svo að hjöðnun verðbólgunnar reyndist mjög háð auknu burðarþoli atvinnuveganna og þar með því, að ekki kom til verulegra víxlhækkana í krafti rauðu strikanna í samningunum, en þau eru eins konar óformleg endurvakning vísitölutengingar launa.

Ríkisfjármál

Upphafleg fjárlög ársins 1986 voru við það miðuð að koma á jöfnuði tekna og útgjalda eftir mikinn halla árið á undan í því skyni að greiða upp lausaskuldir og stuðla að bættu efnahagslegu jafnvægi. Kom þá upp sú staða, að talið var unnt að ná ábyrgari kjarasamningum og draga verulega úr verðbólgu með nokkurri fórn þessara jafnvægismarkmiða. Var því ákveðin lækking opinberra gjalda og aukning niðurgreiðslna um 1.650 m.kr., en innlendar lántökur jafnframt auknar um nær 1.600 m.kr., þannig að stefnt var að 1,1% tekjuhalla ríkissjóðs á árinu. Til þess að mæta hallanum og viðhalda svipuðum greiðsluafgangi og í upphaflegum áformum var samið um 850 m.kr. lán ríkissjóðs frá bankakerfinu og 625 m.kr. frá lífeyrissjóðum. Veigamesta breytingin til frambúðar var þó sú, að lífeyrissjóðirnir fjármagna útlán íbúðalánasjóða með 55% af ráðstöfunarfé sínu, og lánsréttur meðlima þeirra er háður því í stað beinna útlána sjóðanna til þeirra. Í þessu felst jafnframt veruleg meðgjöf í raunvöxtum. Samkvæmt bráðabirgðauppgjöri á greiðslugrunni reyndist tekjuhalli ríkissjóðs 1.876 m.kr. eða 1,3% af landsframleiðslu.

Peninga- og lánamál

Þróun peningamála réðst í senn af hækkandi rauntekjum og raunvöxtum sem og af þensluáhrifum frá ríkisbúskap og erlendum lántökum. Innlán jukust um 34,3%, langt umfram aukningu útlána, sem nam 20,9%, útlána og endurlána bankakerfisins um 17,8% eða hækkun lánskjaravísitölu um 14,7% yfir árið. Enda þótt spariinnlán í heild skiluðu aðeins eilítið jákvæðum raunvöxtum, gáfust margháttuð tækifæri til góðrar ávöxtunar innan banka sem utan. Raunvextir bankaútlána urðu um 7% á heildina litið, en nokkru hærri á almennum skuldabréfamarkaði. Þróun raunvaxta átti drjúgan hlut

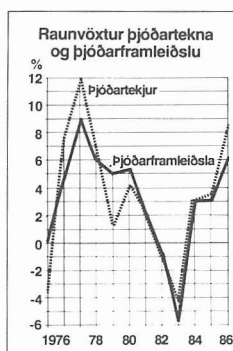
að því, að ársmeðaltal heildarinnlána hækkaði í 31,1% af landsframleiðslu, úr 29,1% árið áður, en lægst varð hlutfallið 19,4% 1978. Verulegar breytingar urðu á bankalöggjöf með gildistöku laga um viðskiptabanka og sparisjóði í ársbyrjun og laga um Seðlabankann 1. nóvember. Breyting skipulags og starfshátta í anda nýju laganna var í deigluinni í árslok. Aukið vaxtafrelsi samkvæmt nýju lögnum leiddi aðeins til hægfara aðlögunar og þá einkum samræmingar milli mismunandi vaxta. Vaxtamunur innlánsstofnana jafnaðist milli verðtryggðra og óverðtryggðra lána, en breyttist lítið á heildina lítið. Raunvextir útlána voru fremur lægri en af hliðstæðum lánnum erlendis, svo að hvorki þeir né vaxtamunurinn gáfu tilefni til íhlutunar samkvæmt nýju lögnum. Heildarstaða innlánsstofnana gagnvart Seðlabanka ásamt lausafjárstöðu erlendis batnaði um tæpa 3 milljarða kr. á árinu, þar af lausafjárstaðan um 856 m.kr., og eru innstæðubréf vegna lántöku ríkissjóðs á árinu þá ekki meðtalin.

Samhliða öflugum vexti hins innlenda lánakerfis voru tekin ívið meiri erlend lán en árið áður, alls 12 milljarðar kr., en hrein lántaka varð 5,9 milljarðar. Mikil hækkun þjóðartekna samfara tiltölulega stöðugu gengi krónunnar og falli dollars og sterlingspunds sérstaklega olli þó því, að hlutfall langra erlendra lána af landsframleiðslu í árslok lækkaði í 51% úr 54,8% árið áður. Greiðslubyrði lánanna hélst þó lítið breytt og nam 19,2% af útflutningstekjum. Þróun innlends lánamarkaðar og erlendra lántöku leiddi til aukningar gjald-eyrisforðans um 3,6 í 12,5 milljarða kr. í árslok, og var hlutfall hans af innflutningi þá orðið með hæsta móti.

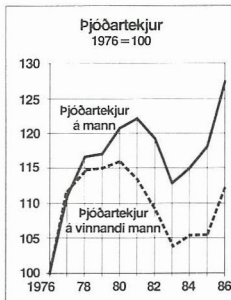
II. FRAMLEIÐSLA, TEKJUR OG VERÐLAG

Þjóðartekjur jukust mikið á árinu 1986, og varð vöxtur þeirra sá mesti síðan 1977. Hagvöxtur varð mun meiri en undangengin tvö ár, og viðskiptakjör bötnuðu verulega. Þjóðartekjur á mann voru 4,3% hærri en við lok síðasta hagvaxtarskeiðs. Ef tímabilið frá 1945 er skoðað, sést, að átta sinnum hafa þjóðartekjur á mann aukist meira en á árinu 1986. Rætur efnahagsbatans má rekja til 10% aukningar sjávarafurðaframleiðslu og meiri umsvifa í samgöngum og þjónustu. Einkaneysla jókst á milli ára til jafns við hagvöxt, en heildareftirspurn nokkru minna, þar eð fjárfesting stóð í stað og samneysla jókst mun minna en þjóðarframleiðsla. Heildareftirspurn jókst einnig mun minna en þjóðarframleiðsla, en það ásamt bötnun viðskiptakjara náði að mynda afgang á viðskiptajöfnuði í fyrsta skipti síðan 1978.

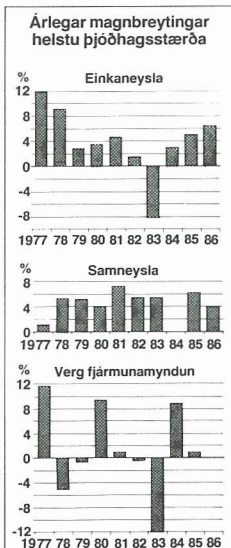
Þjóðarframleiðsla og þjóðartekjur

Landsframleiðslan 1986 varð 6,3% meiri en árið á undan. Þjóðarframleiðsla jókst um 6,3% og þjóðartekjur um 8,7%. Munur landsframleiðslu og þjóðarframleiðslu felst í tekjuhreyfingum gagnvart útlöndum, en meginhluti þeirra eru vaxtagreiðslur af ertendum lánnum. Vöxtur þjóðartekna ræðst annars vegar af vexti þjóðarframleiðslu og hins vegar af breytingum viðskiptakjara. Þar sem viðskiptakjör bötnuðu talsvert á milli ára, jukust þjóðartekjur meira en þjóðarframleiðsla. Samkvæmt áætlun Þjóðhagsstofnunar má rekja rúmlega fjórðung aukningar þjóðarframleiðslunnar á sl. ári til fiskveiða og fiskvinnslu. Aukin umsvif á sviði samgangna og þjónustu skýra rúmlega þriðjung hagvaxtarins, verslun og veitingarekstur um sjöunda hluta og iðnaður rúmlega tíunda hluta. Tafla II.1. sýnir hagvöxt miðað við mismunandi mælikvarða framleiðslu og tekna á mismunandi tímabilum. Taflan sýnir, að hagvöxtur undanfarinna ára hefur að meðaltali verið minni en á árunum fyrir 1975. Árlegur hagvöxtur á mælikvarða þjóðarframleiðslu var að meðaltali 5,1% á árunum 1955 til 1974 í samanburði við 3,2% næstu 12 árin þar á eftir. Eins og sjá má jókst verg þjóðarframleiðsla á mann um 5,6% 1986, en meðaltal árlegs vaxtar þjóðarframleiðslu á mesta góðæriskeiði seinni tíma, árunum 1962 til 1966, er 6,9%.

Ráðstöfun þjóðarframleiðslunnar

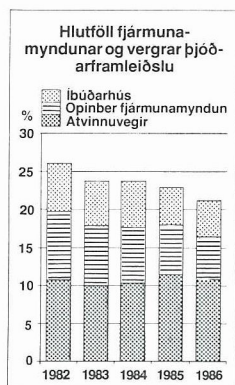

Tafla II.1. Hagvöxtur.
(Árlegar breytingar í %)

	1955-84	1955-64	1965-74	1975-84	1985	1986
Verg landsframleiðsla	4,5	5,2	5,0	3,4	3,3	6,3
Verg þjóðarframleiðsla	4,3	5,3	4,9	2,9	3,0	6,3
Verg þjóðarfrl. á mann	2,8	3,2	3,5	1,8	2,2	5,6
Vergar þjóðartekjur	4,8	6,0	5,7	2,8	3,5	8,7
Vergar þjóðartekjur á mann	3,2	3,8	4,3	1,7	2,7	8,0

Einkaneysla jókst um 6,5% samanborið við 5% 1985 og 3% 1984 og er nú meiri en nokkru sinni fyrr. Einkaneysla sem hlutfall af þjóðarframleiðslu lækkaði úr 63,5% 1985 í 61,2% á liðnu ári, og er það nokkuð svipað hlutfall og á árunum 1981 til 1984, en um 3% hærra en 1977 til 1980. Samneysla jókst um 3,9% á liðnu ári samanborið við 6,2% aukningu 1985. Hlutdeild samneyslu í þjóðarframleiðslunni var nær óbreytt frá árinu á undan, 18,9%, og er það ívið hærra hlutfall en meðaltal árunum 1980-84 og um 2% hærra en meðaltöl árunum 1977 til 1980. Samanburður á einkaneyslu og samneyslu eftir 1977 við fyrri tíma er torveldur, vegna þess að hið nýja kerfi þjóðhagsreikninga mælir neyslu á nokkuð annan hátt en áður tíðkaðist.

Fjármunamyndun var svipuð 1986 og 1985, en þá jókst hún um 1%. Hlutfall fjármunamyndunar af þjóðarframleiðslu hefur lækkað á undanförunum árum og varð 21,0% 1986, sem er 3,4% lægra hlutfall en meðaltal næstu fimm ára þar á undan, og hefur þetta hlutfall ekki verið lægra síðan 1954. Þessi umskipti má að mestu rekja til breytinga á umfangi opinberra framkvæmda, sem á tveimur sl. árum drógust saman um nær 16%. Fjárfesting atvinnuveganna jókst þriðja árið í röð. Fjárfesting í landbúnaði jókst um 9,1%, en rúmlega öll aukningin átti rætur að rekja til 850 milljón króna fjárfestingar í fiskeldi. Án fiskeldis minnkar fjárfesting í landbúnaði um 10% annað árið í röð. Um það bil 13% af fjármunamynduninni sl. ár voru í sjávarútvegi, veiðum og vinnslu til samanburðar við 8,5% 1985. Fjármunamyndun í útgerð rúmlega tvöfaldaðist eftir fjögurra ára samdráttarskeið. Aftur á móti varð engin breyting á fjárfestingu í fiskvinnslu í kjölfar 33% aukningar frá árinu 1983 til 1985. Verulegur samdráttur er áætlaður í fjárfestingu í almennum iðnaði eða 9,8%, en þar á móti kemur 9,4% aukning fjármunamyndunar í verslun og skrifstofu- og gistihúsum. Í heild er áætlað, að fjárfesting atvinnuveganna hafi aukist um 4,5% milli 1985 og 1986, og er það aðeins tæpur þriðjungur aukningarinnar næstu tvö ár þar á undan. Sem hlutfall af þjóðarframleiðslu er fjárfesting atvinnuveganna 10,9% 1986, sem er ívið hærra en meðaltalið árinum 1980-85. Fjárfesting í íbúðabyggingum hélst óbreytt frá fyrra ári, en sem hlutfall af þjóðarframleiðslu lækkuðu íbúðabyggingar úr 5% 1985 í 4,6% 1986. Fjárfesting í íbúðarhúsnæði

var á liðnu ári 14% minni en þegar hún var mest árið 1980. Opinber fjárfesting dróst saman eins og áður er getið, og munaði þar mest um 22,3% minnkun framkvæmda við rafveitur og virkjanir, 13% minni fjárfestingu í hitaveitum og 8,7% samdrátt í byggingum hins opinbera.

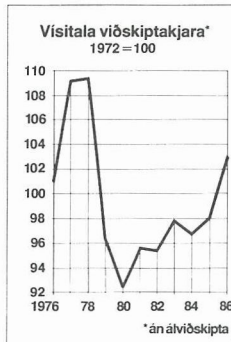
Tafla II.2. Verðmætaráðstöfun.
(Árlegar breytingar í %)

	1955-84	1955-64	1965-74	1975-84	1985	1986
Einkaneysla	4,8	5,2	7,0	2,4	5,0	6,5
Samneysla	5,8	6,4	6,4	4,5	6,2	3,9
Fjármunamyndun	4,7	8,5	6,0	-0,2	1,0	0,0
Verg verðmætaráðstöfun ..	5,0	6,1	7,0	1,9	2,9	3,8

Af töflu II.2. sést, að verg verðmætaráðstöfun, þ.e. einkaneysla, samneysla, fjármunamyndun og birgðabreytingar, jókst um 3,8% frá fyrra ári. Þetta er nokkru minni aukning en vöxtur þjóðarframleiðslunnar, og þar sem viðskiptakjör bötnuðu einnig á milli ára, hafði þessi þróun verulega jákvæð áhrif á viðskiptajöfnuð. Í fyrsta sinn síðan 1978 varð viðskiptajöfnuður jákvæður. Þetta eru mikil umskipti, þegar haft er í huga, að viðskiptahallinn undanfarin 5 ár var að meðaltali 5,1% af þjóðarframleiðslu. Að meðtöldum birgðabreytingum var fjárfesting 19,6% af þjóðarframleiðslu, og er það hlutfall rúmlega 5% lægra en meðaltal árána 1981-85. Þjóðhagslegur sparnaður jókst nokkuð á liðnu ári og nam 20% af þjóðarframleiðslu samanborið við 17,4% 1985. Þetta er þó ekki hátt hlutfall, ef litið er nokkur ár aftur í tímann. Þjóðhagslegur sparnaður var á árunum 1970-79 að meðaltali 24,7% af þjóðarframleiðslu, en þetta hlutfall féll niður í 20,6% 1980-85. Bættur viðskiptajöfnuður verður því ekki nema að takmörkuðu leyti rakinn til meiri sparnaðarhneigðar.

Viðskiptakjör

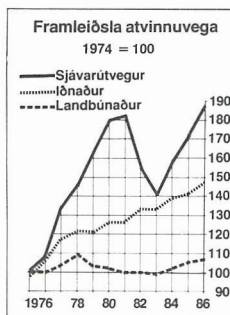
Verð á helstu útflutningsafurðum í erlendum gjaldeyri, þ.e. miðað við meðalgengi, hækkaði á liðnu ári um 4,9%. Sjávarafurðaverð hækkaði um 7,5% í erlendri mynt, og á sú hækking einkum rætur að rekja til 7,8% hækkunar á verði fredfisks og 25% hækkunar á saltfisksverði. Mjöl og lýsi og saltsíld féllu lítillega í verði í erlendri mynt, miðað við meðalgengi, en hækkuðu í dollurum. Útfluttar iðnaðarvörur hækkuðu um 2% í erlendri mynt þrátt fyrir lækkandi afurðaverð álbræðslunnar (-3%) og kísiljárnverksmiðjunnar (-17%). Sútun og ullarvinnsla nutu 4% hækkunar útflutningsverðs í erlendri mynt, kísilgúrinn hækkaði um 3% og aðrar iðnaðarvörur um 4,2%. Ef stóriðja er undanskilin, hækkaði útflutningsverð í erlendri mynt um 6,7%.

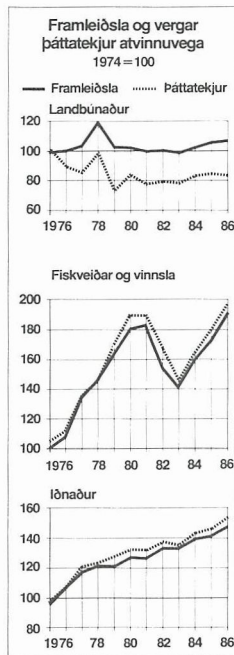
Innflutningsverð á neysluvörum hækkaði um 8,9% í erlendri mynt, ef miðað er við meðalgengisvísitölu, en um 6,5% miðað við innflutningsvog gengis, sem er í betra samræmi við verðlagsbreytingar í helstu viðskiptalöndum landsins. Rekstrarvörur, sem fluttar voru til landsins, lækkuðu í verði um tæp 20% vegna mikils verðfalls á olíu. Verðlag á innfluttri fjárfestingarvöru hækkaði um 10% milli ára, en hins vegar lækkaði verð á innflutningi til stóriðju um 9%. Yfir heildina litið var innflutningsverð miðað við meðalverð erlendra gjaldmiðla það sama 1985 og 1986, en ef stóriðju og olíuinnflutningi er sleppt, hækkaði það um 8,5%.

Vöruskiptakjör bötnuðu um 4,9% á sl. ári, en versnuðu um 1,8%, ef olía og stóriðja eru ekki taldar með. Þegar tillit hefur verið tekið til breytinga á þjónustuviðskiptum og vaxtagreiðslum, er ljóst, að viðskiptakjör vöru og þjónustu í heild hafa batnað um 4,5% frá árinu áður, og hafa þau ekki verið betri síðan 1978. Lækkun olíuverðs réð mestu um bata viðskiptakjaranna á árinu. En jafnvel þótt olíuverð hefði staðið í stað, hefðu viðskiptakjörin batnað. Þetta er athyglisvert í ljósi þess, að lækkun gengis dollars ein útaf fyrir sig hafði neikvæð áhrif á viðskiptakjörin. Þetta sýnir, að aðstæður á erlendum fiskmörkuðum urðu til þess, að hækkun verðs sjávarafurða meira en vó upp áhrif lækkunar gengis Bandaríkjadollars á alþjóðlegum gjald-eyrismörkuðum. Vöruviðskiptakjörin eru áberandi betri seinni helming ársins, rúmlega 8% miðað við allt árið á undan og 6,5% betri en fyrri hluta ársins. Þetta er vegna þess, að olíuverðlækkunin er ekki að fullu komin fram fyrr en á seinni helmingi ársins, jafnframt því að útflutningsverð sjávarafurða hækkar verulega í lok ársins.

Framleiðsla og hagur atvinnuvega

Heildaraflinn 1986 var 1.620 þúsund tonn skv. bráðabirgðatölum Fiskifélags Íslands. Þetta er um 50 þúsund tonnum minni heildarafl en 1985, og orsakast það af 100 þúsund tonna minni loðnuafli. Botnfiskaflinn jókst um 4% á milli ára og hefur ekki verið meiri síðan 1982. Þorskaflinn var 347 þúsund tonn, sem er tæplega 25 þúsund tonnum meira en fékkst úr sjó 1985. Síldveiði var 64 þúsund tonn, sem er um 30% aukning á milli ára, og rækju- og humarveiðar skiluðu meiri afla en nokkru sinni fyrr. Aflaverðmæti á föstu verði er talið hafa aukist um rúmlega 13% á liðnu ári og var talsvert meira en áður eru dæmi um. Botnfiskverð var um 15% hærra að meðaltali 1986 en árið á undan og hækkaði því minna en verðlag almennt. Þrátt fyrir þetta batnaði hagur botnfiskútgerðar talsvert. Í lok sl. árs, eftir 8% hækkun fiskverðs í desember, var áætlað, að verg hlutdeild fjármagns af tekjum væri 20% hjá botnfiskútgerðinni til samanburðar við 12% 1985 og 7% 1984. Lækkun olíuverðs og góður afli á sóknar- einingu hafa þannig breytt hag botnfiskútgerðar til hins betra. Hagur rækju- og loðnuveiða var einnig talinn vænlegur á liðnu ári.

Sjávarafurðaframleiðslan er áætluð um 10% meiri 1986 en 1985 og var því meiri en nokkru sinni áður. Framleiðsla á ísfiski jókst um tæp 27%, saltfiskvinnslan um 16% og freðfiskvinnsla um 8%. Aftur á móti stóð framleiðsla á lýsi og mjöli í stað. Hagur botnfiskvinnslunnar í heild batnaði nokkuð á árinu. Afkoma frystingar var svipuð og árið á undan, en afkoma saltfiskvinnslu batnaði verulega.

Iðnaðarframleiðsla varð 4,4% meiri 1986 en 1985. Framleiðsla álversins jókst lítillega á árinu og kísiljárnframleiðslan um rúmlega 10%. Veltutölur skv. söluskattsskýrslum benda til þess, að heildarvelta iðnfyrirtækja hafi vaxið um 33% á sl. ári, og áætlað er, að almennar verðbreytingar á rekstrarvörum hafi verið 25%. Þetta vísar til þess, að hagur iðnaðar hafi batnað á sl. ári í kjölfar neikvæðrar þróunar árið áður. Gengisþróunin var hagstæð þeim iðnfyrirtækjum, sem keppa við framleiðslu Vestur-Evrópu, en andstæð þeim, sem keppa við vörur framleiddar í Bandaríkjunum. Áætlanir benda til, að vergar þáttatekjur iðnaðarins 1986, þ.e. rekstrartekjur að frádregnum aðföngum, hafi aukist um tæp 5% á föstu verði, sem er heldur meira en vöxtur framleiðslu, og vísar til batnandi afkomu iðnfyrirtækja. Framleiðsluaukning í landbúnaði varð um 1%, en vergar þáttatekjur á föstu verði eru taldar hafa minnkað. Afkoma bænda hefur því almennt versnað á árinu. Mjólkurframleiðsla minnkaði um rúm 5%, en kjötfremleiðsla jókst lítillega, þar eð gengið var á búfjárstofninn. Velta smásöluverslunar jókst um 33% á liðnu ári og áætlanir benda til, að brúttóhagnaður hafi hækkað úr 3% af tekjum árið 1985 í 4-5% á síðasta ári.

Kjarasamningar

Með kjarasamningunum milli ASÍ og VSÍ 26. febrúar hækkuðu laun strax um 5%, um 2,5% 1. júní, um 3% 1. september og 2,5% 1. desember. Auk þess fengu launþegar með mánaðarlaun undir 35 þúsund krónum tvisvar sinnum launauppbót á bilinu 1.500 til 3.000 krónur. Ríkisstjórnin hét samningsaðilum efnahagsaðgerðum, sem dygðu til að draga úr verðhækkunum og minnka skattbyrði, og er talið, að þær ráðstafanir hafi kostað ríkissjóð um 1,5 milljarða króna. Kjarasamningurinn var gerður í trausti þess, að framfærsluvísitalan hækkaði ekki meira frá áramótum en sem næmi 2,5% 1. maí, 4,4% 1. ágúst og 6,1% 1. september. Hækkanir umfram þessi mörk ollu alls 3% viðbótarhækkun launa. Í kjölfar samninga ASÍ og VSÍ gerðu BSRB og ríkið og SÍB og bankarnir sambærilegt samkomulag að því undanskildu, að 5% launahækkunin var afturvirk til 1. febrúar hjá BSRB og til 1. janúar hjá SÍB. Í júlí tryggði kjaradómur félögum BHMR launaflokkatilfærslur, sem jafngiltu 8% til 9% launahækkun umfram þær hækkanir, sem áður er getið. Alls hækkuðu almennir launataxtar landverkafólks í ASÍ um 17% á samningstímabilinu, en ekki 13,6% eins og áformað var í upphafi. ASÍ og VSÍ skrifuðu undir nýjan kjara-

Kaupmáttur og tekjur

samning 6. desember, þar sem samið var um 26.500 króna lágmarks-laun auk almennra hækkana á launatöxtum í áföngum á árinu 1987. Hækkun lágmarkslauna er metin til jafns við 3,16% almenna launa-hækkun. Áætlað er, að kauptaxtar allra launþega hafi hækkað um rúmlega 25% milli ára.

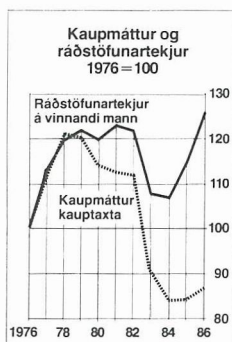
Kaupmáttur launataxta jókst um 3,3% milli ára, og er það fyrsta verulega aukningin síðan 1978 og kemur í kjölfar um fjórðungs kaupmáttarrýrnunar á árunum 1983 og 1984. Greitt dagvinnutímakaup landverkafólks í ASÍ hækkaði um 32,4% á milli ára, og kaupmáttur þess varð 9,16% hærri að meðaltali 1986 en 1985. Atvinnutekjur launafólks, sjómanna og bænda jukust í heild um 36,5% á milli ára, en um 33,7% á hvern vinnandi mann. Heildartekjur, þ.e. atvinnutekjur að meðtöldum eigna- og tilfærslutekjum, virðast hafa vaxið að sama skapi og atvinnutekjur, en ráðstöfunartekjur sýndu um 1% minni aukningu, þar eð skattbyrði jókst lítillega á liðnu ári.

Tafla II.3. Tekjuþróun.

(1980 = 100)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ¹⁾
Kaupmáttur kauptaxta ²⁾	98,6	98,2	79,5	73,6	73,7	76,2
Kaupmáttur greidds tímakaups ³⁾ ..	101,1	101,1	84,8	81,3	83,5	91,1
Kaupmáttur atvinnutekna á vinnandi mann ⁴⁾	100,2	98,8	85,7	84,6	88,4	97,5
Kaupm. heildartekna á v.m. ⁵⁾	101,7	101,7	89,4	88,6	93,9	103,5
Kaupm. ráðstöfunartekna á vinnandi mann ⁶⁾	102,2	101,7	90,0	89,0	95,9	105,0
Þjódartekjur á vinnandi mann	97,8	94,2	89,5	90,8	90,8	96,6

- 1) Bráðabirgðatölur.
- 2) Miðað við vísitölu framfærslukostnaðar.
- 3) Hreint tímakaup og bónus í dagvinnu hjá landverkafólki í ASÍ skv. gögnum Kjararannsóknarnefndar. Kaupmáttur miðaður við vísitölu framfærslukostnaðar.
- 4) Miðað við verðvísitölu einkaneyslu. Vinnuafslaukningin 1980–1984 miðast við slysatryggðar vinnuvikur skv. upplýsingum Hagstofunnar. Aukningin 1985 er byggð á uppl. Bygðastofnunar um vinnumarkaðinn, og aukningin 1986 er áætluð 2%.
- 5) Heildartekjur heimila af atvinnu og fjármunaeign.
- 6) Heildartekjur heimila af atvinnu og fjármunaeign að viðbættum lífeyrisgreiðslum og bótum trygginga, en að frádrögnum beinum sköttum.

Eins og sjá má á meðfylgjandi línuriti jókst kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann um 9,5%, og hefur hann ekki verið meiri áður. Í töflu II.3. kemur fram, að kaupmáttur atvinnutekna og heildartekna á vinnandi mann hefur þróast ólíkt. Þannig jókst kaupmáttur heildartekna um rúm 10% og varð 3,5% hærri en 1980, en kaupmáttur atvinnutekna á mann 1986 var enn nokkru minni en 1980. Þjódartekjur á mann voru rúmlega 5% hærri 1986 en 1980. Hins vegar eins og sést í töflu II.3. voru þjódartekjur á vinnandi mann rúmlega 3% lægri 1986 en 1980. Þessi þróun á bæði rætur að rekja til meiri fjölg-

Verðþróun

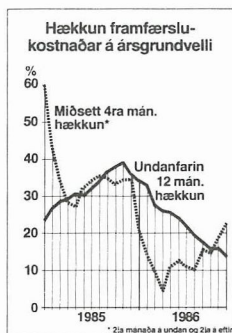
unar fólks á vinnufærum aldri en þjóðarinnar í heild og aukinnar atvinnuþátttöku. Það er athyglisvert, að þjóðartekjur á vinnandi mann skuli að meðaltali vera rúmlega 6% lægri á sl. 5 árum en næstu 5 árum þar á undan eins og sést í línuritinu um þróun þjóðartekna.

Verðbólguhraðinn skv. 4 mánaða miðsettri hækkun vísitölu framfærslukostnaðar var um 20% í upphafi ársins, lækkaði um mitt árið, en hækkaði síðan aftur undir lok þess. Framfærsluvísitalan hækkaði um 12,8% yfir árið, og hefur verðbólga ekki mælst minni á einu ári síðan 1971. Í kjölfar kjarasamninganna í febrúar og aðgerða ríkisstjórnarinnar stóðu vonir til þess, að verðbólgan kæmist niður í eins stafs tölu. Þar eð gengi krónunnar seig nokkuð, laun hækkðu umfram áætlanir og eftirspurnarþensla jókst, rættust þær vonir ekki. Meðfylgjandi línurit og tafla II.4. sýna þróun verðbólgu á mælikvarða framfærsluvísitölu.

Tafla II.4. Verðbólgustig.

(4 mánaða miðsett hækkun framfærslukostnaðar á ársgrundvelli í %)

	1983	1984	1985	1986
Janúar	105,7	11,6	56,9	20,3
Febrúar	113,2	12,3	43,1	13,5
Mars	116,0	12,8	34,2	9,5
Apríl	147,3	18,6	28,1	4,4
Mái	105,9	18,0	27,0	10,7
Júní	105,0	17,6	32,0	12,4
Júlí	83,2	18,5	34,0	10,7
Ágúst	52,4	13,4	35,4	9,9
September	47,3	14,6	34,6	15,3
Október	26,1	26,1	32,9	14,6
Nóvember	26,0	40,5	34,3	18,5
Desember	17,2	50,5	34,5	22,2

Hækkun framfærslukostnaðar á milli ára var 21,3% samanborið við 32,4% 1985, 29,2% 1984 og 84,3% 1983. Byggingarkostnaður hækkaði um 17,2% yfir árið, en um 26,1% á milli ára, til samanburðar var hækkunin á milli ára 22,1% 1984 og 31,5% 1985. Laun vega þungt í vísitölu byggingarkostnaðar, og það skýrir meiri hækkun byggingarkostnaðar en annarra mælikvarða á verðbólgu. Lánskjaravísitalan hækkaði um 14,7% yfir árið og var að meðaltali 24,6% hærri 1986 en 1985. Verðvísitala einkaneyslu er talin hafa hækkað til jafns við framfærsluvísitölu, en verðvísitala vergrar þjóðarframleiðslu hækkaði um tæp 26% á milli ára til samanburðar við 33% hækkun 1985. Þannig sýna allar mælingar minni verðbólgu 1986 en árið á undan, en þó jókst verðbólguhraðinn undir lok ársins.

**Þróun utanríkis-
viðskipta og greiðslu-
jafnaðar**

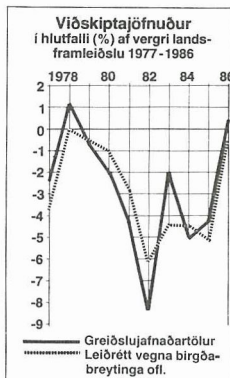
III. UTANRÍKISVIÐSKIPTI OG GREIÐSLUJÖFNUÐUR

Þróun utanríkisviðskipta og greiðslujafnaðar varð allmiklu hagstæðari á árinu 1986 en árið áður, og varð nú viðskiptajöfnuður hagstæður í fyrsta skipti síðan 1978. Hluti batans á þó rætur að rekja til meiri minnkunar útflutningsvörubirgða 1986 en árið áður, þar sem verðmæti útflutningsvörubirgða minnkaði um 2.021 m.kr. á árinu 1986 á móti 1.227 m.kr. minnkun 1985 reiknað á gengi ársins 1986. Gjaldeyrisverðmæti vöruútflutnings jókst um 15,7% miðað við árið áður, og verðmæti vöruinnflutnings jókst um 5,4%. Þetta hafði þau áhrif, að vöruskiptajöfnuður varð hagstæður um 3.980 m.kr., sem svarar til 2,7% af VLF (vegri landsframleiðslu) á árinu 1986 á móti því nær jöfnuði árið áður. Á þessi mikli bati á vöruskiptajöfnuði annars vegar rætur að rekja til aukins útflutnings og hins vegar til verðlækkunar á olíuvörum, að því er innflutningshliðina varðar. Halli á þjónustujöfnuði varð 2,3% af VLF á árinu 1986 samanborið við 4,3% árið áður, og er því um að ræða verulegan bata þjónustujafnaðar á árinu 1986. Viðskiptajöfnuður reyndist því hagstæður um 0,4% af VLF, en var óhagstæður um 4,3% árið áður. Miklu minna fjármagnsinnstreymi nettó varð nú á fjármagnsjöfnuði en árið áður, en það ásamt afgangi á viðskiptajöfnuði varð til þess að bæta gjaldeyrisstöðu Seðlabankans um 3.381 m.kr., sem svarar til 2,3% af VLF, en árið áður batnaði gjaldeyrisstaðan um 4,4% af VLF. Tafla III.1. sýnir

*Tafla III.1. Greiðslujafnaðaryfirlit.
(Í m.kr. á meðalgengi 1986)*

	1985	1986
Innfluttar vörur fob	-38.892	-40.988
Útfluttar vörur fob	38.880	44.968
Vöruskiptajöfnuður	-12	3.980
Þjónustujöfnuður	-5.536	-3.426
Viðskiptajöfnuður	-5.548	554
Framlög án endurgjalds	9	160
Fjármagnsjöfnuður	11.112	2.667
Heildargreiðslujöfnuður	5.573	3.381

Útflutningur

helstu þætti greiddslujafnaðar 1985 og 1986, þar sem tölur hafa verið umreiknaðar til meðalgengis 1986 samkvæmt gengisvísitölu viðskiptavogar.¹⁾

Útflutningsframléiðsla er talin hafa aukist um nálægt 7,2% að raunverulegu verðgildi. Gjaldeyrisverðmæti vöruútflutnings jókst miklu meira eða um 15,7% eins og áður er sagt, enda minnkuðu útflutningsvörubirgðir meira á árinu 1986 en árið áður, og viðskiptakjör bötnuðu. Mest varð aukning í gjaldeyrisverðmæti sjávarafurða, 19,2%. Af sjávarafurðum jókst gjaldeyrisverðmæti skreiðar hlutfallslega mest eða úr 206 m.kr. í 900 m.kr., þá skelfisks, saltfisks og mjöls, en samdráttur varð í útflutningsverðmæti lýsis og saltsíldar. Verðmæti álútflutnings jókst um 2,7%, en útflutningsverðmæti kísiljárns dróst saman um rúm 5%. Útflutningsverðmæti annarra iðnaðarvora dróst saman um tæplega 1%. Útflutningsverðmæti landbúnaðarafurða jókst um 6,6%.

Tafla III.2. Útflutningur helstu vörflokka.
(Fob-verð í m.kr. á meðalgengi ársins 1986)

						Breyting
	1982	1983	1984	1985	1986	í % 1985–86
Sjávarafurðir	20.716	21.801	23.368	29.060	34.627	19,2
Par af: Saltfiskur	5.136	3.796	3.375	4.283	5.784	35,0
Skreið	1.001	1.277	91	206	900	336,9
Frystur þorskafli	8.971	10.581	10.384	12.490	13.161	5,4
Lýsi	414	137	1.007	1.693	1.022	-39,6
Mjöl	788	667	2.284	2.328	2.671	14,7
Humar, rækja og hörpudiskur	1.112	1.927	2.208	3.088	4.853	57,2
Saltsíld	722	788	1.144	1.015	739	-27,2
Landbúnaðarafurðir	348	356	597	548	584	6,6
Iðnaðarvörur	6.147	9.394	9.748	8.726	8.873	1,7
Par af: Ál	2.775	5.633	5.056	3.848	4.125	7,2
Kísiljárn	791	1.057	1.500	1.405	1.334	-5,1
Aðrar iðnaðarvörur	2.582	2.704	3.192	3.472	3.444	-0,8
Aðrar vörur	400	500	1.052	546	884	61,7
Útflutningur alls	27.611	32.051	34.765	38.880	44.968	15,7

Tafla III.2. sýnir skiptingu útflutnings á helstu vörflokka sl. fimm ár, og hafa tölur fyrri ára verið umreiknaðar til gengis 1986 samkvæmt gengisvísitölu viðskiptavogar. Taflan sýnir einnig hlutfallslega breytingu á útflutningsverðmæti ársins 1986 miðað við árið 1985. Verðmæti sjávarafurða í heildarvöruútflutningi nam 77,0% árið 1986 á móti 74,7% árið áður.

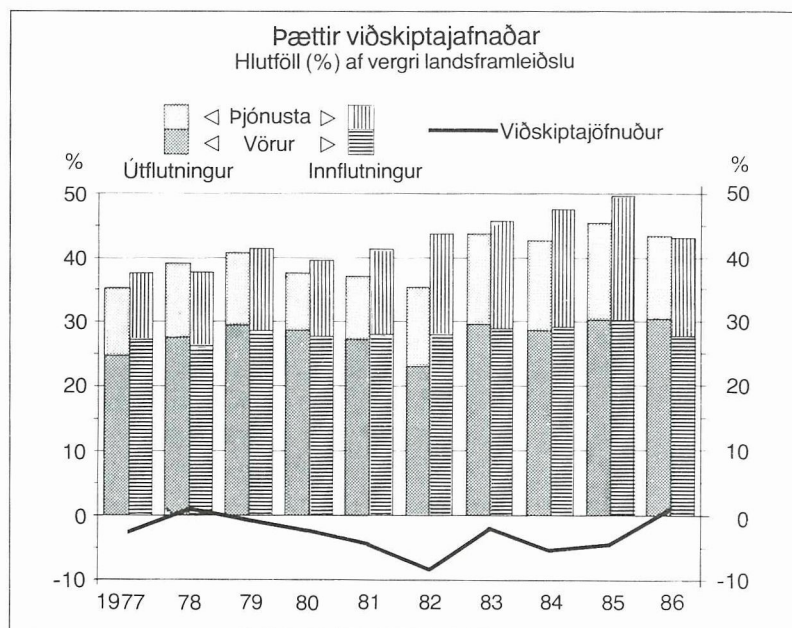
¹⁾ Allur talnasamanburður árána 1985 og 1986 í þessum kafla er gerður á sambærilegu gengi, annaðhvort á meðalgengi eða árslokagengi 1986, eftir því sem við á, nema annað sé sérstaklega tekið fram.

Tafla III.3. Skipting inn- og útflutnings eftir löndum.
(Í prósentum af heildarinn- og útflutningi)

	1982	1983	1984	1985	1986
<i>Innflutningur:</i>					
EFTA	22,2	22,8	21,2	22,0	20,6
EBE	45,9	45,1	47,3	49,5	52,9
Austur-Evrópa	10,3	11,3	11,0	8,8	6,5
Norður-Ameríka	9,0	8,3	7,4	7,2	7,4
Önnur lönd	12,6	12,5	13,1	12,5	12,6
<i>Útflutningur:</i>					
EFTA	19,1	14,9	12,7	14,2	10,1
EBE	32,7	34,7	38,3	39,3	54,1
Austur-Evrópa	8,4	8,0	9,5	7,8	5,5
Norður-Ameríka	26,3	28,6	28,6	27,3	22,0
Önnur lönd	13,5	13,8	10,9	11,4	8,3

Skipting inn- og útflutnings eftir löndum

Tafla III.3. sýnir skiptingu vöruútflutnings eftir löndum. Helstu breytingar á skiptingu eftir markaðssvæðum urðu þær, að Portúgal og Spánn gengu í EBE í ársbyrjun 1986, en við það jókst hlutdeild EBE-landa um 2,1% af innflutningi og 10,0% af útflutningi. Þar sem Portúgal gekk samhliða úr EFTA, dróst hlutdeild EFTA-landa saman um 0,9% af innflutningi og 6,5% af útflutningi þeirra 1986. Á sama hátt minnkaði hlutdeild annarra landa um 1,2% af innflutningi og 3,5% af útflutningi 1986 vegna tilflutnings Spánnar til EBE. Þrátt fyrir mikinn samdrátt á útflutningi til Norður-Ameríku 1986 miðað

við 1985 er jöfnuðurinn við það svæði langhagstæðastur af einstökum markaðssvæðum.

Ef litið er á hlutdeild einstakra landa í vöruútflutningi á árinu 1986, eru Bandaríkin sem fyrr í fyrsta sæti með 21,7%, næst kemur Bretland með 20,4%, en þetta hlutfall var 14,3% 1981. Þriðja mikilvægasta útflutningslandið er Vestur-Pýskaland með 9,1% af vöruútflutningi, þá kemur Portúgal með 6,5% og síðan Frakkland og Japan, sem hvort um sig eru með 4,8% af vöruútflutningi. Athyglisvert er, að útflutningur til Frakklands og Japans hefur stöðugt farið vaxandi sl. fimm ár frá því að vera innan við 2% af vöruútflutningi á árinu 1981 í 4,8% 1986. Hlutdeild nokkurra helstu viðskiptalanda okkar í vöruinnflutningi var sem hér segir á árinu 1986: Vestur-Pýskaland 15,8%, Danmörk 10,4%, Svíþjóð 8,9%, Holland 8,6%, Bretland 8,2%, Bandaríkin 7% og Japan 6,5%.

Tafla III.4. Útflutningsvörubirgðir í árslok.
(Í m.kr. á gengi SDR í árslok 1986)

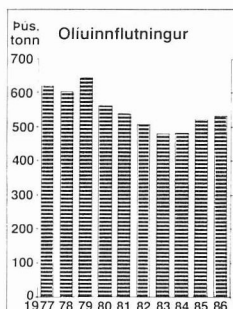
	1982	1983	1984	1985	1986
Freðfiskur	2.791	2.884	2.403	1.375	433
Til Bandaríkjanna	1.742	2.319	1.866	809	241
Til annarra landa	1.048	566	537	566	192
Saltfiskur	483	191	129	0	110
Skreið	3.615	1.390	2.123	2.016	459
Aðrar sjávarafurðir	1.490	1.809	1.992	1.801	1.525
Sjávarafurðir samtals	8.379	6.273	6.647	5.192	2.527
Landbúnaður	188	175	169	313	252
Ál	1.605	186	196	422	455
Kísiljárn	106	150	96	164	182
Kísilgúr	14	16	18	41	47
	10.292	6.800	7.126	6.132	3.463

Birgðir útflutningsvara

Tafla III.4. sýnir verðmæti útflutningvörubirgða í árslok sl. fimm ár miðað við verðlag í lok hvers árs, umreiknað til árslokagengis 1986 samkvæmt gengi á SDR. Á árinu var verðmæti skreiðarbirgða endurmetið, þannig að hluti þeirra var afskrifaður og verð lækkað á þeim birgðum, sem eftir stóðu. Alls nam lækkunin um 400 m.kr. af þessum sökum.

Þróun innflutnings

Tafla III.5. sýnir fob-verðmæti innflutnings 1985 og 1986, skipt á nokkra helstu liði, og hlutfallslegar breytingar á árinu 1986 miðað við árið áður. Sést þar, að verðmæti heildarvöruinnflutnings hefur aukist um 5,4% á árinu, en árið áður var aukningin 10,3%. Almennur vöruinnflutningur jókst um 5,6%, en verðmæti olíuvöruinnflutnings dróst saman um 39,3%, og varð því rúmlega 15% aukning á almennum innflutningi að frátöldum olíuvörum. Innflutningur sérstakra fjárfestingarvara jókst um 62,4%, aðallega vegna skipakaupa, sem juk-

Tafla III.5. Vöruinnflutningur.
(Fob-verð í m.kr. á meðalgengi 1986)

	1985	1986	Breyting í % 1985-86
Innflutningur alls, fob	-38.892	-40.988	5,4
Jérstakar fjárfestingarvörur	-1.232	-2.001	62,4
Skip og flugvélar	-1.105	-1.862	68,5
Vegna Landsvirkjunar	-52	-67	28,8
Vegna flugstöðvarbyggingar	-75	-72	-4,0
Rekstrarvörur v/álbræðslu	-2.401	-1.825	-24,0
Rekstrarvörur v/járnblverksm.	-563	-512	-9,1
Almennur innflutningur	-34.696	-36.650	5,6
(Par af olía)	(-6.085)	(-3.693)	(-39,3)

Tafla III.6. Almennur innflutningur.
(Cif-verð í m.kr. á mánaðarlegu meðalgengi 1986)

	1985			1986			Hlutfallsbreytingar %		
	Olía	Annar	Alls	Olía	Annar	Alls	Olía	Annar	Alls
Janúar	343	2.356	2.699	458	2.318	2.776	33,5	-1,6	2,9
Febrúar	901	2.371	3.272	507	2.399	2.905	-43,7	1,2	-11,2
Mars	511	2.553	3.064	489	2.397	2.886	-4,3	-6,1	-5,8
Apríl	166	2.382	2.549	28	3.299	3.327	-83,1	38,5	30,5
Mái	345	2.958	3.304	390	3.220	3.609	13,0	8,9	9,2
Júní	728	2.836	3.565	320	3.076	3.396	-56,0	8,5	-4,7
Júlí	616	2.899	3.515	301	3.483	3.784	-51,1	20,1	7,7
Ágúst	487	2.530	3.017	257	2.738	2.994	-47,2	8,2	-0,8
Sept.	555	2.806	3.361	397	3.423	3.820	-28,5	22,0	13,7
Okt.	839	3.194	4.033	413	3.775	4.188	-50,8	18,2	3,8
Nóv.	401	2.855	3.257	104	3.549	3.652	-74,1	24,3	12,1
Des.	512	2.684	3.196	354	3.572	3.927	-30,8	33,1	22,9
	6.404	32.424	38.832	4.018	37.249	41.264	-37,3	14,9	6,3
I. ársfj.	1.755	7.280	9.035	1.454	7.114	8.567	-17,2	-2,3	-5,2
II. ársfj.	1.239	8.176	9.418	738	9.595	10.332	-40,4	17,4	9,7
III. ársfj.	1.658	8.235	9.893	955	9.644	10.598	-42,4	17,1	7,1
IV. ársfj.	1.752	8.733	10.486	871	10.896	11.767	-50,3	24,8	12,2

ust úr 615 m.kr. í 1.300 m.kr. eða um 111,5%. Innflutningur vegna álbræðslu dróst saman um 24% og innflutningur vegna járnblendiverksmiðju um 9,1%.

Tafla III.6. sýnir mánaðarlegan almennan innflutning 1985 og 1986, skipt á olúinnflutning og annan almennan innflutning á mánaðarlegu meðalgengi ársins 1986, þ. e. tölur fyrir hvern mánuð 1985 hafa verið umreiknaðar til sambærilegs meðalgengis viðkomandi mánaðar 1986. Tölur í þessari töflu eru á cif-verði, en í töflu III.5. eru innflutningstölur á fob-verði. Verður bæði þetta og munur á gengisumreikn-

ingi til þess að valda því misræmi, sem gætir milli talna í töflu III.5. og III.6. Eins og sjá má í töflu III.6. jókst almennur innflutningur um 6,3% á árinu 1986, en sé innflutningur olíu, sem dróst saman um 37,4%, undanskilinn, nam aukning annars almenns innflutnings 14,9%. Hlutfallslega jókst innflutningur mest á síðasta ársfjórðungi og þar næst á öðrum ársfjórðungi, en á fyrsta ársfjórðungi dróst innflutningur saman miðað við sama tímabil árið áður.

Vöruskiptajöfnuður

Vöruskiptajöfnuður 1986 varð hagstæður um 3.980 m.kr. samanborið við 12 m.kr. halla á árinu 1985 umreiknað til meðalgengis 1986 og batnaði því frá árinu áður um 3.992 m.kr. samkvæmt beinum greiðslujafnaðartölum. Sé vöruskiptajöfnuður árána 1985 og 1986 leiðréttur fyrir breytingu útflutningsvörubirgða, sem minnkuðu um 2.021 m.kr. 1986 á móti 1.227 m.kr. minnkun 1985, reynist vöruskiptajöfnuður þannig leiðréttur hagstæður um 1.959 m.kr. 1986 á móti 1.239 m.kr. halla 1985 eða 3.198 m.kr. hagstæðari 1986 en árið áður, og sé þar að auki sveiflum í innflutningi sérstakra fjárfestingarvара jafnað milli ára með meðaltali síðustu þriggja ára, reynist vöruskiptajöfnuður 3.967 m.kr. hagstæðari 1986 en 1985.

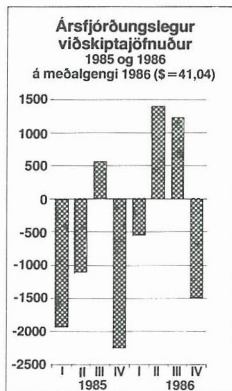
Þjónustujöfnuður

Til þjónustujafnaðar teljast tekjur og gjöld af ferðalögum, samgöngum, tryggingum, vaxtagreiðslum, viðskiptum við varnarliðið o. fl.

Tafla III.7. sýnir samanburð á helstu liðum þjónustujafnaðar árin 1985 og 1986 ásamt hlutfallslegri breytingu. Þjónustutekjur námu í heild 18.970 m.kr., og er það samdráttur um 1,6% frá fyrra ári. Þjón-

Tafla III.7. Þjónustujöfnuður.
(Í m.kr. á meðalgengi 1986)

	1985	1986	Breyting í % 1985-86
Þjónustujöfnuður	-5.536	-3.426	
Innflutt þjónusta, alls	-24.821	-22.396	-9,8
Útflutt þjónusta, alls	19.285	18.970	-1,6
Útgjöld af ferða- og dvalarkostnaði	-4.511	-5.323	18,0
Tekjur af erlendum ferðamönnum	2.029	2.442	20,4
Útgjöld vegna samgangna	-10.017	-6.814	-32,0
(Par af v/flugfélaga)	(-5.027)	(-3.799)	(-24,4)
Tekjur af samgöngum	10.338	8.435	-18,4
(Par af v/flugfélaga)	(5.604)	(4.640)	(-17,2)
Vaxtagjöld	-7.148	-6.953	-2,7
Vaxtatekjur	691	727	5,2
Útgjöld vegna trygginga	-795	-940	18,2
Tekjur af tryggingum	564	430	-23,8
Tekjur af varnarliði, nettó	3.597	4.428	23,1
Ýmis útgjöld	-2.350	-2.366	0,7
(Par af v/álbræðslu)	(-569)	(-457)	(-19,7)
Ýmsar tekjur	2.006	2.508	21,4

Viðskiptajöfnuður

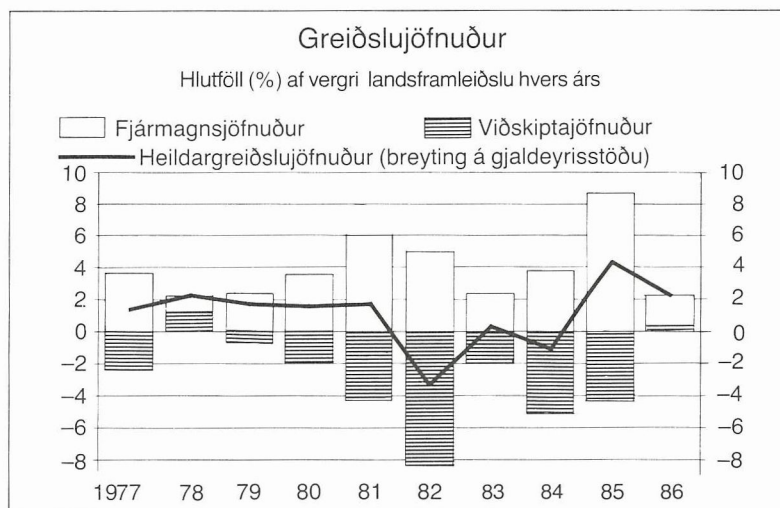
ustugjöld námu 22.396 m.kr., sem er samdráttur um 9,8% frá árinu áður. Þjónustujöfnuður varð því óhagstæður um 3.426 m.kr., sem svarar til 2,3% af VLF. Þetta er mun betri útkoma en árið áður, en þá reyndist þjónustujöfnuður óhagstæður um 5.536 m.kr., sem svarar til 4,3% af VLF.

Útgjöld vegna ferða- og dvalarkostnaðar jukust um 18% á móti 11,9% aukningu árið áður. Tekjur af erlendum ferðamönnum jukust um 20,4% á móti 25% aukningu árið áður. Útgjöld vegna samgangna drógust saman um 32%, en tekjur um 18,4%. Árið áður jukust útgjöld vegna samgangna um 37%, en tekjur um 34,6%. Nettótekjur af samgöngum námu 1.621 m.kr. 1986, en 321 m.kr. árið áður, þannig að útkoma samgönguliðarins varð miklu betri á sl. ári en 1985 eða sem nemur 1.300 m.kr. Í samgönguliðnum vega tekjur og gjöld flugfélaga þyngst. Nokkru meiri samdráttur varð á útgjöldum flugfélaga en tekjum þeirra á árinu 1986, þannig að nettótekjur urðu 264 m.kr. hærri en árið áður. Enn meiri munur varð þó á nettóafkomu skipafélaga, sem batnaði um 620 m.kr. miðað við árið áður og sýndi nú í fyrsta skipti um langt árabil hagstæðan jöfnuð. Hin mikla lækkun á heimsmarkaðsverði olíu á verulegan þátt í betri afkomu skipa- og flugfélaga á árinu 1986. Þrátt fyrir aukna skuldsetningu lækkuðu vaxtagjöld um 2,7% fyrir áhrif lakkandi vaxta erlendis, en vaxtatekjur hækkuðu um 5,2%, enda fór gjaldeyrisforðinn vaxandi á árinu. Á árinu 1986 námu vaxtagreiðslur nettó 6.226 m.kr., sem eru 9,7% af útflutningstekjum á móti 11,1% 1985 og 13,1% 1984. Þjónustujöfnuður án vaxta er því hagstæður um 2.800 m.kr. 1980 á móti 921 m.kr. árið áður. Tekjur af varnarliðinu jukust um 23,1% á móti 11,9% samdrætti árið áður.

Viðskiptajöfnuður (vöruskipta- og þjónustujöfnuður) reyndist samkvæmt beinum greiðslujafnaðartölum hagstæður á árinu 1986 um 554 m.kr., sem jafngildir 0,4% af VLF. Árið áður var viðskiptajöfnuður á sama hátt óhagstæður um 5.548 m.kr. eða 4,3% af VLF. Sé viðskiptajöfnuður árána 1985 og 1986 hins vegar leiðréttur fyrir breytingu útflutningsvörubirgða og sveiflum í innflutningi sérstakra fjárfestingarvara jafnað milli ára eins og nánar var útskýrt í sambandi við vöruskiptajöfnuð hér að framan, reynist viðskiptajöfnuður 1986 vera óhagstæður um 894 m.kr. eða 0,6% af VLF, en viðskiptajöfnuður 1985, leiðréttur á sama hátt, óhagstæður um 6.971 m.kr. eða 5,1% af VLF.

Framlög án endurgjalds

Framlög án endurgjalds, en til þeirra teljast eignayfirfærslur, rekstrarframlag til alþjóðastofnana og gjafafé, urðu hagstæð um 160 m.kr. á árinu 1986 á móti 9 m.kr. árið áður. Vegur þar þyngst hagstæðari jöfnuður eignayfirfærslu.

Fjármagnsjöfnuður

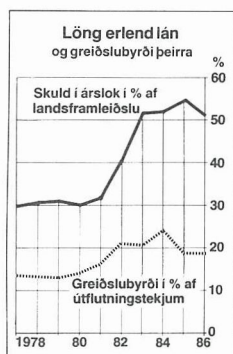
Fjármagnsjöfnuður er yfirlit yfir allar lántökur erlendis og afborganir af þeim svo og áhættufjármagn til fjárfestingar, sem annaðhvort kemur erlendis frá eða fer til annarra landa, og ýmsar aðrar fjármagnshreyfingar. Lánahreyfingum er annars vegar skipt í hreyfingar til lengri tíma en eins árs, og eru þær nefndar lánahreyfingar til langs tíma, og hins vegar skammtímalán. Alls varð fjármagnsjöfnuður hagstæður um 2.667 m.kr. á árinu 1986 á móti 11.112 m.kr. árið áður, og er þá liðurinn skekkjur og vantalið í báðum tilvikum talinn með í fjármagnsjöfnuði. Mikilvægustu liðir fjármagnsjafnaðar eru langar lántökur og afborganir af slíkum lánnum.

Tafla III.8. Hreyfing langra erlendra lána.
(Í m.kr. á meðalgengi 1986)

	Innkomið		Afborganir		Nettóaukning	
	1985	1986	1985	1986	1985	1986
Opinberir aðilar	5.514	5.704	1.798	2.480	3.716	3.224
Lánastofnanir	3.914	4.309	1.968	2.389	1.946	1.920
Einkaaðilar	996	2.023	1.139	1.068	-143	955
Samtals	10.424	12.036	4.905	5.937	5.519	6.099

Tafla III.8. sýnir bráðabirgðatölur um hreyfingar langra erlendra lána á árinu 1986 skipt á opinbera aðila, lánastofnanir og einkaaðila, eftir því hverjir af þessum aðilum eru frumlántakendur, þ. e. hafa tekið lánin hjá hinum erlendu aðilum. Til samanburðar eru sýndar tölur fyrir árið 1985, umreiknaðar til meðalgengis 1986. Samtals námu innkomin löng lán 12.036 m.kr., en afborganir 5.937 m.kr., þannig að lántökur til langs tíma námu 6.099 m.kr. nettó samanborið

við 5.519 m.kr. árið áður. Samkvæmt bráðabirgðatölum var heildarupphæð langra erlendra lána 75.946 m.kr. í árslok 1986 reiknað á gengi í árslok, en 75.076 m.kr. reiknað á meðalgengi ársins, og svarar það til 50,8% af VLF samanborið við 54,8% árið áður. Þessi lækkun skýrist að mestu leyti af vexti landsframleiðslunnar, en hækkun raungengis krónunnar og alþjóðlegar gengisbreytingar, einkum lækkun gengis Bandaríkjadollars og sterlingspunds, koma þar einnig við sögu, en á móti kom, að skuldir jukust nokkuð á föstu verðlagi. Greiðslubyrði af löngum lánum, það er afborganir og vextir, nam 18,9% af útflutningstekjum, þar af 9,6% vegna vaxtagreiðslna og 9,3% vegna afborgana. Þetta er aðeins lægra hlutfall en árið áður, en þá nam greiðslubyrðin 19,2%, þar af 10,4% vegna vaxta og 8,8% vegna afborgana. Heildargreiðslur vaxta af öllum skuldum við útlönd, þ. e. bæði langtíma- og skammtímaskuldum að frádregnum vaxtatekjum, sýna nettókostnað þjóðarþúsins af skuldastöðunni við útlönd. Á árinu 1986 námu nettógreiðslur vaxta 4,2% af VLF á móti 5% árið áður. Þetta hlutfall hefur farið hækkandi undanfarinn áratug. Á árinu 1977 var það 2,1%, en fór síðan stöðugt hækkandi og varð hæst 1984, 5,6%. Línurit hér til hliðar sýnir skuldastöðu langra

Tafla III.9. Löng erlend lán, flokkuð eftir gjaldmiðlum.

A. Staða í árslok í m.kr. á gengi í hver árslok.

	1982	1983	1984	1985	1986
Bandaríkjadollarar	12.084	20.715	28.145	34.543	38.737
Sterlingspund	684	1.961	3.177	3.924	3.893
Norskar krónur	435	764	741	864	649
V-þýsk mörk	2.517	3.635	4.744	6.435	8.026
Svissneskir frankar	1.016	2.222	4.256	5.767	6.940
Hollensk gyllini	180	806	1.037	1.734	1.811
Japönsk yen	1.434	4.401	8.052	10.307	12.066
EUA/ECU	706	794	855	1.106	2.242
Aðrir	810	1.038	1.237	1.432	1.582
Erlend lán, alls	19.866	36.336	52.244	66.112	75.946

B. Hlutfallsleg skipting lána í lok hvers árs.

	1982	1983	1984	1985	1986
Bandaríkjadollarar	60,8	57,0	53,9	52,3	51,0
Sterlingspund	3,4	5,4	6,1	5,9	5,1
Norskar krónur	2,2	2,1	1,4	1,3	0,8
V-þýsk mörk	12,7	10,0	9,1	9,7	10,6
Svissneskir frankar	5,1	6,1	8,1	8,7	9,1
Hollensk gyllini	0,9	2,2	2,0	2,6	2,4
Japönsk yen	7,2	12,1	15,4	15,6	15,9
EUA/ECU	3,6	2,2	1,6	1,7	3,0
Aðrir	4,1	2,9	2,4	2,2	2,1
Erlend lán, alls	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

erlendra lána á meðalgengi hvers árs í hlutfalli af VLF ásamt greiðslu- byrði slíkra lána í hlutfalli af útflutningstekjum sl. tíu ár. Tafla III.9. sýnir stöðu langra erlendra lána í árslok 1982-1986 skipt á gjaldmiðla. Endurlánuð skammtímalán innlánsstofnana drógust saman um 2.317 m.kr. reiknað á meðalgengi 1986, þar af voru 1.536 m.kr. vegna afurðalána. Erlend lausafjárstaða innlánsstofnana batnaði um 362 m.kr., þannig að í heild batnaði erlend skammtímastaða innlánsstofnana um 2.679 m.kr. Stutt vörukaupalán innflytjenda lækkuðu um 129 m.kr. reiknað á meðalgengi 1986, og ógreiddur útflutningur lækkaði um 118 m.kr. reiknað á sama hátt. Nettóinnstreymi á þessum mikilvægu liðum fjármagnsjafnaðarins, langtímalánunum, erlendri skammtímastöðu innlánsstofnana, stuttum vörukaupalánunum og ógreiddum útflutningi, nam 3.409 m.kr. Á öðrum liðum fjármagnsjafnaðarins, sem eru erlent einkafjármagn til atvinnurekstrar og ýmsar stuttar fjármagnshreyfingar að meðtöldum skekkjum og vantöldu nettó, var nettóúttstreymi 742 m.kr.

Tafla III.10. Staða þjóðarbúsins út á við í árslok.
(Í m.kr. á meðalgengi hvers árs)

	Löng erlend lán	Nettó-skuld við útlönd	Í hlutfalli (%) af vergri landsframleiðslu			
			Löng lán	Nettó-skuld	Viðskipta-jöfnuður	Nettó-vextir
1977	1.219	1.219	29,6	29,6	-2,3	-2,1
1978	1.971	1.873	30,8	29,3	1,2	-2,5
1979	2.930	2.721	31,0	28,8	-0,7	-2,6
1980	4.623	4.233	29,8	27,3	-2,0	-2,6
1981	7.521	6.549	31,4	27,4	-4,3	-3,4
1982	14.904	15.022	40,4	40,7	-8,4	-4,0
1983	32.127	31.141	51,3	49,7	-2,0	-4,9
1984	42.559	43.470	52,1	53,2	-5,1	-5,6
1985	60.857	62.899	54,8	56,6	-4,3	-5,0
1986 ¹⁾	75.076	71.743	50,8	48,6	0,4	-4,2

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

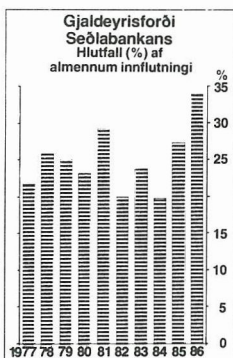
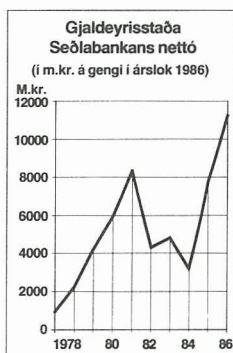
Tafla III.11. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans í árslok.
(Í m.kr. á gengi í árslok 1986)

	1983	1984	1985	1986
Gjaldeyrisforði	7.438	6.474	8.947	12.531
Gull	83	83	83	83
Innstæður í SDR	2	18	19	8
Gjaldeyrisstaða við IMF	198	198	198	198
Bankainnstæður og verðbréf	7.155	6.175	8.647	12.242
Gjaldeyris-skuldir	2.570	3.274	1.151	1.258
Nettóstaða	4.868	3.200	7.796	11.273

Nettóstaða þjóðar- búsins út á við

Nettóstaða þjóðarbúsins út á við samanstendur af öllum skuldum Íslands við önnur lönd að frádregnum kröfum landsmanna á útlönd. Erlendri fjárfestingu í atvinnurekstri á Íslandi og íslenski fjárfestingu í atvinnurekstri erlendis er sleppt. Tafla III.10. sýnir, að nettóskuldir við útlönd námu 71.743 m.kr. í árslok 1986 reiknað á meðalgengi ársins, sem jafngildir 48,6% af VLF á móti 56,6% árið áður. Af þessari 8,0 prósentustiga lækkun má rekja 3,3 prósentustig til hagvaxtar á árinu, 2,7 prósentustig til lækkunar skulda á föstu verðlagi, 1,3 prósentustig til lækkunar raungengis krónunnar og 0,7 prósentustig til alþjóðlegra gengisbreytinga, einkum lækkunar gengis Bandaríkjadollars og sterlingspunds. Tafla III.10. sýnir einnig stöðu langra erlendra lána í hlutfalli af VLF. Þá sýnir taflan einnig viðskiptajöfnuð og vaxtagreiðslur nettó í hlutfalli af VLF.

Gjaldeyrisstaða

Tafla III.11. sýnir gjaldeyrisstöðu Seðlabankans sl. fjögur ár, en þar eru tölur umreiknaðar úr erlendri mynt í íslenskar krónur á skráðu gengi í árslok 1986. Í 10. töflu í töfluviðauka hér aftan við er hins vegar að finna yfirlit yfir gjaldeyrisstöðu sl. tíu ár á því gengi, sem gildi á hverjum tíma. Í 10. töflu III.11. kemur fram, að gjaldeyrisforði Seðlabankans nam 12.531 m.kr. í árslok 1986, sem svarar til 34% af fob.-verði almenns vöruinnflutnings og hafði hækkað úr 27,5% í árslok 1985. Á árinu jókst gjaldeyrisforði Seðlabankans um 3.585 m.kr. reiknað á gengi í árslok samanborið við 2.473 m.kr. 1985. Gjaldyris-skuldir Seðlabankans jukust um 107 m.kr., þannig að nettóstaða Seðlabankans batnaði um 3.478 m.kr. reiknað á árslokagengi 1986.

Tafla III.12. Gjaldyrisviðskipti bankanna.
(Í m.kr. á gengi í lok hvers mánaðar 1986)

	Keyptur gjaldeyris		Seldur gjaldeyris		Gjaldyriskaup bankanna, nettó	
	1985 ¹⁾	1986	1985 ¹⁾	1986	1985 ¹⁾	1986
Janúar ..	4.585	4.776	4.947	5.152	-362	-376
Febrúar ..	4.669	4.757	4.758	5.778	-89	-1.021
Mars	4.444	5.070	4.608	5.271	-164	-201
Apríl	6.019	6.387	4.508	5.476	1.511	911
Mái	5.632	7.340	4.406	5.775	1.226	1.565
Júní	5.755	6.009	5.272	6.831	483	-822
Júlí	8.370	6.932	4.925	6.689	3.445	243
Ágúst	5.825	6.898	6.276	5.611	-451	1.287
Sept.	5.314	5.459	6.585	5.865	-1.271	-406
Okt.	4.810	7.064	5.048	6.924	-238	140
Nóv.	6.459	8.121	6.846	6.748	-387	1.373
Des.	9.542	9.044	8.084	7.910	1.458	1.134
Samtals ..	71.424	77.857	66.263	74.030	5.161	3.827

¹⁾ Umreiknað til gengis viðkomandi mánaðar 1986 samkvæmt vísitölu viðskiptavogar.

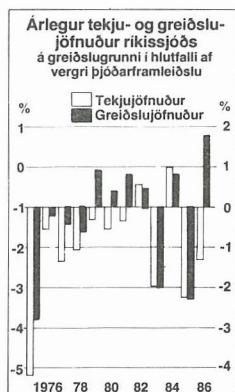
Á árinu 1986 endurgreiddi Seðlabankinn Alþjóðagjaldeyrissjóðnum 10,75 milljónir SDR af 21,5 milljóna SDR jöfnunarláni, sem tekið var í desember 1982.

Gjaldeyriviðskipti

Tafla III.12. sýnir gjaldeyriviðskipti bankanna, það er gjaldeyriskaup þeirra og gjaldeyrissölu í hverjum mánuði 1985 og 1986, og hafa tölur hvers mánaðar 1985 verið færðar til sambærilegs gengis viðkomandi mánaðar 1986. Á árinu í heild jukust gjaldeyriskaup bankanna um 9% miðað við árið áður og gjaldeyrissala um 11,7%.

IV. FJÁRMÁL RÍKISSJÓÐS

Verulegur tekjuhalli varð á A-hluta ríkissjóðs árið 1986, þó nokkru minni en árið áður. Innheimtar tekjur urðu 38,2 milljarðar króna samkvæmt bráðabirgðatölum, en greidd gjöld 40,1 milljarður. Hallinn varð því 1,9 milljarðar króna eða 1,3% af vergri þjóðarframleiðslu ársins, en var 2,4 milljarðar eða 2,3% af þjóðarframleiðslu árið 1985. Tekjur ríkissjóðs hækkuðu um 41,0% miðað við árið á undan, en útgjöld um 36,0%. Þessar tölur gefa þó til kynna meiri aukningu ríkisumsvifa en efni standa til, þar sem tekjur og gjöld af ýmissi lánastarfsemi eru nú færðar hjá A-hluta ríkissjóðs, en voru í B-hluta áður. Tekjur aðrar en vaxtatekjur hækkuðu um 35,6%, og gjöld önnur en vaxtagjöld hækkuðu um 29,8%. Til samanburðar hækkaði nafnvirði þjóðarframleiðslu um 33,6% milli ára, atvinnutekjur á mann um 35%, vísitala framfærslukostnaðar um 21,3% og verðvísitala þjóðarframleiðslu um 25,8%.

Ríkissjóður innheimti á árinu 0,3 milljörðum króna meira af úti-standandi lánum en veitt var af nýjum. Framlagt stofn- og hlutafé nam 117 m.kr., en á móti voru seld hlutabréf fyrir 28 m.kr. Helstu hlutafjárframlögin voru 25 m.kr. til Þróunarfélags Íslands, 10 m.kr. til Steinullarverksmiðjunnar hf., 20 m.kr. til Áburðarverksmiðju ríkisins og 39 m.kr. til Alþjóðaþróunarstofnunarinnar. Seld voru hlutabréf í Iðnaðarbankanum hf. fyrir 10 m.kr. og hlutabréf í Norðurstjórnunni hf. fyrir 17 m.kr.

Útstreymi á skammtímalíðum varð 1 milljarður króna. Þannig hækkuðu skammtímaskuldir lækkuðu um 0,9 m.kr., en skammtímaskuldir lækkuðu um 0,1 milljarð. Hrein lánsfjárbörf A-hluta ríkissjóðs varð því 2,6 milljarðar króna eða 1,8% af vergri þjóðarframleiðslu í stað 3,9% árið áður. Gjaldfallnar afborganir af skuldum utan Seðlabankans námu 3,0 milljörðum króna, og varð verg lánsfjárbörf ríkissjóðs því 5,6 milljarðar króna. Lántökur utan Seðlabanka námu 8,6 milljörðum króna, og var því greiðslujöfnuður gagnvart bankakerfinu jákvæður um 3 milljarða króna. Þar af var greiðslujöfnuður við Seðlabankann jákvæður um 2,8 milljarða. Nánara yfirlit um fjármál ríkissjóðs á árunum 1980–1986 er að finna í töflu IV.1.

Tafla IV.1. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs á greiðslugrunni.¹⁾
(Í milljónum króna)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ²⁾
1 Tekjur	3.681	5.993	9.577	15.100	20.747	27.110	38.235
2 Gjöld	3.766	6.075	9.379	16.263	19.964	29.497	40.111
3 Tekjuafgangur/ halli (1-2)	-85	-82	198	-1.163	783	-2.387	-1.876
4 Lánveitingar, nettó (-41+42)	-8	-56	-532	-376	-598	-228	234
41 Lánveitingar og hlutafjárframlög ..	10	61	586	758	750	577	1.728
42 Innkomnar afborganir og hlutafjárþala ..	2	5	55	382	151	349	1.952
5 Skammtímalíðir, nettó	72	144	-152	-1.135	-353	-1.492	-964
6 Hrein lánsfjárbörf (-3-4-5)	21	-6	486	2.674	168	4.107	2.606
7 Lántökur utan Seðlabanka, nettó (71-72)	83	179	652	1.484	809	1.686	5.642
71 Lántökur	137	334	926	2.659	3.352	2.718	8.621
72 Afborganir	54	155	274	1.175	2.543	1.032	2.979
8 Greiðslujöfnuður (7-6)	62	185	166	-1.190	641	-2.421	3.036
81 Gagnvart Seðlabanka	45	164	124	-1.258	446	-2.478	2.828
82 Bankainnst. og sjóður	17	21	42	68	195	57	208
Verg lánsfjárbörf ³⁾ (6+72)	75	149	760	3.849	2.711	5.139	5.585
Hlutfall af vergri þjóðar- framleiðslu hvers árs (%)							
1 Tekjur	24,4	25,9	27,0	25,3	26,9	25,7	27,1
án vaxta	24,1	25,6	26,7	24,7	26,1	25,0	25,3
2 Gjöld	25,0	26,3	26,5	27,3	25,9	28,0	28,5
án vaxta	24,4	25,6	25,8	25,9	24,8	26,5	25,7
3 Tekjuafgangur/halli ..	-0,6	-0,4	0,6	-2,0	1,0	-2,3	-1,3
6 Hrein lánsfjárbörf	0,1	0,0	1,4	4,5	0,2	3,9	1,8
8 Greiðslujöfnuður	0,4	0,8	0,5	-2,0	0,8	-2,3	2,2
9 Verg lánsfjárbörf	0,5	0,6	2,1	6,5	3,5	4,9	4,0

¹⁾ Skv. ríkisreikningi 1981-1985.

²⁾ Bráðabirgðatölur skv. mánaðaryfirlitum Ríkisbókhalds.

³⁾ Án afborgana af samningsbundnum lánnum í Seðlabanka.

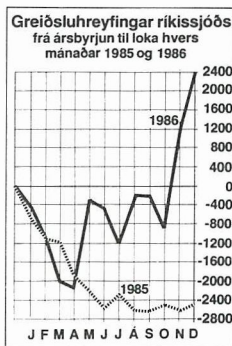
Mikilvæg breyting var gerð á árinu á uppsetningu fjárlaga og ríkisreiknings. Tryggingastofnun ríkisins og lánastarfsemi ríkissjóðs eru nú talin í A-hluta með fjárreiðum ríkissjóðs og ríkisstofnana, en voru áður höfð í B-hluta með ríkisfyrirtækjum og sjóðum í ríkiseign. Breyting á reikningsfærslum Tryggingastofnunar hefur lítil áhrif á rekstrarafkomu A-hlutans. Á færslum þessara ríkisútgjalda verður því lítið annað en nafnbreyting í ríkisreikningi. Breytt meðferð endurlánastarfsemi ríkissjóðs veldur því, að umsvif virðast meiri en áður. Vaxtatekjur af veittum lánnum til aðila utan A-hluta ríkissjóðs

færast nú ríkinu til tekna, og útgjöld hækka að sama skapi, þótt samanlögð umsvif A- og B-hluta breytist ekki. Af þessum sökum er hlutur ríkistekna og útgjalda í þjóðarframleiðslunni sýndur bæði með vaxtafærslum og án þeirra í töflu IV.1. Vaxtabyrði ríkisins hefur að sönnu aukist jafnt og þétt hin síðari ár vegna skuldaföfnunar, en aukinn hlutur vaxta á árinu 1986 stafar að verulegu leyti af bókhaldsbreytingum.

Tekjuhalli á ríkissjóði varð í fyrra 1.876 m.kr. á greiðslugrunni. Hætt er við, að endanlegt uppgjör á rekstrargrunni sýni mun meiri halla að forminu til. Þessu veldur yfirtaka ríkisins á skuldum Kröfluvirkjunar, Rafmagnsveitna ríkisins og Orkubús Vestfjarða, sem nema mun alls um 4,5 milljörðum króna. Þessi útgjöld eru í reynd fallin til á undanförunum árum. Þau valda ekki greiðslubyrði við yfirtökuna, en hafa í för með sér auknar vaxtagreiðslur til frambúðar. Vaxtagreiðslan vegna Kröfluvirkjunar fellur raunar á A-hluta ríkissjóðs þegar á árinu 1986. Hliðstæðar yfirtökur áttu sér stað á árinu 1982, þegar ríkið tók á sig skuldir vegna byggðalína.

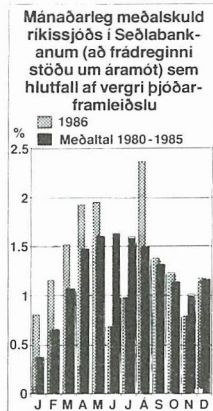
A-hluti ríkissjóðs hefur verið rekinn með halla undanfarin tvö ár þrátt fyrir verulegan uppgang í efnahagslífinu. Þar má þó nefna til afbötunar, að lagt hefur verið í verulega uppbyggingu á lánasjóðum ríkisins, einkum þó byggingarsjóðunum og Lánasjóði íslenskra námsmanna. Framlög til þessara sjóða námu alls 2,1 milljarði króna á árinu 1985 og 2,2 milljörðum á liðnu ári, og hafa undanfarin ár verið langt umfram samtímarekstrarþarfir þeirra. Framlög þessi eru því að verulegum hluta opinber sparnaður og ávísun á lægri ríkisútgjöld í framtíðinni, og er tekjuhalli ársins ofátlaður sem þessu nemur.

Þróun innan ársins

Fjárlög ársins voru afgreidd með 163 milljóna króna tekjuafgangi og 200 milljóna hreinni lánsfjárförf. Afskipti ríkisins af kjarasamningum í febrúar og mars leiddu til gagnerrar endurskoðunar á fjárlögum og lánsfjárlögum. Afgangurinn breyttist í átlaðan halla, sem nam 1,5 milljörðum króna. Hrein lánsfjárförf hækkaði í 1,9 milljarða. Tekjur og gjöld urðu talsvert hærri en gert var ráð fyrir í mars. Sökum þess að tekjur á árinu 1985 voru vanmetnar, þegar gengið var frá álagningarreglum fyrir árið 1986, urðu beinir skattar 1,1 milljarði króna eða 25% hærri en áætlað var í mars. Óbeinir skattar urðu 1,6 milljörðum eða 5,6% hærri en áætlað var, og stafar það einkum af aukningu þjóðartekna og innflutnings. Hækkun gjalda frá marsáætlunum varð 3,1 milljarður eða 8,9%. Þar stafar 1,1 milljarður af hækkun launagreiðslna, 1 milljarður af hækkun annarra rekstrargjalda, 0,4 milljarðar af vaxtagjöldum umfram áætlun og 1,1 milljarður af hækkun á rekstrar- og tekjutilfærslum. Greitt framlag til Byggingarsjóðs ríkisins varð 0,5 milljörðum króna lægra en áætlað var, enda var greiðslustaða sjóðsins með besta móti.

Fyrirgreiðsla Seðlabankans

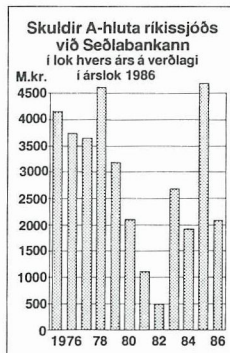

Seðlabankinn fjármagnar árstíðabundinn halla ríkissjóðs samkvæmt sérstökum samningi, og er gerð áætlun um fyrirgreiðslu í upphafi hvers árs. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð er gjarnan mæld með meðaltali skuldastöðu umfram það, sem var í ársbyrjun. Fyrirgreiðslan nam samkvæmt þessum mælikvarða um 1,9 milljörðum króna eða 1,33% af vergri þjóðarframleiðslu, sem er helmingi minna en árið 1985. Yfirdráttur á viðskiptareikningi var mikill framan af árinu og komst í 2,5 milljarða í mars og apríl. Á seinni hluta ársins dró verulega úr fyrirgreiðslu, bæði vegna batnandi hags ríkissjóðs og hins, að erlend lán voru tekin til að greiða upp skuldir við Seðlabankann. Í árslok hafði staðan á viðskiptareikningum þannig batnað um 517 m.kr. frá ársbyrjun. Í ágúst var greitt upp skammtímalán að upphæð 1.677 m.kr., en aðrar lánaafborganir urðu 909 m.kr.

Tafla IV.2. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð.
(Meðaltal á árinu)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Í milljónum króna ...	68	182	256	1.059	708	2.773	1.865
Hlutfall af VPF, % ...	0,45	0,79	0,72	1,78	0,92	2,63	1,32

Seðlabankinn hafði á árinu milligöngu um lántöku ríkisins hjá innlánsstofnunum. Stefnit var að því, að þessi lántaka næmi 850 m.kr. á árinu. Í árslok höfðu innlánsstofnanir keypt skuldabréf Seðlabankans fyrir 574 m.kr. vegna þessa láns. Seðlabankinn hafði þegar afgreitt alla lánsfjárhæðina til ríkissjóðs, en það, sem á milli bar, fjármagnaði bankinn til bráðabirgða. Afgreiðsla þessa láns frá innlánsstofnunum hélt áfram á árinu 1987, og 7. janúar höfðu alls verið afgreiddar um 750 m.kr. frá bönkum og sparisjóðum. Seðlabankinn keypti auk þess á árinu spariskírteini og happdrættisskuldabréf ríkissjóðs af ýmsum öðrum aðilum. Átti bankinn í árslok 564 m.kr. í þessum bréfum, en 278 milljónir í lok ársins 1985, og er aukningin tæplega 220 m.kr. umfram endurmat samkvæmt lánskjaravísitölu. Hér er ekki um að ræða lántöku ríkissjóðs hjá Seðlabankanum, heldur ráðast þessi viðskipti af stefnunni í peningamálum og aðstæðum á verðbréfamarkaði. Búast má við vaxandi beitingu slíkra markaðstækja á komandi árum.

Skuldir við Seðlabankann

Nettóskuld A-hluta ríkissjóðs við Seðlabankann nam 2,1 milljarði króna í árslok 1986, en var 4,1 milljarður í árslok 1985. Skuldin var 1,4% af vergri þjóðarframleiðslu miðað við meðalverðlag ársins, en var 3,4% í árslok 1985 og 1,4% í árslok 1984. Meðfylgjandi línurit sýnir árslokaskuld ríkisins við Seðlabankann á föstu verðlagi síðustu áramóta.

Þróun tekna og gjalda

Innheimtar tekjur ríkissjóðs urðu alls 38,2 milljarðar króna á árinu, og eru það 27,1% af vergri þjóðarframleiðslu. Gjöld urðu á greiðslugrunni 40,1 milljarður eða 28,5% af þjóðarframleiðslu. Sem fyrr segir eru þessar tölur ekki sambærilegar við tölur undanfarinna ára, þar sem lánastarfsemi ríkissjóðs hefur bæst við A-hlutann. Tafla IV.3. sýnir nokkra þætti gjalda og tekna A-hluta ríkissjóðs undanfarin ár sem hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu. Þar sést glöggst stóruaukinn þáttur vaxta í tekjum og gjöldum á liðnu ári. Önnur gjöld og tekjur hafa vaxið minna en þjóðarframleiðsla frá árinu 1985, þar sem hlutfall þeirra hefur minnkað. Einnig sést, að innheimta beinna skatta var mjög lítil á árinu 1985, en var á síðasta ári lík því, sem var árin 1980-1984.

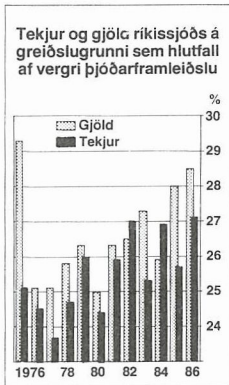
Tafla IV.3. Tekjur og gjöld ríkissjóðs á greiðslugrunni, sem hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu (%).¹⁾

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Beinir skattar	4,0	3,9	4,2	4,0	3,7	3,1	3,9
Tekjuskattar	2,9	3,0	3,4	3,1	2,8	2,2	3,1
Eignaskattar	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
Aðrir beinir skattar	0,5	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Óbeinir skattar	20,0	21,6	22,3	20,5	22,0	21,6	20,9
Aðflutningsgjöld	4,6	5,1	5,0	4,3	4,6	4,0	3,6
Veltuskattar ²⁾	11,9	12,8	13,4	12,5	13,3	13,5	13,4
Skattar af launagreiðslum ³⁾	1,9	1,9	2,0	1,7	2,0	1,9	1,9
Aðrir óbeinir skattar	1,7	1,8	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0
Vaxtatekjur	0,3	0,3	0,3	0,7	0,7	0,7	1,8
Aðrar tekjur	0,0	0,1	0,2	0,1	0,5	0,2	0,5
Tekjur alls	24,4	25,9	27,0	25,4	26,9	25,7	27,1
Tekjur án vaxta	24,1	25,6	26,7	24,7	26,2	25,0	25,3
Gjöld:							
Almenn stjórn og löggæsla ..	2,3	2,3	2,5	2,5	2,2	2,4	2,4
Utanríkismál	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Félagsmál	13,8	14,8	15,0	16,0	15,0	16,5	16,4
Mennta-, menningar- og kirkjumál	4,0	4,0	4,3	4,5	4,1	4,7	4,6
Heilbrigðismál	2,0	2,2	2,3	3,0	2,7	2,8	3,0
Tryggingamál	6,8	7,6	7,4	7,4	7,2	7,3	7,4
Húsnæðis- og félagsmál ..	0,9	1,0	0,9	1,1	1,1	1,6	1,4
Atvinnumál	6,9	6,9	7,2	7,5	6,8	6,5	6,1
P.a. niðurgreiðslur	1,8	1,6	2,3	1,7	1,1	1,0	1,0
Vaxtagjöld	0,6	0,7	0,6	1,4	1,1	1,5	2,8
Önnur útgjöld	0,5	0,6	0,7	0,2	0,5	0,5	0,6
Gjöld alls	24,4	25,5	26,3	27,9	25,9	27,8	28,5
Gjöld án vaxta	23,8	24,9	25,7	26,5	24,8	26,2	25,7

¹⁾ Tekjur 1980-1985 skv. ríkisreikningi, annað skv. mánaðaryfirlitum Ríkisbókhalds.

²⁾ Söluskattur, húsnæðisgjald, orkujöfnunargjald, vörugjald og hagnaður ÁTVR.

³⁾ Launaskattur og tryggingagjöld.

Lánsfjáráætlun

Tekjur af aðflutningsgjöldum lækkuðu hlutfallslega á síðasta ári þrátt fyrir mikinn innflutning, og má rekja það til breytinga á tollalöggjöf. Hlutfall aðflutningsgjalda á móti þjóðarframleiðslu er nú tæplega helmingur á við það, sem var á árunum kringum 1970. Á sama tímabili hefur heildarhlutur óbeinna skatta vaxið úr liðlega 17% í 22,3% af þjóðarframleiðslu árið 1982, en hefur síðan minnkað heldur. Á gjaldahliðinni má benda á, að niðurgreiðslur hafa hraðminnkað, en útgjöld til heilbrigðismála og húsnæðis- og félagsmála farið vaxandi. Það kemur líka fram í töflunni, að á liðnu ári voru ríkisútgjöld án vaxta sama hlutfall af þjóðarframleiðslu og árið 1984, en tekjurnar nokkru minni. Þá var hins vegar tekjuafgangur á ríkissjóði sem nam 0,2% af þjóðarframleiðslu, en halli á síðasta ári nam 1,3% af þjóðarframleiðslu. Hallinn á ríkissjóði nú stafar eftir þessu af aukinni vaxta-byrði og minni tekjuöflun.

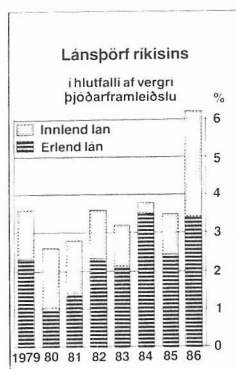
Í lánsfjárlögum fyrir árið 1986 voru heimildir fyrir lántökum ríkissjóðs að upphæð 6.150 m.kr., 4.050 m.kr. erlendis og 2.100 m.kr. með sölu spariskírteina á innanlandsmarkaði. Auk þess voru í lánsfjárlögum heimildir til lántöku vegna tiltekinna eignakaupa. Í mars var gerð rækileg endurskoðun á lánsfjáráætlun í kjölfar kjarasamninga og versnandi afkomuhorfa ríkissjóðs. Áætlaðar heildarlántökur voru hækkaðar um 1.475 m. kr. vegna aukins ríkissjóðshalla og urðu

Tafla IV.4. Lánsfjáráætlun ríkisins 1980–1986.
(Í milljónum króna)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ríkissjóður alls	396	652	1.259	1.890	2.892	3.725	8.705
A-hluti	128	239	317	535	1.937	2.547	7.895
B-hluti	268	413	942	1.355	955	1.178	810
Byggðalínur	52	68	112	–	–	–	–
Aðrar orkuframkvæmdir ..	100	188	304	233	195	216	110
Fjármagnskostn. v/ Kröflu ..	42	56	277	743	328	454	–
Lánasjóður ísl. námsmanna	12	33	65	138	258	340	400
Flugstöðin í Keflavík	–	–	–	–	–	89	300
Annað	62	68	184	241	174	79	–
Fjármögnun	396	652	1.259	1.890	2.892	3.725	8.705
Innlend	250	318	459	673	239	1.160	3.893
Sala spariskírteina	70	50	132	101	374	1.485	2.127
Innheimta mínus innlausn ¹⁾	98	110	114	360	–517	–960	–
Verðbréfa kaup innlánsst. ..	37	76	70	19	–	–	574
Verðbréfa kaup Seðlabk. ..	–	–	–	–	–	–	276
Verðbréfa kaup lífeyrissjóða	12	57	55	87	127	–	782
Önnur innlend fjármögnun	33	26	88	106	255	635	134
Erlend lán	146	334	800	1.217	2.653	2.565	4.812

¹⁾ Innifalið í lánsfjárbörf A-hluta ríkissjóðs 1985.

nú 7.625 m.kr. Verg lánsfjárförf varð 1.427 m.kr. hærri en áætlað var í mars eða 8.172 m.kr. Er þá talin með fjárförf til að greiða 2.586 m.kr. í afborganir af skuldum við Seðlabankann. Vergar lántökur ríkissjóðs urðu alls 8.897 m.kr. auk lántöku til skuldbreytingar á óhagstæðum lánnum, sem ekki voru fallin í gjalddaga. 5.004 m.kr. voru teknar að láni erlendis, 3.617 m.kr. á innlendum lánamarkaði og 276 m.kr. í Seðlabankanum. Bati á greiðslufjárreikningum varð því alls 725 m.kr., þar af 517 m.kr. á viðskiptareikningum í Seðlabankanum.

Tafla IV.4. sýnir útkomu þeirra liða lánsfjáráætlunar, sem að ríkissjóði snúa, fyrir árin 1980-1986. Nokkurn vara verður að taka við samanburði á útkomu liðins árs við hin fyrri. Lántaka á árinu 1986 er að hluta til vegna endurfjármögnunar skammtímaláns, sem ríkissjóður tók í Seðlabankanum til að fjármagna greiðsluhalla á árinu 1985, og nemur sú upphæð 1.677 m.kr. Auk þess eru nú endurlán ríkissjóðs færð með A-hluta ríkissjóðs. Nú valda allar afborganir af lántökum til endurlána fjárförf samkvæmt lánsfjáráætlun, en áður var t. d. innlausn spariskírteina færð til lækkunar á lánsfjármögnun. Innheimtar afborganir af veittum endurlánnum eru nú færðar með öðrum innheimtum afborgunum og hafa sömu áhrif og fyrr til lækkunar á lánsfjárförf. Þar fyrir utan hefur fjármögnun B-hlutans á lánsfjáráætlun dregist verulega saman, frá því sem var á árunum 1980-1983. Þá komst hún í 942 m.kr. eða 2,7% af þjóðarframleiðslu árið 1982, en var 810 m.kr. eða 0,6% af þjóðarframleiðslu í fyrra. Mestu

Tafla IV.5. Lánsfjáráætlun ríkisins 1986. (Í milljónum króna)

	Fjárlög	Endurskoðun í mars	Útkoma (bráðabirgðat.)
Ráðstöfun:			
Ríkissjóður alls	6.150	7.625	8.621
A-hluti	5.148	6.623	7.619
B-hluti	810	810	810
Lánasjóður ísl. námsmanna	400	400	400
Orkuframkvæmdir	110	110	110
Flugstöðin í Keflavík	300	300	300
Aðrir ¹⁾	192	192	192
Fjármögnun:			
Lántökur alls:	6.150	7.625	8.621
Innlendar lántökur	2.100	3.575	3.617
Sala spariskírteina	2.100	2.100	2.127
Verðbréfakaup lífeyrissjóða	—	625	782
Verðbréfakaup innlánsstofnana	—	850	574
Önnur innlend fjármögnun	—	—	134
Erlendar lántökur	4.050	4.050	5.004

¹⁾ Byggingarsjóður ríkisins og atvinnufyrirtæki. Þeim eru gerð skil í kaflanum um lánamarkaðinn.

munar um minnkandi orkuframkvæmdir og yfirtöku A-hlutans og Landsvirkjunar á greiðslum af skuldum Kröfluvirkjunar og byggðalína.

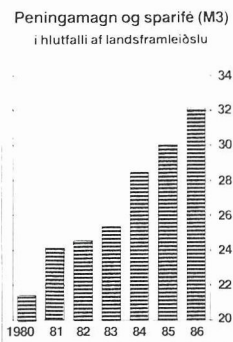
Tafla IV.5. sýnir þátt ríkisins í framkvæmd lánsfjáráætlunar á árinu 1986. Einnig eru sýndar áætlanir samkvæmt fjárlögum og endurskoðun ríkisfjármála í mars. Svo sem sjá má eru Lánasjóður námsmanna og flugstöðin á Keflavíkurflugvelli stærstu lántakendurnir í B-hluta með samtals 700 m.kr. af 810. Engar breytingar urðu frá áætlunum lánveitingum til B-hlutans.

Lánsfjáröflun

Innlend lánsfjáröflun ríkissjóðs var mjög mikil á liðnu ári. Spariskírteini ríkissjóðs seldust alls fyrir 2.127 m.kr. eða 27 m.kr. meira en áætlað var. Innlausn varð 1.274 m.kr., en 1.721 m.kr. með uppsöfnuðum vöxtum. Vextir á nýjum spariskírteinum voru í upphafi árs 7-9% og binditími þrjú til sex ár. Í júní voru vextir lækkaðir í 7,5-8%, en í ágústlok var ákveðið að hætta sölu spariskírteina það sem eftir var ársins. Þó voru handhöfum gamalla skírteina boðin skiptiskírteini með 6,5% vöxtum og föstum gjalddaga í ársbyrjun 1989. Þessi ákvörðun var tekin til að greiða fyrir samningum um skuldabréfa kaup lífeyrissjóða af húsbýggingasjóðum ríkisins. Bein lántaka ríkissjóðs hjá lífeyrissjóðunum varð 782 m.kr., og fór hún 157 m.kr. fram úr áætlun. Hins vegar tókst einungis að afla 574 m.kr. fyrir áramót af þeim 850 milljónum, sem áætlað var að taka að láni frá innlánsstofnunum. Mismunurinn, 276 m.kr., var brúaður með bráðabirgðaláni frá Seðlabankanum svo sem áður var greint. Lántökur með sérheimildum vegna eignakaupa urðu alls 134 m.kr. Lánsfjáröflun á innlendum markaði varð því alls 3.617 m.kr. eða 2,6% af vergri þjóðarframleiðslu. Sambærileg lánsfjáröflun var 0,1% af vergri þjóðarframleiðslu árið 1985, en neikvæð um 0,6% árið 1984.

Erlendar lántökur urðu alls 5.004 m.kr. eða 3,5% af þjóðarframleiðslu á liðnu ári, en 2,4% árið 1985 og 3,5% árið 1984. Heildarlánsfjáröflun utan Seðlabanka varð því 8.621 m.kr. eða 6,1% af vergri þjóðarframleiðslu árið 1986, en sambærileg lánsfjáröflun var 1,8% árið 1985 og 3,6% árið 1984.

V. PENINGAMÁL

Grunnfé

Reikningar bankakerfisins 1986 sýna að ýmsu leyti hagstæða þróun peningamála. Innlán jukust mun meira en útlán, og endurspeglast sú þróun í bættri gjaldeyrisstöðu og bættri stöðu innlánsstofnana gagnvart Seðlabanka og útlöndum. Ráðstöfunarfé bankakerfisins af innlendum toga (peningamagn og sparifé) jókst nú í hlutfalli við landsframleiðslu áttunda árið í röð. Að meðaltali nam peningamagn og sparifé að meðtöldum áföllnum vöxtum 32,1% af landsframleiðslu árið 1986 samanborið við 30% árið á undan. Verulegur endurbati hefur átt sér stað, síðan þetta hlutfall var liðlega 20% árið 1978, enda þótt enn sé langt í það, að það nái yfir 40% eins og var á sjöunda áratugnum. Á meðan hlutfall þetta hefur ekki náð fyrra jafnvægi, er búist við mikilli aukningu peningamagns og sparifjár við skilyrði eins og þau, sem mynduðust á árinu, er raunvextir urðu háir og hagvöxtur mikill. Aukningin varð hins vegar talsvert meiri en reiknað hafði verið með og má e. t. v. greina hér viðvörðunarkerki, að svo miklu leyti sem mikil aukning peningamagns er undanfari aukinnar eftirspurnar. Á það er einnig að líta, að mest hefur aukningin verið á óbundnum innlánnum. Peningamagn, þ.e. samtala veltiinnlána, seðla og myntar, jókst um 43%, en peningamagn og sparifé í heild um 35%.

Skal nú vikið að nokkrum liðum í reikningum Seðlabankans og aðgerðum á sviði peningamála á árinu. Breyting grunnfjár ræðst af breytingum gjaldeyrisstöðu Seðlabankans og kröfum hans á ríkissjóð og aðra innlenda aðila, og þykir hún gefa vísbendingu um áhrif af viðskiptum Seðlabankans á peningamyndun. Aukning grunnfjár nam 33% yfir árið. Greiðsluhalli ríkissjóðs, sem mætt var með lánum frá Seðlabankanum, var meginástæða mikillar aukningar grunnfjár fyrsta fjórðung ársins. Er líða tók á árið, aflaði ríkissjóður annarra lána og breyttist við það myndin, sem reikningar Seðlabankans sýna. Meðfylgjandi yfirlit sýnir, að bætt gjaldeyrisstaða bankans hefur valdið mestu um grunnfjárukninguna yfir árið í heild. Hagstæð þróun gjaldeyrisstöðunnar skýrist bæði af miklum erlendum lánum og betri jöfnuði í viðskiptum við útlönd en verið hefur um árabil. Innlánsstofnanir nýttu sér það svigrúm, sem myndaðist vegna ríkisfjármála og gjaldeyrisviðskipta, til að bæta stöðu sína gagnvart Seðlabanka og útlöndum. Lausafjárstaðan batnaði um 858 m.kr. Enn

Tafla V.I. Úr reikningum Seðlabankans 1985 og 1986.
(Í milljónum króna)

Staða 31.12. 1986	Hreyfingar						
	1985	1986	1. árs- fjórð.				4. árs- fjórð.
			1986	1986	1986	1986	
Gjaldeyrisstaða (þar af endurm.)	11.273	5.480	3.633	-1.924	1.844	931	2.534
		(616)	(271)	(101)	(129)	(99)	(-58)
Endurlánuð löng erl. lán	798	-36	740	-	-3	-34	777
Innlendir liðir, nettó	2.316	-3.469	-1.033	2.272	-1.495	-73	-1.736
Kröfur á ríkissj. og ríkisst.	2.604	2.007	-524	3.101	-1.534	-516	-1.574
A-hluti	2.699	2.873	-1.430	2.578	-1.854	-170	-1.984
Gjaldeyrisinnst. ríkisst.	-89	-655	1.015	608	414	-389	382
Aðrar kröfur á ríkisst.	-6	-211	-109	-85	-94	43	28
Kröfur á fjárfestingarl.sj.	856	92	208	53	21	807	-673
Endurkaup	322	-6.361	-125	-	-1	-48	-76
Aðrar kröfur á innlánsst.	5.047	1.779	-180	-508	-283	-211	823
Kröfur á aðra aðila	214	30	154	48	24	-37	119
Sjóðir í opinberri vörslu (-) ¹⁾	-922	-42	-391	-184	552	-194	-566
Innstæður fjárfesting- arlánasjóða (-) ¹⁾	-1.432	-273	384	158	37	413	-224
Annað, nettó	-4.373	-701	-558	-396	-311	-287	436
Samtals	14.387	1.975	3.340	349	592	826	1.574
Grunnfé	14.031	2.080	3.484	352	640	877	1.616
Sjóður og innstæða innlánsstofnana	12.339	1.800	3.019	273	561	883	1.302
Skyldubundnar innst.	9.176	-185	2.220	190	643	588	799
Sjóður og aðrar innst.	3.163	1.985	797	83	-82	295	503
Seðlar og mynt í umferð	1.692	281	465	79	79	-6	314
Erl. lánsfé til langs tíma	356	-105	-144	-3	-48	-51	-42

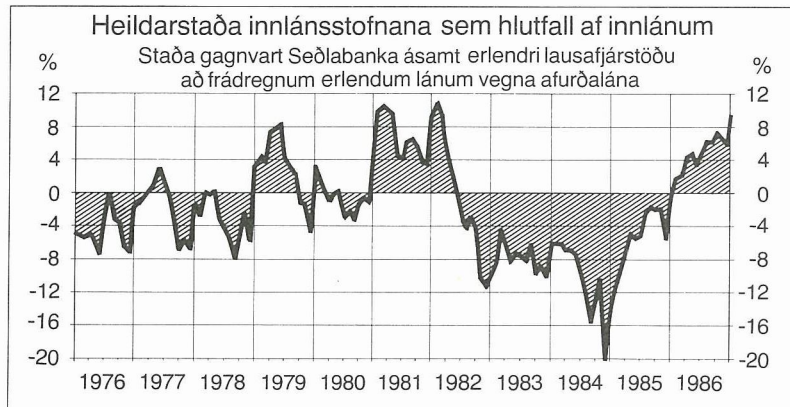
	Hreyfingar í % ²⁾						
Grunnfé	24,6	33,0	30,6	14,7	55,9	32,5	
Skyldubundnar innstæður	-2,6	31,9	37,5	55,6	21,6	15,5	
Seðlar og mynt í umferð	29,7	38,0	63,5	7,0	41,7	47,2	

1) Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.

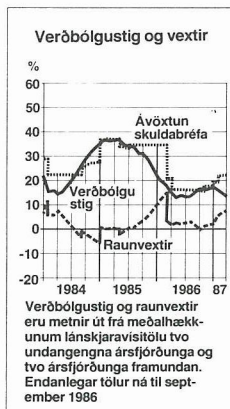
2) Árgildi hreyfinga á hverjum ársfjórðungi eru reiknuð af árstíðaleiðréttum tölum.

meiri bati varð á heildarstöðu innlánsstofnana gagnvart Seðlabankanum á árinu eða um 3,7 milljarðar króna, sem kom einkum fram í auknum innstæðum þeirra í Seðlabanka, bæði vegna bindiskyldu og sölu innstæðubréfa vegna ríkishallans.

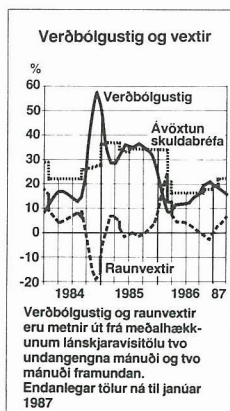
Er ljóst varð, að aðgerðir í efnahagsmálum í tengslum við kjarasamningana í febrúar myndu auka hallann á rekstri ríkissjóðs, var leitast við að mæta því með lántökum ríkissjóðs innanlands, en utan Seðlabankans. Með því var stefnt að því að fyrirbyggja óhóflega peningaþenslu, sem stefnt gæti árangri efnahagsaðgerðanna í hættu. Farið

var fram á það við banka og sparissjóði, að þeir keyptu sérstök verðbréf af Seðlabankanum, sem síðan endurlánaði féð ríkissjóði. Í júní-byrjun hóf Seðlabankinn sölu bréfanna, og námu þau í árslok 620 m.kr. Eru þetta 5 ára lán með svonefndum skiptikjörum, þ.e.a.s. kjörin ráðast af því, hvort hærra er á hverjum þremur mánuðum, hækkun lánskjaravísitölu og 7% ársvextir eða vextir almennra skuldabréfa að viðbættum 2%. Einnig var samið við lífeyrissjóði um, að þeir tækju þátt í fjármögnun ríkishallans með því að kaupa af ríkissjóði sérstök skuldabréf fyrir 625 m.kr. Þar sem þátttaka banka og sparissjóða í fjármögnun ríkishallans varð fyrir milligöngu Seðlabankans, kom hún fram í grunnfé, sem hún hefði ekki gert, ef lánin hefðu gengið beint á milli aðila. Sé grunnfjárukningin leiðrétt fyrir þessu, nam hún 23,6% árið 1986 í stað 33% sem áður var getið.

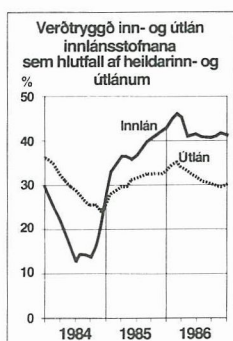
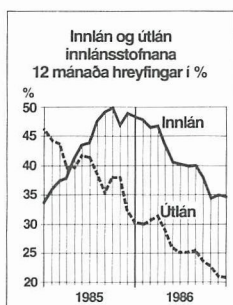
Vextir

Í febrúar var ljóst, að verðbólga myndi lækka mikið í kjölfar kjarasamninga og efnahagsráðstafana, er þeim fylgdu. Voru vextir óverðtryggðra innlána og útlána því lækkaðir þegar hinn 1. mars, t.d. af almennum skuldabréfum úr 32 í 20% að undangengnu samráði Seðlabankans og innlánsstofnana. Verðmælingar staðfestu fljótlega mikinn árangur og voru vextir lækkaðir á ný hinn 1. apríl, er skuldabréfavextir fóru í 15,5%. Við það var miðað, að raunvextir héldust jákvæðir, og varð sú raunin eins og meðfylgjandi línurit sýna. Raunvextir skuldabréfa eru þar reiknaðir á tvennan hátt. Annars vegar út frá meðaltalshækkunum verðvísitalna í tveimur undangengnum mánuðum og tveimur mánuðum framundan hverju sinni, en hins vegar er litið yfir lengri tíma, þ.e. yfir tvo ársfjórðunga fram og aftur. Ný bankalöggjöf, sem greint er frá í annál og sérstökum kafla um lagabreytingar hér aftar í heftinu, setti svip sinn á vaxtamál undir lok ársins, en 1. nóvember færðist ákvörðun um vexti banka og sparissjóða að fullu í þeirra hendur. Hækkðu þá vextir nokkuð, einkum verðtryggðra innlána og útlána, en hins vegar lækkaði ávöxtun svo-

nefndra viðskiptavíxla og viðskiptaskuldabréfa. Er nær dró áramótum, fór verðbólga vaxandi, og hafa bankar og sparisjóðir mætt því með hækkun vaxta óverðtryggðra innlána og útlána. Virðast raunvextir þeirra þó hafa orðið neikvæðir um skamma hríð, þegar miðað er við hækkanir vísitalna í fjóra mánuði eins og áður er lýst. Meðalvextir almennra óverðtryggðra skuldabréfa yfir árið voru 21,2%, sem fela í sér 5,6% raunvexti, sé miðað við hækkun lánskjaravísitölu og er það hærra en verið hefur í 15 ár. Hér aftur í ársskýrslunni er gerð nánari grein fyrir vaxtabreytingunum.

Tafla V.2. Úr reikningum innlánsstofnana 1985 og 1986.
(1 milljónum króna)

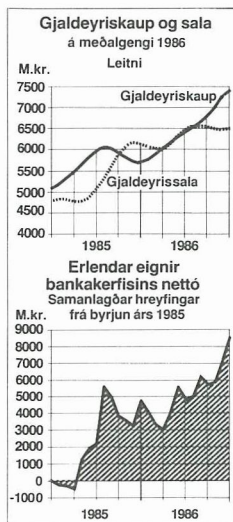
	Hreyfingar						
	Staða		1. árs- 2. árs- 3. árs- 4. árs-				
	31.12. 1986	1985	1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986
Lausafjárstaða	-1.151	77	858	1.044	-808	16	606
Gagnvart Seðlabanka	-1.666	215	487	733	-562	-107	423
Gagnvart útlöndum	515	-138	371	311	-246	123	183
Skyldubundnar innst.	9.176	-185	2.220	190	643	588	799
Aðrar innst. í Seðlab.	1.602	1.029	571	-38	342	88	179
Útlán	46.881	9.029	8.129	1.874	1.868	1.571	2.816
Gengisbundin afurðalán	4.353	-1.090	-1.455	-23	-651	-644	-137
Önnur útlán	42.528	10.119	9.584	1.897	2.519	2.215	2.953
Endurlánað erlent lánsfé	13.954	2.551	1.091	-80	-341	788	724
Samtals	70.462	12.501	12.869	2.988	1.703	3.055	5.123
Heildarinnlán	51.129	12.365	13.127	2.927	3.274	2.565	4.361
Veltiinnlán	7.989	1.169	2.460	359	963	563	575
Óbundin spariinnlán	31.583	10.097	8.120	1.694	2.203	1.226	2.997
Bundin spariinnlán	11.556	1.100	2.547	875	107	777	788
Lánafyrirgreiðsla Seðlab.	2.142	-5.322	-45	104	-424	-570	846
Endurkaup	322	-6.361	-125	-	-1	-48	-76
Verðbréf	1.059	416	-58	-293	-89	-27	351
Erlendir lánakvótar	762	623	138	397	-334	-495	571
Erlend lán v/afurðalána	2.655	2.572	-1.291	-824	223	-136	-554
Önnur erlend lán	13.667	2.174	1.543	-218	-495	687	1.569
Eigið fé og annað, nettó	869	712	-465	999	-875	509	-1.099

	Hreyfingar í % ¹⁾						
Útlán	30,4	21,0	27,7	15,3	18,6	22,2	
Heildarinnlán	48,2	34,5	39,0	27,3	39,7	32,5	
Veltiinnlán	26,8	44,5	34,0	46,6	56,9	39,5	
Óbundin spariinnlán	75,5	34,6	40,8	36,0	37,3	26,4	
Bundin spariinnlán	13,9	28,3	38,1	3,0	28,1	48,7	

Útlán

Útlán innlánsstofnana jukust um 21% árið 1986 samanborið við um 30% aukningu árið 1985. Skýrist þetta að nokkru leyti af því, að lán út á útflutningsafurðir lækkuðu verulega annað árið í röð. Birgðir og ógreiddur útflutningur sjávarafurða lækkuðu t.d. um 33% árið 1986 á föstu gengi reiknað og höfðu lækkað um 26% árið á undan. Snemma á árinu lagði Seðlabankinn á það áherslu við banka og sparisjóði, að útlánaaukning hjá þeim yrði hófleg. Voru dregnir upp viðmiðunarferlar fyrir almenn útlán hverrar stofnunar mánuð fyrir mánuð, sem miðuðust við hjöðnun útlánaaukningar líkt og verðlagsbreytinga, sem þá voru áætlaðar 8-9% yfir árið. Lýsti Seðlabankinn sig reiðubúinn til að veita innlánsstofnunum lánaþyrirgreiðslu í skamman tíma, ef lausafjárerfiðleikar steðjuðu að, að því tilskildu, að þeir héldu útlánnum sínum á eða innan við slíkan viðmiðunarferil. Gerðir voru samningar við flesta banka og sparisjóði um þessa stefnu og áðurgreinda verðbréfasölu til þeirra. Miðað var við mjög litla aukningu almennra útlána eða 12-13% yfir árið, og var með því í senn stefnt að aðhaldi útlána og bættri lausafjárstöðu innlánsstofnana, en hún hefur verið neikvæð um árabíl. Ekki tókst að ná þessu, því að almenn útlán, þ.e. útlán að frádregnum gengisbundnum afurðalán-um, jukust um 29% yfir árið samanborið við 14,7% hækkun lánskjaravísitölunnar á sama tíma. Að vísu varð veruleg hjöðnun útlánaaukningarinnar frá fyrra ári, er almenn útlán jukust um 44%, en svo sem sjá má varð aukningin mun meiri en að var stefnt og einnig verulega umfram verðlagshækkanir. Lausafjárstaða innlánsstofnana batnaði nokkuð eins og áður segir, en staðan var þó enn neikvæð í lok ársins um 1.151 m.kr. Sýna þessar tölur, að innlánsstofnanir hafa nýtt svigrúmið, sem innlánsaukningin veitti þeim, í ríkum mæli til útlána, enda mun lánsfjáreftirspurn hafa verið mikil, einkum er leið á árið. Þegar þróun útlána er skoðuð eftir lánaflokkum, kemur í ljós, að aukningin var hlutfallslega mest á útlánnum til einstaklinga, en þau jukust um 39,4%. Útlán til einstaklinga vegna fjárfestingar í íbúðarhúsnæði jukust um 21%, en önnur lán til einstaklinga jukust um 53,8%. Miklu skiptir hér aukning á innflutningi, sérstaklega einkabifreiða, en jafnframt er farin að gera vart við sig aukin eftirspurn vegna fjárfestingar í íbúðarhúsnæði í kjölfar breytinganna á húsnæðislánakerfinu. Útlán til fyrirtækja jukust um 15,1% eða minna en heildarútlán innlánsstofnana, aðallega vegna þess að útlán til sjávarútvegs drógust saman um 11% vegna minnkandi útflutningsvörubirgða eins og áður er getið. Aukning var á útlánnum til annarra atvinnugreina, ef frá eru talin olúfélög, mest til samgöngufyrirtækja og þjónustustarfsemi. Aukning útlána til samgöngufyrirtækja varð 65,8% og til þjónustufyrirtækja 44,7%. Aukning útlána til iðnaðar var 29,6% og byggingarverktaka 35,6%.

Tafla V.3. Úr reikningum bankakerfisins 1985 og 1986.
(Í milljónum króna)

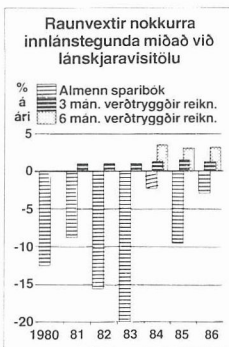
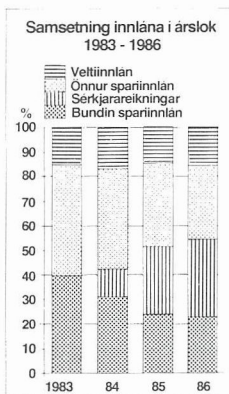
	Hreyfingar						
	Staða		1. árs- 2. árs- 3. árs- 4. árs-				
	31.12. 1986	1985	1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986	fjórð. 1986
Gjaldeyrisstaða	11.787	5.341	4.002	-1.613	1.844	1.055	2.716
(þar af endurm.)		(616)	(271)	(101)	(129)	(99)	(-58)
Endurlánað erlent lánsfé	14.166	2.515	1.245	-80	-344	754	915
Innlendir liðir, nettó	42.959	9.430	7.866	3.653	1.532	1.250	1.431
Lán Seðlabanka	3.674	2.129	-162	3.202	-1.489	254	-2.129
Lán innlánsstofnana	46.881	9.029	8.129	1.874	1.868	1.571	2.816
Ýmsir sjóðir (-) ¹⁾	-2.354	-314	-8	-26	588	220	-790
Annað, nettó	-5.242	-1.414	-93	-1.397	565	-795	1.534
Samtals	68.912	17.286	13.113	1.960	3.032	3.059	5.062
Peningamagn og sparifé	52.820	12.646	13.592	3.006	3.353	2.558	4.675
Sparifé á uppsagnarr.	11.556	1.100	2.547	875	107	777	788
Peningamagn og óbundið sparifé (M2)	41.264	11.547	11.045	2.131	3.245	1.782	3.887
Óbundið sparifé	31.583	10.097	8.120	1.693	2.203	1.226	2.997
Peningamagn (M1)	9.681	1.450	2.926	438	1.042	556	890
Erlend lán v/afurðalána	2.655	2.572	-1.291	-824	223	-136	-554
Erl. lánsfé til langs t.	13.437	2.069	813	-222	-542	636	941

	Hreyfingar í % ²⁾						
Endurlánað erlent lánsfé	24,2	9,6	22,9	3,7	14,6	-0,3	
Innlendir liðir, nettó	36,4	22,4	49,2	9,8	22,2	11,6	
Peningamagn og sparifé (M3)	47,6	34,6	39,6	27,1	40,9	31,3	
Peningamagn og óbundið sparifé (M2)	61,8	36,5	37,9	37,8	46,1	25,0	
Peningamagn (M1)	27,3	43,3	39,9	40,0	55,6	37,1	

- 1) Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki.
2) Árgildi hreyfinga á hverjum ársfjórðungi eru reiknuð af árstíðaleiðrétum tölum.

Innlán

Innlán í innlánsstofnunum jukust um 34,5% árið 1986 samanborið við 48,2% árið á undan. Eins og áður er getið varð mest aukning óbundinna innlána. Veltiinnlán jukust um 44,5%, óbundin spariinnlán um 34,5%, en bundin spariinnlán um 28,3%. Með óbundnum spariinnlánum teljast ýmsir sérkjarareikningar, sem njóta mikilla vinsælda, enda eru kjör þeirra eigendum hagstæð, einkum ef innstæða er óhreyfð um nokkurn tíma. Í lok ársins var um þriðjungur heildarinnlána á slíkum reikningum, en hlutdeild almennra spari-bóka hefur lækkað á tveimur árum úr 32% í um 22%. Samtímis því,

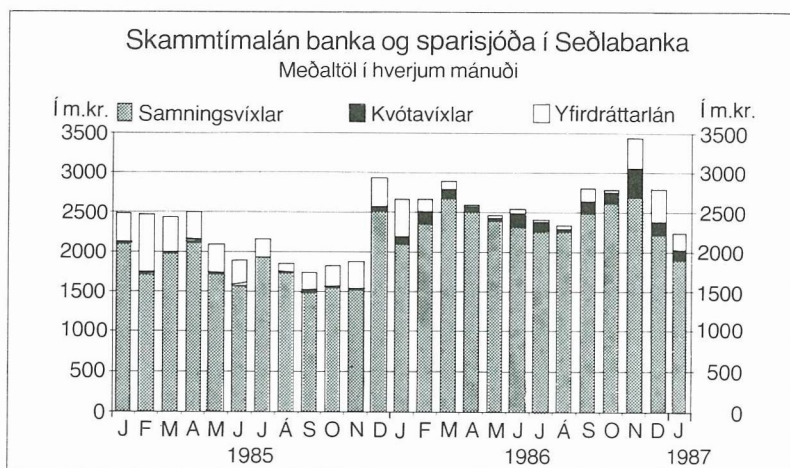

Millibankamarkaður

sem hlutdeild óbundins sparifjár hefur farið vaxandi, hefur hlutur bundins sparifjár minnkað. Í árslok 1983 var hlutdeild bundins sparifjár í heildarinnlánum 39,3% og var þá í hámarki, en í árslok 1986 var hún komin niður í 22,6%. Vinsældir bundinna verðtryggðra reikninga á tímabilinu 1980 til 1983 ollu mestu um aukningu bundins sparifjár á þessu tímabili.

Jöfnuður milli verðtryggðra liða á efnahagsreikningi innlánsstofnana raskaðist talsvert á árinu. Í ársbyrjun var nánast um jafnvægi að ræða milli verðtryggðra eigna og skulda, en á árinu jukust verðtryggðar skuldir meira en verðtryggðar eignir. Í árslok 1986 voru verðtryggðar skuldir um 3,5 milljarðar króna umfram verðtryggðar eignir. Í þessum samanburði eru skiptikjarareikningar taldir með verðtryggðum skuldum, en aukning þeirra er aðalástæða þessarar þróunar. Verðtryggð útlán hafa einungis vaxið um 11%, en óbundið sparifé, annað en innstæður á almennum sparibókum, hefur aukist um 58%. Innlánsstofnanir hafa á árinu ráðstafað fé í auknum mæli til óverðtryggðra útlána eða kaupa á viðskiptaverðbréfum. Vegna breyttra aðstæðna, hvað varðar ákvörðun vaxta, felur þetta misvægi ef til vill í sér minni hættur en oft áður, þar sem innlánsstofnanir geta með sveigjanlegri stýringu vaxta varist því, að misvægi myndist milli ávöxtunar verðtryggðra og óverðtryggðra kjara.

Millibankaviðskipti færðust enn í vöxt á árinu. Framseldur víxilkvóti á fyrsta ársfjórðungi svaraði til 24 millj. kr. að meðaltali á dag, sem er þreföldun frá undangengnum ársfjórðungi. Á öðrum ársfjórðungi voru framsöl kvóta heldur minni, en jukust á ný síðari helming ársins. Yfir árið jafngiltu þau um 32 m.kr. láni að meðaltali. Bein lán milli innlánsstofnana eru þó enn þýðingarmeiri. Áætlað er, að lán á þessum markaði hafi numið um 300 m.kr. að meðaltali árið 1986, sem

Nýmæli

er fimmföldun frá fyrra ári. Ávöxtun framseldra kvótavíxla var um 40% í janúar og febrúar, en lækkaði í um 30% í mars og 25% frá 1. apríl. Ávöxtun beinna millibankalána hefur verið heldur lægri en þetta þar til í október, er hún hækkaði í um 27%. Undanfarin ár hefur Seðlabankinn stefnt að því, að bankar jafni sveiflur í lausafjárstöðu með viðskiptum sín á milli fremur en með beinum viðskiptum við Seðlabankann. Þróunin, sem ofangreindar tölur lýsa, bendir til þess, að millibankamarkaður hafi nú þegar mikla þýðingu, en ætla má, að viðskipti á honum muni enn aukast á næstunni.

Auk þeirrar grundvallarbreytingar, sem að framan er lýst varðandi ákvörðun vaxta, hafa að undanfögnu verið gerðar breytingar, sem ætla má að hafa muni nokkur áhrif á gang peningamála. Skulu nokkrar nefndar hér. Í nýjum lögum um banka og sparisjóði er t.d. kveðið á um lágmarkshlutfall eigin fjár, en innlánsstofnunum hefur ekki verið sett slíkt skilyrði áður. Þá hafa verið felldar úr gildi reglur um, að stofnun útibúa sé háð samþykki ráðherra, en í þess stað sett sú regla, að fasteignir og búnaður í eigu banka eða sparisjóðs skuli vera að hámarki 65% af eigin fé. Snemma árs 1986 lauk sölu á hlutabréfum ríkisins í Iðnaðarbankanum, sem hófst á árinu 1984. Bar þessi sala vott um vilja stjórnvalda til að draga úr beinni ríkisaðild að bankakerfinu. Loks skal þess getið, að gjaldeyrisreglur voru rýmkaðar árið 1985, er útflytjendur fengu heimild til að geyma gjaldeyrisandvirði seldrar vöru og þjónustu á innlendum gjaldeyrisreikningum. Ekki er að sjá, að þessi breyting hafi valdið mikilli röskun, því að innstæður á innlendum gjaldeyrisreikningum jukust aðeins um 9% á árinu 1986. Í árslok nam hlutdeild þeirra í heildarinnlánum 5,7% samanborið við 7% í árslok 1985 og 6,8% 1984.

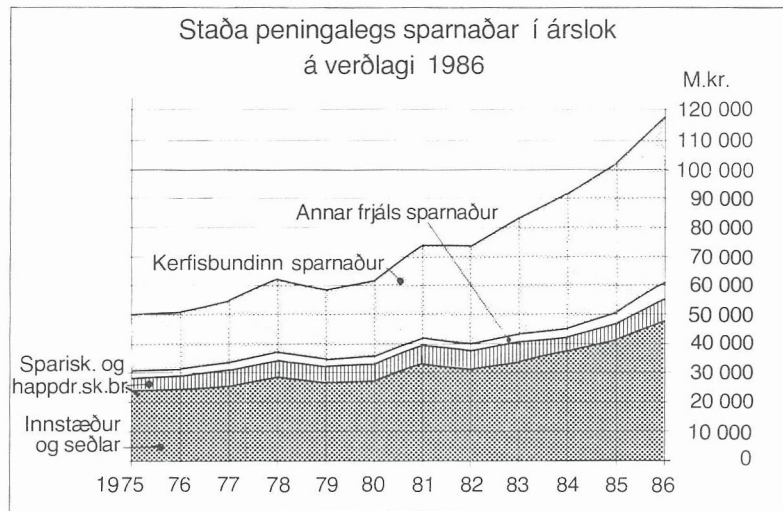
VI. LÁNAMARKAÐURINN

Í síðustu ársskýrslu var í fyrsta sinn birt heildaryfirlit yfir stöðustærðir á hinum hefðbundna lánamarkaði, en með honum er átt við bankakerfi, fjárfestingarlánasjóði, lífeyrissjóði, tryggingarfélög og lánasjóði ríkisins auk þess sem með eru taldar skráðar fjárkröfur útlanda á innlenda aðila að frádregnum gagnkvæmum kröfum. Í töflu VI.1 birtist hliðstætt yfirlit fyrir árin 1980-1986. Rétt er að taka fram, að lánamarkaðurinn eins og hann er skilgreindur hér nær ekki til alls verðbréfamarkaðarins. Meðtalin hér eru spariskírteini og happdrættisskuldabréf ríkissjóðs svo og verðbréfaútgáfur veðdeilda og annarra stofnana, sem taldar eru með ofangreindum lánastofnunum. Auk þess eru nú talin önnur bréf, sem skráð hafa verið á Verðbréfaþingi Íslands. Inn í myndina vantar hins vegar verðbréf ýmissa fyrirtækja og einstaklinga, sem seld hafa verið á markaði. Leigukaupa-samningar koma inn í þessa mynd sem erlend lán og lán til fyrirtækja og er þetta í fyrsta skiptið, sem þessi viðskipti koma við sögu.

Hér á eftir verður fjallað um heildarstærðir lánakerfisins, en síðan vikið sérstaklega að viðskiptum á verðbréfamarkaði svo og fjárfestingarlánasjóðum og lífeyrissjóðum. Bankakerfinu eru gerð skil í kaflanum hér á undan.

Lánnum lánakerfisins er hér skipt eftir fjórum flokkum lánþega, sem eru ríki, bæjarfélög, fyrirtæki og heimili samkvæmt skýrslum lánastofnana og sjóða. Uppruna fjármagns er skipt í innlendan sparnað, frjálsan og kerfisbundinn, og erlend lán, bæði stutt og löng. Varðandi ýtarlegri skilgreiningar á ýmsum hugtökum í þessu sambandi vísast til samsvarandi kafla í ársskýrslu 1985. Að einu leyti hefur skilgreiningu verið breytt, sem rétt er að minnst á. Eigið fé lánasjóða ríkisins í eigu ríkisins, sem áður var talið vera lánað til sama aðila, er nú tekið út, þar sem um innbyrðis viðskipti er að ræða. Við þessa aðgerð lækka bæði lán til ríkis og kerfisbundinn sparnaður.

Ekki er unnt að skipta peningalegum sparnaði í heild eftir eigendum. Þó hafa verið gerðar athuganir á skiptingu innlána í bönkum og sparisjóðum og benda síðustu upplýsingar til þess, að einstaklingar eigi nú um 66% innstæðna, fyrirtæki 22%, opinberir aðilar um 4% og

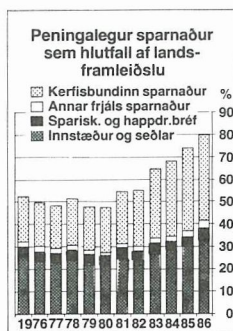

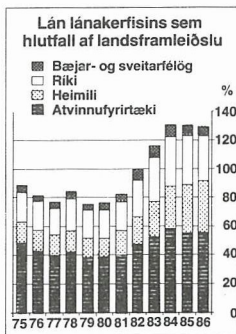
peningastofnanir 8%. Árið 1982 er hins vegar talið að einstaklingar hafi átt um 80%, fyrirtæki um 13%, opinberir aðilar um 2% og peningastofnanir um 5%.

Í töflu VI.1 hér á eftir, þar sem helstu liðir lánakerfisins eru sýndir frá árinu 1980, og töflu VI.2, sem sýnir hlutföll af landsframleiðslu fyrir helstu liði lánakerfisins nokkur valin ár, má sjá í stórum dráttum, hvers eðlis lánamarkaðurinn er svo og hver þróunin hefur verið að undanfögnu.

Á árinu 1980 voru um 62% alls fjármagns, sem ráðstafað var, af innlendum toga spunnin og um 38% því fjármögnuð með erlendu lánsfé. Á árinu 1981 jókst innlendi hlutinn á kostnað hins erlenda í 66%. Næstu þrjú ár þar á eftir jókst hins vegar erlenda fjármögnunin og var í lok ársins 1984 nánast helmingur þess fjár, sem lánamarkaðurinn hafði til ráðstöfunar. Síðustu tvö árin hefur þróunin hins vegar snúist til betri vegar með auknum innlendum sparnaði í formi fjáreigna. Samkvæmt bráðabirgðatölum 1986 er erlenda fjármögnunin talin vera tæp 38% og innlendum sparnaður því um 62% af heildarráðstöfunarfé. Hér er um mikil umskipti að ræða frá síðustu árum og er þetta merki um það, að fjármagnsmarkaðurinn sé nú í meira jafnvægi en áður með markaðsvexti, sem eru sambærilegir við erlenda vexti. Enn er þó langt í land, að fjármögnunarhlutföllin verði þau sömu og í byrjun áttunda áratugarins, þegar erlenda fjármögnunin var einungis 23% af heildarráðstöfunarfé.

Sem hlutfall af landsframleiðslu er innlendum peningalegur sparnaður nú 80% í samanburði við 47% árið 1980, þegar hann varð hvað lægstur. Síðan hefur hlutfall peningalegs sparnaðar af landsframleiðslu farið stöðugt vaxandi. Erlent lánsfé nettó sem hlutfall af lands-

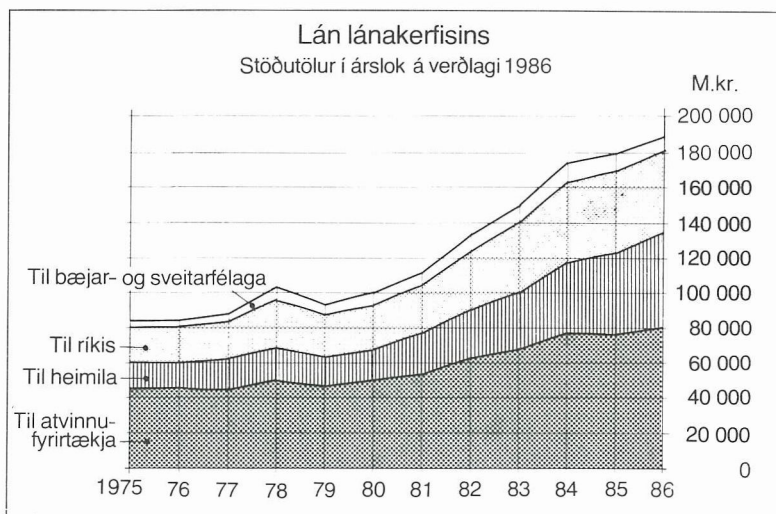
framleiðslu jókst nokkuð stöðugt frá árinu 1980 þar til á síðasta ári, að hlutfallið lækkaði í tæp 49% úr 56% árið 1985.

Svonefndur kerfisbundinn sparnaður hefur aukist mjög að undanfögnu, einkum í lífeyrissjóðum. Þeir leggja nú til um 55% kerfisbundins sparnaðar á móti 48% árið 1980 og einungis 22% árið 1970. Árin 1984 og 1985 skiptist sparnaðurinn nánast að jöfnu milli kerfisbundins og frjáls sparnaðar, en á árinu 1986 er hlutdeild frjálsa sparnaðarins orðin tæp 52%. Til samanburðar nam frjálsi hlutinn 57% árið 1980. Af öllum frjálsnum sparnaði eru um 78% innstæður og seðlar. (Sjá myndir, bls. 47, um samsetningu peningalegs sparnaðar frá 1975.)

Á ráðstöfunarhlið lánakerfisins sést, að stærstur hluti fjármagnsins fer til fyrirtækja eða nú um 42%. Hlutur þeirra hefur þó farið minnkandi eins og sést á myndum hér á síðunni um skiptingu lána lánakerfisins frá árinu 1975. Jafnframt sést, að lán til einstaklinga eða heimila gera nú um 29% og hafa aukist stöðugt frá árinu 1980, þegar þau námu um 20%. Lán til opinberra aðila gera um 30% af heildarfjármagni og hafa verið hlutfallslega jafnmikil allt frá árinu 1975.

Af heildarfjármagni lánakerfisins koma um 32% frá bankakerfinu, 25% frá fjárfestingarlánasjóðum (um helmingur frá íbúðalánasjóðum), 16% frá lífeyrissjóðum, 20% frá lánasjóðum ríkisins, 2% frá tryggingarfélagum og um 43% erlendis frá. Til frádráttar koma innbyrðis viðskipti lánastofnana og sjóða, um 11%, og erlend lán til lánastofnana og sjóða, um 28%.

Lausleg athugun á skiptingu lána lánakerfisins í árslok 1986 bendir til þess, að um 44% séu gengistryggð lán, 38% verðtryggð og aðeins um 18% óverðtryggð. Þessar tölur ber þó að taka með fyrirvara, þar sem þær eru að nokkru leyti áætlaðar. Þá má ætla, að bein afskipti stjórnvalda af vöxtum nái nú aðeins til um 20% lána lánakerfisins, og eru

það einkum lán byggingarsjóða og hluti lána annarra fjárfestingarlánasjóða. Vextir annarra lána ráðast hins vegar af markaðsaðstæðum innanlands og erlendis.

*Tafla VI.1. Lánakerfið.
(Stöðutölur í árslok í millj. kr.)*

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
<i>Eignir:</i>							
Útlán	15.114	23.578	47.510	86.842	121.728	166.997	203.949
Ríkissj. og ríkisst. . .	3.918	5.730	12.150	22.899	32.339	43.504	49.606
Bæjar- og sveitarf. . .	1.041	1.634	3.666	6.225	7.937	9.585	9.556
Atvinnufyrirtæki	7.431	11.252	22.180	38.656	53.889	70.240	86.300
Heimili	2.724	4.962	9.514	19.062	27.563	43.668	58.487
<i>Eignir=skuldir</i>	15.114	23.578	47.510	86.842	121.728	166.997	203.949
<i>Skuldir:</i>							
Peningalegur sparnaður	9.308	15.576	26.301	48.249	63.405	94.901	126.640
Frjáls	5.358	8.912	14.252	25.073	31.769	47.213	65.328
Innlán og seðlar . . .	4.097	6.972	11.069	19.539	26.052	38.229	51.174
Spariskírteini og happdrættisbréf	905	1.385	2.220	3.950	3.700	5.475	8.470
Markaðsbréf, ót.a. . .							260
Annar	356	555	963	1.584	2.017	3.509	5.424
Kerfisbundinn	3.950	6.664	12.049	23.176	31.636	47.688	61.312
Eignir Lífeyrissjóða	1.922	3.502	6.613	12.651	16.987	26.396	34.250
Skyldusparnaður í fjárfestingarlánasj.	251	321	554	985	1.096	1.493	1.736
Eigið fé lánast. o.fl.	1.778	2.841	4.882	9.540	13.555	19.799	25.326
Erlent lánsfjármagn . .	5.806	8.002	21.209	38.593	58.323	72.096	77.309
Löng erlend lán	5.858	8.470	19.866	36.335	52.248	66.118	75.947
Stutt lán	985	1.291	3.084	4.756	8.658	13.688	13.062
Stuttar kröfur á útlönd	-1.037	-1.759	-1.741	-2.498	-2.583	-7.710	-11.700

Fjárfestingar- lánasjóðir

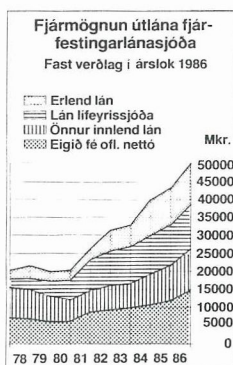
Í hagskýrslum eru nú taldir 18 fjárfestingarlánasjóðir og starfa flestir eftir sérstökum lögum. Þeir lána til lengri tíma en innlánsstofnanir og sinna flestir afmörkuðum verkefnum. Hin síðari ár hafa veðdeildir einkabanka bæst í hóp fjárfestingarlánasjóða, og 1986 bættist Veðdeild Verslunarbankans í hópinn.

Heildareignir sjóðanna 1986 eru áætlaðar um 53 m.kr. og hafa þá hækkað um 27% á árinu samanborið við 48% á árinu 1985 og 45% 1984. Þarna ræður mestu þróun verðlags, en eignir sjóðanna eru að yfirgnæfandi hluta verðtryggðar eða bundnar gengi erlendra gjaldmiðla.

Það, sem einkum einkennir fjárfestingarlánasjóðina hin síðari ár, er, að útlán frá þeim fara í auknum mæli til einstaklinga, en hlutur fyrir-

Tafla VI.2. Lánakerfið.
(Stöðutölur í árslok á meðalverðlagi ársins
sem hlutfall af landsframleiðslu)

	1975	1980	1984	1985	1986
<i>Ráðstöfun:</i>					
Útlán					
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	20,6	19,8	34,7	33,9	31,4
Bæjar- og sveitarfélög	5,0	5,3	8,5	7,5	6,0
Fyrirtæki	47,3	37,6	57,8	54,8	54,6
Heimili	15,7	13,8	29,6	34,0	37,0
Samtals	88,6	76,5	130,6	130,2	128,9
<i>Uppruni:</i>					
Peningalegur sparnaður	52,4	47,1	68,1	74,0	80,0
þ.a. frjáls	32,2	27,1	34,1	36,8	41,3
Erlent lánsfé, nettó	36,2	29,4	62,5	56,2	48,9
Til samanburðar:					
Erlent lánsfé, á meðalgengi	(36,8)	(27,3)	(53,3)	(56,6)	(48,8)

tækja og opinberra aðila fer minnkandi að sama skapi. Skýringin felst í þeirri áherslu, sem lögð hefur verið á aukin lán út á íbúðir frá Byggingarsjóði ríkisins, sérstaklega árin 1985 og 1986. Bæði þessi ár lækkaði hlutdeild erlendra lána hjá sjóðunum, en hlutur eigin fjár jókst á ný, þar eð sjóðunum voru lögð til framlög án endurgjalds. Innlend lán eru stærstur hluti á upprunahlíð efnahagsreiknings sjóðanna og hafa numið nær helmingi heildarlána umrædd ár.

Lánskjör fjárfestingarlánasjóða eru sem fyrr segir byggð á verðtryggingu í einhverri mynd. Flestir tryggja þeir verðgildi útlána sinna með viðmiðun við lánskjaravísitölu. Veigamiklir lánaflakkar miðast þó við gengi erlendra gjaldmiðla svo sem lán Fiskveiðisjóðs og Iðnþróunarsjóðs. Vaxtakjör taka í flestum tilvikum mið af almennum vöxtum í landinu, en nokkrir atvinnuvegasjóðir hafa lánað með hærri

Tafla VI.3. Hlutfallsleg skipting lána fjárfestingarlánasjóða
í lok hvers árs.

	1982	1983	1984	1985	1986
<i>Ráðstöfunarhlíð</i>					
Opinberir aðilar o.fl.	8,6	7,5	7,7	5,6	4,9
Fyrirtæki	54,7	53,3	52,8	50,2	49,8
Einstaklingar	36,7	39,2	39,5	44,2	45,3
Útlán alls	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Upprunahlíð</i>					
Innlend lán	51,9	50,5	47,8	48,3	48,1
Erlend lán	17,9	18,8	25,1	24,0	22,7
Eigið fé o.fl., nettó	30,2	30,7	27,1	27,7	29,2

Lífeyrissjóðir

vöxtum til þess að hafa vaxtamun til eigin rekstrar. Byggingarsjóður ríkisins hefur um þessar mundir nokkra sérstöðu varðandi vaxtakjör, þar sem útlán hans bera miklum mun lægri vexti en hann þarf að greiða af lántökum. Þessi tilhögun skerðir eigið fé sjóðsins eða þau framlög, sem hann fær, og mun að óbreyttu eyða upp eigin fé sjóðsins með tímanum.

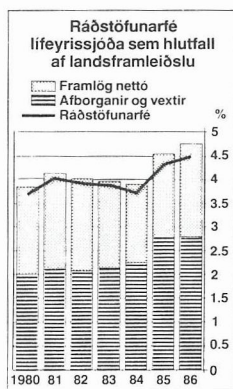
Verulegar breytingar áttu sér stað á högum lífeyrissjóðanna á árinu 1986. Breytingar þessar eiga rætur að rekja til samkomulags aðila vinnumarkaðarins, ASÍ og VSÍ, frá því í febrúar 1986. Helstu atriði samkomulagsins fólust í breytingum á iðgjaldastofni lífeyrissjóðanna og húsnæðislánakerfinu.

Ákveðið var, að iðgjöld skyldu greiðast af öllum launum, en hingað til hafa iðgjöld eingöngu verið greidd af grunnlaunum og vaktaálagi. Breyting þessi tekur gildi í fjórum jöfnum árlegum áföngum, og kom fyrsti áfanginn til framkvæmda hinn 1. janúar sl. Talið er, að þessi breyting muni hafa mikil áhrif á innstreymi fjár til lífeyrissjóðanna næstu árin, þar sem verulegur hluti heildarlauna er til kominn vegna annarra þátta en grunnlauna. Breytingin eykur jafnframt skuldbindingar lífeyrissjóðanna, en áhrif hennar á útstreymi fjár frá sjóðunum koma fram síðar.

Annað atriði samkomulagsins, sem snertir lífeyrissjóðina, er sú breyting á lögum um Húsnæðisstofnun, að lánsréttur félaga lífeyrissjóðanna er háður kaupum viðkomandi sjóðs á skuldabréfum frá Húsnæðisstofnun. Lífeyrissjóðir þurfa að kaupa skuldabréf fyrir 55% af ráðstöfunarfé sínu til að tryggja félögum sínum hámarkslánsrétt hjá Húsnæðisstofnun. Ef kaup lífeyrissjóðsins eru minni en 20% af ráðstöfunarfé, fellur lánsréttur sjóðfélaga niður. Kaup á bilinu frá 20% til 55% tryggja sjóðfélögum hlutfallslegan lánsrétt. Jafnframt er lánsréttur hjá Húsnæðisstofnun háður aðild að lífeyrissjóði. Til að hafa lánsrétt hjá stofnuninni þarf umsækjandi að hafa greitt í lífeyrissjóð síðastliðin tvö ár. Kjör bréfanna, sem lífeyrissjóðirnir kaupa af Húsnæðisstofnun, skulu ekki vera lakari en á öðrum lántökum ríkis-

Tafla VI.4. Fjárstreymi lífeyrissjóða.

	Bráðab. 1985		Áætlun 1986	
	M.kr.	Breyt. frá f. ári %	M.kr.	Breyt. frá f. ári %
Fjármagnshreyfingar og rekstur, nettó ...	2.700	62	3.700	37
Iðgjöld að frádregnum lífeyrisgreiðslum .	2.100	54	2.900	38
Ráðstöfunarfé, alls	4.800	58	6.600	37
Ný útlán	4.100	28	6.300	54
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	700	.	300	.

Verðbréfamarkaður

sjóðs á innlendum markaði hverju sinni, og skulu lífeyrissjóðirnir gera samkomulag við Húsnæðisstofnun til tveggja ára í senn um kjör og fjárhæð lána. Nú hafa náðst samningar fyrir árin 1987 og 1988. Vextir bréfanna verða 6,25% 1987 og 5,9% 1988. Flestir sjóðirnir hafa skuldbundið sig til að kaupa fyrir 55% af ráðstöfunarfé þessi tvö ár.

Ráðstöfunarfé lífeyrissjóðanna á árinu 1986 er áætlað um 6.600 m.kr., og er það um 37% hærra en á árinu 1985. Sem hlutfall af landsframleiðslu er ráðstöfunarféð hærra á árinu 1986 en nokkru sinni fyrr eða um 4,5% eins og sjá má á mynd frá árinu 1985. Samkvæmt sérstakri lánakönnun Sambands almennra lífeyrissjóða fækkaði lánunum til sjóðfélaga milli árana 1985 og 1986. Á móti hækkuðu fjárhæðir einstakra lána, þannig að heildarfjárhæð nýrra lána frá lífeyrissjóðum til sjóðfélaga varð svipuð bæði árin. Allt bendir því til þess, að ný lán til fjárfestingarlánasjóða og fyrirtækja hafi aukist mikið á árinu 1986. Í töflusafninu aftast í þessari skýrslu eru nánari tölur sýndar um fjárreiður fjárfestingarlánasjóða og lífeyrissjóða.

Verðbréfamiðlun hefur farið ört vaxandi hér á landi. Frá árinu 1964 hefur ríkissjóður gefið út spariskírteini á hverju ári, og árið 1976 hafði þróast vísir að eftirmarkaði með þessi skírteini, og auglýsingar tóku að birtast í dagblöðum um verð skírteinanna á slíkum markaði. Einhver viðskipti hafa átt sér stað með skuldabréf einkaaðila fyrir þennan tíma, en opinberar heimildir um þau eru ekki handbærar. Síðari ár hafa verðbréfamiðlarar auglýst gengi skuldabréfa einkaaðila í auknum mæli og með frjálsari vaxtastefnu í landinu er fullvíst, að viðskiptin hafa aukist verulega. Sem dæmi má nefna, að fyrir um tveim árum tóku stór fyrirtæki að gefa út skuldabréf til sölu á almennum markaði og seldu þau í samkeppni við sparnaðarform, sem fyrir voru á fjármagnsmarkaði. Um líkt leyti voru stofnaðir verðbréfasjóðir, sem seldu hluti og vörðu andvirðinu til kaupa á hvers kyns verðbréfum eftir ákvörðun stjórnenda sjóðanna. Bankar og sparissjóðir eru nú í auknum mæli að taka upp þessa starfshætti bæði með stofnun verðbréfasjóða eða veðdeilda og með því að starfrækja eigin verðbréfamiðlun.

Lög um verðbréfamiðlun tóku gildi á árinu 1986. Samkvæmt þeim verða allir, sem stunda verðbréfaviðskipti, að hafa tilskilið leyfi frá yfirvöldum. Samkvæmt ákvæðum í lögum skulu þau fara fram með faglegum hætti, enda kveða lögin á um réttindi og skyldur verðbréfamiðlara og ábyrgð þeirra gagnvart viðskiptavinum. Bankaeftirliti Seðlabanka Íslands er ætlað að fylgjast með, hvort ákvæði laganna eru í heiðri höfð svo sem fram kemur í skýrslu þessari, þar sem fjallað er um starfsemi bankaftirlitsins. Enn skortir opinberar tölur um verðbréfamarkaðinn. Engrar skráningar er t.d. krafist varðandi

**Starfsemi Verðbréfa-
þings Íslands 1986**

*Skráð bréf á
Verðbréfaþingi Íslands
(Millj. kr.)*

	<i>Fjöldi flokka</i>	<i>Úti- standandi fjárhæð m.kr.</i>
Sparisk. ríkissj. Bréf Veðd.	36	9.968
Iðnaðarb. Skuldabr. SÍS	2	356
Skuldabr. Fjárf. SS	3	188
	1	72

nýjar skuldabréfaútgáfur eins og víða er í nágrennalöndunum. Að undanteknum viðskiptum, sem fram fara á Verðbréfaþingi Íslands, skortir enn áreiðanlegar heimildir um verðbréfavíðskipti, en gískað hefur verið á, að veltan gæti hafa numið um 4-5 milljörðum króna á árinu 1986.

Viðskipti milli þingaðila með skráð verðbréf á Verðbréfaþingi Íslands hófust í mars 1986. Seðlabankinn hafði þá tekið að sér að greiða fyrir viðskiptum með spariskírteini ríkissjóðs. Þingaðilar auk Seðlabankans eru Landsbankinn, Iðnaðarbankinn (Verðbréfa-
markaður Iðnaðarbankans frá 23/2 '87), Fjárfestingarfélag Íslands og Kaupþing. Þingaðilarnir fimm hafa komið sér upp upplýsingakerfi í samtengdu tölvuneti, þar sem þeir sýna og skoða kaup- og sölutilboð í skráð verðbréf. Spariskírteini ríkissjóðs eru uppistaðan í skráðum bréfum á þinginu, en auk þeirra eru skráðir hjá þinginu nokkrir verðbréfaflokkar, útgefnir af bönkum og stórum fyrirtækjum.

Í fyrstu fóru viðskiptin hægt af stað og voru einungis í því fólgin, að Seðlabankinn keypti spariskírteini af öðrum þingaðilum. Síðar á árinu urðu viðskiptin fjölbreyttari, með því að Seðlabankinn seldi spariskírteini á þinginu og þingaðilar versluðu sín í milli án þátttöku Seðlabankans, nær eingöngu með spariskírteini ríkissjóðs. Í ágúst-
mánuði jókst verslunin á þinginu og var eftir það um og yfir 20 m. kr. á mánuði. Raunávöxtun í þessum viðskiptum er breytileg eftir aðstæðum hverju sinni og mismunandi eftir því, hve langur lánstími er eftir af bréfum, sem skipt er með. Má segja, að í flestum tilvikum hafi raunávöxtun verið á bilinu 7,5-9,5%.

*Tafla VI.5. Viðskipti milli þingaðila á verðbréfaþingi.
(Millj. kr.)*

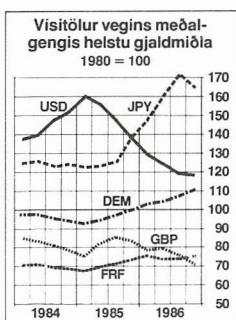
	<i>Seðlabankinn</i>			<i>Aðrir</i>	<i>Alls</i>
	<i>Kaup</i>	<i>Sala</i>	<i>Samtals</i>		
1986:					
Mars	2,0	—	2,0	—	2,0
Apríl	0,2	—	0,2	—	0,2
Mái	3,9	—	3,9	—	3,9
Júní	6,5	—	6,5	—	6,5
Júlí	1,4	1,7	3,1	—	3,1
Ágúst	17,5	3,4	20,9	—	20,9
September	3,4	19,0	22,4	0,8	23,2
Október	10,6	0,3	10,9	8,3	19,2
Nóvember	18,9	0,3	19,2	7,8	27,0
Desember	36,1	0,2	36,3	17,6	53,9
Samtals	100,5	24,9	125,4	34,5	159,9

Geta má þess, að í efnahagsreikningi Seðlabankans hér aftast í skýrslunni er nú birt sérstaklega, hve mikið bankinn á af markaðs-skráðum verðbréfum. Í lok ársins 1986 nam fjárhæðin 558 m.kr. og eru það spariskírteini, sem bankinn hefur eignast undanfarin ár.

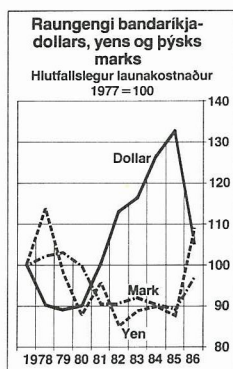
Alþjóðleg gengisþróun

VII. GENGISMÁL

Alþjóðleg gengisþróun hefur síðan snemma á árinu 1985 einkennst af meira eða minna stöðugu gengisfalli Bandaríkjadollars. Í árslok mældist vegið meðalgengi dollars næstum 29% lægra en í mars 1985, en þá varð mánaðarlegt meðalgengi hans hæst. Þessi mikla lækkun Bandaríkjadollars stafar m. a. af miklum halla á viðskiptajöfnuði Bandaríkjanna á undanförunum árum og tilraunum stærstu iðnríkjanna til að stuðla að betra jafnvægi í heimsbúskapnum. Á fundi fjármálaráðherra og seðlabankastjóra fimm stærstu iðnríkjanna í september 1985 varð það að samkomulagi, að slíkt jafnvægi krefðist lægra gengis Bandaríkjadollars. Lækkun gengis Bandaríkjadollars hafði um áramótin 1986 enn ekki náð að vinda ofan af allri fyrri hækkun hans á árunum 1981-1985. Þannig var meðalgengi hans um 16% hærra í árslok en á árinu 1980 eða svipað og árið 1972. Vegið meðalgengi japansks yens, þýsks marks og franka hefur hækkað samfara gengislækkun Bandaríkjadollars, en breska pundið fylgdi dollarnum niður á við á árinu 1986. Þannig hækkaði meðalgengi yens um 15,7% frá desember 1985 til desember 1986, meðalgengi marks hækkaði um 10,3% og fransks franka um 1,8%, en meðalgengi breska pundis féll um 13,6% á sama tímabili. Línuritið hér til hliðar sýnir ársfjórðungslega þróun vegins meðalgengis fimm helstu gjaldmiðla heimsins á árunum 1984-1986. Innbyrðis gengisbreytingar helstu gjaldmiðla á árinu urðu þær, að gengi dollars féll um 21% gagnvart bæði yeni og þýsku marki yfir árið eða úr 200,50 yen í 159,10 yen dollarinn og úr 2,4613 mörk í 1,9408 mörk. Gengi dollars féll um 15% gagnvart frankanum og um 2% gagnvart sterlingspundi. Gengi dollars gagnvart franka var 6,445 í árslok, en gengi pundisins var 1,4745 dollarar. Gengi marksins gagnvart yeni hækkaði um 0,6% á árinu og varð 81,977 yen í árslok.

Hinni alþjóðlegu gengisþróun hefur hér að ofan verið lýst með tilliti til þróunar nafngengis gjaldmiðla. Þegar litið er yfir lengri tímabil, getur slíkur samanburður gefið villandi mynd, m. a. vegna þess að hann tekur ekki tillit til mismunandi verðbólguþrusts í einstökum löndum. Gengi gjaldmiðils þess lands, sem hefur meiri verðbólgu en

Gengi íslensku krónunnar

viðskiptalöndin, verður að falla, ef gjaldmiðillinn á að halda raunverulegu kaupmáttarjafnvægi gagnvart öðrum gjaldmiðlum, og öfugt í þeim löndum, sem hafa minni verðbólgu en í umheiminum. Til að leiðrétta fyrir þessu er reiknað svokallað raungengi gjaldmiðla. Myndin hér til hliðar sýnir þróun raungengis Bandaríkjadollars, yens og þýsks marks á árunum 1977-1986 samkvæmt mælingum Alþjóðagjaldeyrissjóðsins. Myndin sýnir meðaltal hvers árs nema 1986, þar sem um er að ræða meðaltal annars og þriðja ársfjórðungs. Nokkuð vantaði upp á, að öll hækkun raungengis dollars á árunum 1981-1985 væri gengin til baka.

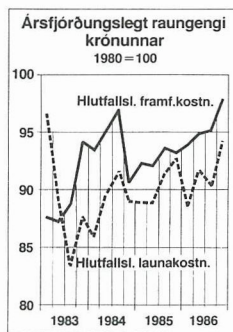
Gengi krónunnar var stöðugra á árinu 1986 en nokkru sinni síðan 1973. Gengi krónunnar hækkaði einnig gagnvart Bandaríkjadollar í fyrsta skipti síðan 1973. Gengi krónunnar seig nokkuð jafnt yfir árið, og alls varð lækkun þess 5,5%, sem samsvarar 5,8% hækkun á verði erlendra gjaldmiðla. Lækkun dollars og sterlingspunds á alþjóðlegum gjaldeyrismörkuðum varð til þess, að meðalverð gjaldmiðla, vegið með hlutdeild landa í vöruútflutningi, varð lægra en vegin hækkun innflutningsgjaldmiðla eða 4,1% annars vegar og 7,5% hins vegar. Meðalgengi krónunnar lækkaði um 13% á milli ára, sem jafngildir 15% hækkun á verði erlendra gjaldmiðla. Eins og tafla VII.1. sýnir hækkaði gengi krónunnar á árinu gagnvart Bandaríkjadollar, sterlingspundi og norskrí krónu, en lækkaði gagnvart öðrum helstu myntum.

Tafla VII.1. Verð erlendra gjaldmiðla 1986.

	Kaupgengi í árslok		Breytingar (%) 1986.	
	1985	1986	Milli ára	Yfir árið
Bandaríkjadollar	42,00	40,180	-1,0	-4,3
Sterlingspund	60,449	59,346	11,7	-1,8
Dönsk króna	4,6823	5,4704	28,9	16,8
Norsk króna	5,5413	5,4334	14,3	-1,9
Sænsk króna	5,5446	5,9241	18,9	6,8
Finnskt mark	7,7491	8,3761	20,2	8,1
Franskur franki	5,5731	6,2537	27,3	12,2
Þýskt mark	17,0923	20,7300	33,4	21,3
Japanskt yen	0,20919	0,25136	39,7	20,2
SDR	46,1336	49,1480	14,2	6,5
Meðalverð erlendra gjaldmiðla	15,0	5,8

Raungengi krónunnar

Raungengi krónunnar er hlutfall verðlags eða framleiðslukostnaðar á Íslandi og í umheiminum, mælt í sömu mynt. Raungengið sem slíkt er ekki mælt hér á landi, heldur þróun þess í formi vísitölu. Þróun raungengisins ræðst af þróun gengis krónunnar og mun verðbólgu hér á landi og í viðskipta- og samkeppnislöndum. Raungengi krónunnar

er grófur mælikvarði á samkeppnisstöðu útflutnings- og samkeppnisgreina hér á landi gagnvart erlendum keppinautum. Því hærra sem raungengið er, því verri er samkeppnisstaðan að öðru jöfnu, og öfugt. Seðlabankinn reiknar reglulega þrjá mælikvarða á raungengi krónunnar. Reiknaðir eru tveir mælikvarðar á hlutfallslegt verðlag, þ. e. hlutfall verðlags landsframleiðslu hér á landi og í samkeppnislöndunum, mælt í sömu mynt, t. d. dollar, og hlutfall framfærslukostnaðar hér á landi og í samkeppnislöndunum, einnig mælt í sömu mynt. Fyrri verðlagsmælikvarðinn gefur árlegar mælingar á raungenginu, en sá síðari getur einnig gefið ársfjórðungslegar eða mánaðarlegar mælingar. Þriðji raungengismælikvarðinn er svo hlutfall launakostnaðar á framleidda einingu (þ. e. launakostnaður, deildur með framleiðni) hér á landi og í samkeppnislöndunum, einnig mælt í sömu mynt. Bæði ársmeðaltöl og ársfjórðungsmeðaltöl hlutfallslegs launakostnaðar eru mæld.

Tafla VII.2. sýnir þróun raungengis krónunnar. Taflan og meðfylgjandi línurit sýna, að raungengið hækkaði á síðasta ári, bæði yfir árið

Tafla VII.2. Raungengi krónunnar.
(Meðaltal tímabils 1978=100)

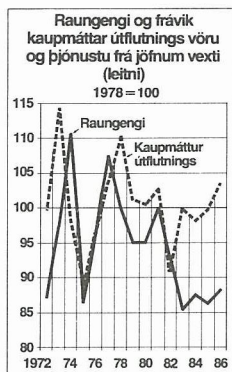
	Hlutfallslegt verðlag ¹⁾	Hlutfallsleg breyting ³⁾	Hlutfallslegur launakostnaður ²⁾	Hlutfallsleg breyting ³⁾
1979	95,0	-5,0	95,7	-4,3
1980	95,0	0,0	96,1	0,4
1981	99,9	5,2	104,3	8,5
1982	93,0	-6,9	100,3	-3,8
1983	85,4	-8,2	85,0	-15,3
1984	87,5	2,5	85,4	0,5
1985	86,3	-1,4	87,4	2,3
1986 ⁴⁾	88,2	2,2	87,6	0,2
<i>Ársfjórðungar:</i>				
1985 I	85,8	-1,2	85,9	3,5
1985 II	85,6	-3,6	85,9	-0,9
1985 III	87,1	-3,4	88,2	-0,2
1985 IV	86,7	2,9	89,6	4,2
1986 I	87,3	1,7	85,5	-0,5
1986 II	88,3	3,2	88,6	3,1
1986 III	88,6	1,7	87,3	-1,0
1986 IV	91,0	4,9	90,9	1,5

1) Hlutfall verðlags landsframleiðslu hér á landi og í viðskiptalöndunum, mælt í erlendra mynt. Ársfjórðungstölur byggjast á hlutfallslegum framfærslukostnaði, og ársmeðaltal þeirra þarf ekki að vera nákvæmlega það sama og bein mæling árstalna. Framfærslukostnaður er hækkaður um 2,6% frá og með apríl vegna áhrifa niðurfærsluáðgerða, sem ekki nýtast framleiðendum.

2) Hlutfall launakostnaðar á framleidda einingu á Íslandi og í viðskiptalöndunum, hvorttveggja mælt í erlendra mynt. Ársfjórðungstölur þurfa ekki að stemma nákvæmlega við árstölur, þar sem um sjálfstæðar mælingar er að ræða.

3) Miðað við sama tímabil fyrra árs.

4) Bráðabirgðatölur.

og frá árinu áður. Þessi þróun á rætur að rekja til þess, hve lítið gengi krónunnar lækkaði á síðasta ári miðað við mun innlendrar og erlendrar verðbólgu. Raungengið á mælikvarða hlutfallslegs verðlags vergrar landsframleiðslu hækkaði um 2,2% frá árinu áður. Verðlag landsframleiðslu hér á landi hækkaði um 24,7% í íslenskum krónum og um 8,4% í erlendri mynt, en hækkanir erlendis voru um 6,1% í erlendri mynt (m. v. meðalverð erlendra gjaldmiðla skv. íslensku landavoginni). Þrátt fyrir töluverða hækkun raunlauna hér á landi á árinu virðist hlutfallslegur launakostnaður lítið hafa hækkað á milli ára. Ástæðurnar liggja í mikilli framleiðniaukningu, niðurfellingu launaskatts í útflutnings- og samkeppnisgreinum og raunlaunahækkunum erlendis. Greitt meðaltímakaup landverkafólks í ASÍ virðist hafa hækkað um 29% og launakostnaður á framleidda einingu um 22,5% í íslenskum krónum, en þá er tillit tekið til niðurfellingar launaskatts og rúmlega 3% framleiðniaukningar. Hækkun launakostnaðar á framleidda einingu í erlendri mynt varð því 6,5% samanborið við 6,2% erlendis. Raungengi krónunnar var enn nokkuð lágt á sögulegan mælikvarða á síðasta fjórðungi ársins. Hlutfallslegt verðlag var þá að vísu hærra en á árunum 1983-1985, en rúmlega 2% lægra en 1982 og rúmlega 4% lægra en bæði 1979 og 1980. Hlutfallslegur launakostnaður var hærri en 1983-1985, en rúmlega 9% lægri en 1982 og 5,4% lægri en 1980. Reynslan sýnir, að raungengið sveiflast með ytri stöðu þjóðarbúsins. Þetta samhengi sést á meðfylgjandi línuriti, sem sýnir þróun raungengis m. v. verðlag landsframleiðslu og kaupmáttar útflutnings vöru og þjónustu gagnvart innflutningi, en viðskiptakjör landsins og útflutningsmagn ráða þróun hans. Kaupmáttur útflutnings er hér sýndur sem frávik frá jöfnum vexti. Reynslan sýnir, að raungengið hækkar jafnan í góðærum, en hækkun þess er ein af leiðunum til að dreifa ytri ávinningum þjóðarbúsins til landsmanna án þess að kynda undir verðbólgu.

VIII. ERLEND MÁL OG SAMNINGAR

Alþjóðastofnanir

Seðlabankinn annast fyrir hönd íslenskra stjórnvalda margvísleg samskipti á sviði efnahags- og fjármála við alþjóðastofnanir og erlendar peningastofnanir. Á bankinn samskipti við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (IMF), Alþjóðabankann og systurstofnanir hans (World Bank Group), Efnahags- og framfarastofnunina í París (OECD), Fjárhagsnefnd Norðurlanda, norrænu seðlabankana og Alþjóðlega greiðslubankann (BIS) auk margra annarra banka.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

Á árinu 1985 var Jóhannes Nordal, seðlabankastjóri, aðalfulltrúi Íslands í sjóðráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Jón Sigurðsson, forstjóri Þjóðhagstofnunar, varafulltrúi. Aðalfulltrúi í bankaráði Alþjóðabankans var Matthías Bjarnason, viðskiptaráðherra, og Þorsteinn Pálsson, fjármálaráðherra, varafulltrúi hans. Hans Lundström frá Svíþjóð var aðalfulltrúi Norðurlandanna í sjóðsstjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Henrik Fugmann frá Danmörku varafulltrúi. Ulrik Haxthausen frá Danmörku var aðalfulltrúi Norðurlandanna í bankastjórn Alþjóðabankans á árinu 1985, og Per Taxell frá Svíþjóð gegndi stöðu varafulltrúa til 1. ágúst, er Veikko Kantola frá Finnlandi tók við. Fulltrúar Norðurlandanna hjá þessum stofnunum hafa aðsetur sitt í höfuðstöðvum stofnananna í Washington, D.C. Ársfundir Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans voru haldnir í Washington, D.C., í lok september og byrjun október, og sóttu þá Þorsteinn Pálsson, Jóhannes Nordal, Ingimundur Friðriksson, Jón Sigurðsson, Sigurgeir Jónsson og Þórhallur Ásgeirsson.

Starfsemi sjóðsins

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins ræðst ætíð nokkuð af framvindu efnahagsmála í heiminum. Starfsár sjóðsins, sem lauk í apríllök 1986, einkenndist m. a. af því, að verðbólga hélt áfram að hjaðna, hagvöxtur jókst og vextir lækkuðu á helstu fjármagnsmörkuðum heimsins. Framleiðsluaukningin var þó fremur dræm í iðnríkjunum, milliríkja-viðskipti jukust lítið og verndarstefnu í alþjóðaviðskiptum óx fiskur um hrygg. Hagur skuldugra þróunarríkja vænkaðist nokkuð, einkum vegna aðhaldssamrar stefnu heima fyrir, lægri vaxta á fjármagnsmörkuðum og víðtækra skuldbreytinga, sem víða hefur verið gripið

Skuldir Íslands við sjóðinn

til. Í mörgum tilvikum gegndi Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn lykilhlutverki, þar sem hann átti þátt í mótun efnahagsstefnu. Fjármagn það, sem hann hefur til ráðstöfunar, er takmarkað, en þátttaka hans er oft á tíðum forsenda þess, að bankar og opinberar lánastofnanir leggi nokkuð af mörkum til einstakra landa. Eftirspurn eftir lánnum hjá sjóðnum var minni á síðasta starfsári en á árunum næst á undan, enda höfðu mörg skuldugustu ríkja heims þegar samið við sjóðinn. Heildarútlán sjóðsins í lok fjárhagsársins námu tæpum 35 milljörðum SDR, sem var heldur lægra en ári áður.

Ísland hefur ekki tekið nein lán hjá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum síðan 1982, er tekið var svokallað jöfnunarlán að fjárhæð 21,5 milljónir SDR. Sú lántaka tengdist samdrætti útflutningsteknanna, sem varð á því ári. Í lok ársins 1986 voru eftirstöðvar lánsins 10,8 milljónir SDR.

Norrænt samstarf

Árlegur fundur seðlabanka Norðurlanda var haldinn í Jakobshavn á Grænlandi dagana 25.-29. ágúst 1986. Fjallað var um samstarf norrænu seðlabankanna á breiðum grundvelli og alþjóðleg gjaldeyris- og efnahagsmál með tilliti til Norðurlandanna. Fjárhagsnefnd Norðurlanda hélt nokkra fundi á árinu og fjallaði m. a. um verkefni Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, en einnig starfar hún í tengslum við Norðurlandaráð með verkefni á sviði gjaldeyris- og fjármála. Þá tók Seðlabankinn einnig þátt í fundum þeirra norrænu aðila, sem annast erlendar lántökur fyrir opinbera aðila á Norðurlöndum.

Mat á lánshæfni

Á fyrri hluta ársins tilkynnti bandaríska fyrirtækið Standard & Poor's, sem sérhæfir sig í að meta lánshæfni stórra lántakenda, ríkissjóða jafnt sem fyrirtækja, að það hygðist meta lánshæfni landa, sem ekki höfðu verið metin að eigin ósk, og birta þetta mat í ritum sínum. Ísland hefur aldrei verið formlega metið af þeim fyrirtækjum, sem sérhæfa sig í einkunnagjöf af þessu tagi, og var því á lista yfir þau lönd, sem Standard & Poor's ætlaði að líta sérstaklega á. Í tengslum við þetta verkefni var komið á sérstöku einkunnakerfi, sem byggist á sex flokkum. Í efsta flokki lenda þau lönd, sem ætla má að reynist afar auðvelt að standa við erlendar skuldbindingar sínar, og í þeim neðsta lönd, sem ætla má að muni eiga í miklum erfiðleikum með að standa við þær.

Standard & Poor's komst að þeirri niðurstöðu, að Ísland ætti heima í næstefsta flokknum. Lönd, sem skipað er í þann flokk, fá eftirfarandi umsögn: "Traust geta til þess að inna af hendi greiðslur af opinberum erlendum langtímalánum í samræmi við ákvæði lánssamninga, og lítil hætta á óhagstæðri þróun" („Standard & Poor's judges that Iceland has a strong capacity to meet its long-term, senior, publicly held, external

debt service obligations on a timely basis, with only slight susceptibility to adverse developments“). Matið byggist einkum á styrk og stöðugleika efnahagslífsins, efnahagsstefnunni, umfangi og greiðsluþyrði erlendra skulda og horfum um framleiðslu og greiðslujöfnuð. Mat þetta var tilkynnt í desember 1986, og í ársbyrjun 1987 birti Standard & Poor's að auki grein um íslensk efnahagsmál í riti sínu, Credit Week. Í febrúar 1987 hafði Standard & Poor's birt mat sitt á átta ríkjum. Í fyrsta flokki eru Belgía, Ítalía og Singapore, í öðrum flokki Ísland og Írland, Hong Kong og Suður-Kórea í þriðja flokki og Ísrael í fjórða flokki.

Ríkisábyrgðasjóður

IX. UMSJÁ SJÓÐA OG ÝMIS STARFSEMI FYRIR RÍKISSJÓÐ

Á árinu voru afgreiddar nokkru fleiri ríkisábyrgðir en árið áður, og fjárhæð þeirra hækkaði verulega. Nýjar ábyrgðir voru 38, flestar vegna skipasmíða, samtals að fjárhæð 1.354,6 m.kr. Ábyrgðir vegna samgöngumála voru vegna flugfélaganna Arnarflugs hf. og Flugleiða hf. Ábyrgðir vegna hitaveitna voru vegna Fjarhitunar Vestmannaeyja og Hitaveitu Akraness og Borgarfjarðar.

Tafla IX.1. Ríkisábyrgðir 1985 og 1986.
(Í millj. króna)

	1985		1986	
	Fjöldi	M.kr.	Fjöldi	M.kr.
Iðnaður	9	111,4	24	203,9
Samgöngur	1	40,2	2	360,9
Hitaveitur	1	418,0	12	789,8
	11	569,6	38	1.354,6

Heildarfjárhæð ríkisábyrgða nam í árslok 22.745,5 m.kr. og hækkaði á árinu um 4.618,5 m.kr. Þar af námu nýjar ábyrgðir 1.354,6 m.kr. Af heildarfjárhæð ábyrgða eru um $\frac{3}{4}$ eða 16.631,9 m.kr. vegna gengisbundinna lána og um $\frac{1}{4}$ eða 5.769,9 m.kr. vegna verðtrygðra lána.

Heildarfjárhæð krafna, sem Ríkisábyrgðasjóður varð að leysa til sín á árinu 1986, nam 635,8 m.kr., og er það hærri fjárhæð en sjóðurinn hefur áður orðið að innleysa. Stærstur hluti þessarar fjárhæðar er vegna Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins eða 201,3 m.kr. Jafnframt

Tafla IX.2. Innleystar kröfur og endurgreiðslur til
Ríkisábyrgðasjóðs 1981–1986.
(Í millj. kr.)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Innleystar kröfur	60,6	89,1	193,1	248,1	238,2	635,8
Endurgreiðslur skuldara	60,6	66,6	91,1	121,5	204,5	356,3
	0,0	22,5	102,0	126,6	33,7	279,5

Lánaumsjá fyrir ríkissjóð

Því sem greiðslur úr sjóðnum jukust eins og áður segir, jukust einnig endurgreiðslur frá skuldurum. Nettógreiðslur urðu þó miklu hærrí árið 1986 en nokkru sinni fyrr. Hér á undan er yfirlit yfir greiðslur úr sjóðnum vegna vanskila árin 1981-1985.

Seðlabankinn hefur með höndum ýmsa fyrirgreiðslu og ráðgjöf fyrir ríkissjóð í sambandi við innlendar og erlendar lántökur. Bankinn annast innlenda verðbréfaútgáfu ríkissjóðs svo sem útgáfu spari-skírteina. Ríkisábyrgðasjóður annast afgreiðslu og vörslu lána, sem ríkissjóður hefur veitt af eigin fé eða af andvirði lána, sem hann hefur tekið til endurlána. Á árinu voru veitt ný lán að fjárhæð 4.359,9 m.kr. Höfuðstóll endurlána nam við árslok 17.585,2 m.kr. og lækkaði á árinu um 15.938,8 m.kr. Ástæða lækkunarinnar er sú, að á árinu voru afskrifuð lán A-hluta ríkissjóðs hjá Endurlánum ríkissjóðs. Endurlán ríkissjóðs tilheyrðu áður B-hluta ríkissjóðs, en færðust hinn 1. janúar 1986 yfir í A-hluta. Af því leiddi, að afskrifaðar voru kröfur á hendur ríkissjóði, A-hluta.

Spariskírteini

Eins og áður afluði ríkissjóður fjár til framkvæmda með sölu spari-skírteina. Alls var ætlunin að afla 380,0 m.kr. með þessum hætti, og er þetta 23. árið, sem spariskírteini eru seld. Spariskírteini voru í raun boðin til sölu í 8 flokkum með mismunandi kjörum, og samtals seldust skírteini að nafnverði 3.421,2 m.kr. Þar af nam almenn sala 2.060,4 m.kr., en sala til lífeyrissjóða 1.360,8 m.kr. Sala spariskírteina til lífeyrissjóða fór fram fyrir milligöngu Byggingarsjóðs ríkisins og Byggingarsjóðs verkamanna. Samkomulag var gert við lífeyrissjóði um, að þeir verðu hluta af ráðstöfunarfé sínu til kaupa á skulda-bréfum byggingarsjóðanna, en heimilað var, að þeir fullnægðu þessari kaupskyldu með kaupum á spariskírteinum. Söluverð þeirra skírteina rann þó til byggingarsjóðanna.

Kjör spariskírteina, seldra 1986, voru hliðstæð kjörum skírteina, sem seld voru 1985, en vextir þó aðrir. Skírteinin eru verðtryggð miðað við breytingu á lánskjaravísitölu eða kaupgengi SDR. Kjör einstakra flokka voru sem hér segir:

1. flokkur A.

Skírteini með 3 ára binditíma, vextir 7% á ári.

Skírteini með 4 ára binditíma, vextir 8,5 % á ári.

Skírteini með 6 ára binditíma, vextir 9% á ári.

Skírteini þessi geta lengst verið til 14 ára. Vextir eru fastir á binditíma skírteina, en að honum liðnum geta eigendur innleyst þau, og jafnframt getur ríkissjóður sagt upp skuldbindingum sínum hvenær sem er eftir að binditíma lýkur. Uppsögn miðast þó við fasta gjald-daga, sem eru 2 á ári. Sala þessara skírteina hófst 10. janúar. Sölu

skírteina með 4 og 6 ára binditíma lauk 16. júní, en skírteina með 3 ára binditíma 31. ágúst.

1. flokkur B, skírteini með vaxtamiðum. Skírteini þessi eru lengst til 14 ára, en innleysanleg eftir 4 ár. Frá þeim tíma getur ríkissjóður sagt upp skuldbindingum samkvæmt skírteinunum eða breytt vöxtum á þeim. Vextir eru 8,16% á ári. Sala þessara skírteina hófst 10. janúar og lauk 31. ágúst.

1. flokkur SDR, gengistryggð skírteini. Vextir eru 8,5% á ári. Skírteini þessi eru innleysanleg á tímabilinu 10. janúar til 9. apríl 1991. Verðgildi þeirra hækkar í hlutfalli við breytingu á kaupgengi SDR frá 10. janúar 1986 til innlausnardags. Sala þessara skírteina hófst 10. janúar og lauk 31. ágúst.

1. flokkur D, skiptiskírteini. Skírteini þessi bera 6,5% vexti á ári og falla í gjalddaga 10. janúar 1989. Þau voru eingöngu seld eigendum eldri spariskírteina með gjalddaga 1986. Sala þeirra hófst 10. september og lauk 31. desember.

2. flokkur A.

Skírteini með 4 ára binditíma, vextir 7,5% á ári.

Skírteini með 6 ára binditíma, vextir 8% á ári.

Kjör þessara skírteina eru hliðstæð kjörum skírteina í 1. fl. A að frátöldum vöxtum. Sala hófst 18. júní og lauk 31. ágúst.

Á yfirlitinu hér á eftir er sýnd sala einstakra flokka spariskírteina árið 1986.

*Tafla IX.3. Sala spariskírteina 1986.
(Nafnverð í millj. kr.)*

	<u>1. flokkur</u>	<u>2. flokkur</u>	<u>Alls</u>
1. Hefðbundin skírteini:			
3 ára binding	88,0		88,0
4 ára binding	498,3	34,1	532,4
6 ára binding	1.894,8	589,3	2.484,1
2. Skírteini með vaxtamiðum	13,6		13,6
3. Skiptiskírteini (til 18 mánaða)	292,0		292,0
4. SDR-skírteini	11,1		11,1
	<u>2.797,8</u>	<u>623,4</u>	<u>3.421,2</u>

Rétt er að geta þess, að meginhluti þeirra skírteina, sem lífeyrissjóðir keyptu, var með 6 ára binditíma.

Á árinu komu til lokainnlausnar 3 flokkar spariskírteina, þ. e. 2 flokkar frá 1972 og 1 frá 1985. Alls nam innlausnarverð þessara

flokka á gjalddaga 866,0 m.kr. Heildarinnlausn spariskírteina varð 1.721,5 m.kr. á árinu, sem er nokkru meira en árið áður.

Við árslok 1986 höfðu alls verið seld spariskírteini að nafnverði 6.311,6 m.kr. Í árslok 1986 nam nafnverð óinnleystra spariskírteina 5.874,3 m.kr., en með áreiknuðum vöxtum og verðbótum nam verðmæti þeirra 10.109,8 m.kr. Innlausnarverð innleysanlegra skírteina var þá 1.736,1 m.kr.

Happdrættis- skuldabréf

Á árinu komu til innlausnar 2 flokkar happdrættisskuldabréfa, sem út voru gefin árið 1976. Innlausnarverð þessara bréfa var alls 199,3 m.kr. Nafnverð óinnleystra skuldabréfa úr þeim 11 flokkum happdrættis-skuldabréfa, sem út voru gefin árin 1972–1981, var alls 4,8 m.kr. við árslok 1986, en að meðtöldum verðbótum nam verðmæti þeirra 148,7 m.kr.

Erlend lán

Ríkissjóður tók á árinu eitt stórt erlent lán, og að auki voru endurskoðaðir 2 samningar um veltilán. Hinn 15. maí 1986 var undirritaður lánsamningur að fjárhæð ECU 50.000.000, sem jafngilti 1.949,2 m.kr. á lántökudegi. Lánið var tekið fyrir milligöngu ýmissa banka undir forystu Kredietbank International Group o.fl. Það er til 10 ára og endurgreiðist í einu lagi í lok lánstíma. Heimilt er að greiða lánið að hluta eða að fullu fyrir gjalddaga gegn álagi. Vextir eru 6% á ári. Lánsandvirði var varið til fjármögnunar samkvæmt lánsfjáráætlun. Hinn 29. apríl var undirritaður samningur við Citicorp Investment Bank um veltilán að fjárhæð 75 millj. Bandaríkjadollara. Þarna var um að ræða endurskoðun á samningi frá 1982. Samningur þessi er til 7 ára. Hann er í raun þríþættur. Samkvæmt honum má gefa út skammtímaskuldabréf, sem bera markaðsvexti hverju sinni. Draga má á hann nánast fyrirvaralaust til allt að 10 daga, og greiðast þá „prime“-vextir af slíkum ádrætti. Loks má nota hann sem venjulegan veltilánssamning, þ. e. á hann má draga til 1, 3, 6, 9 eða 12 mánaða í senn. Vextir af slíkum ádráttarlánum eru ½% yfir millibankavöxtum í London. Fari notkun lánsamningsins fram yfir ákveðin mörk, greiðist viðbótarálag á vexti. Vegna lánsamnings þessa greiðist fast samningsgjald, 0,1% á ári. Útistandandi lán samkvæmt þessum láns-samningi námu 63 millj. Bandaríkjadollara við árslok 1986. Árið 1984 var gerður samningur um veltilán við Morgan Guaranty Trust Co. í London. Samningsfjárhæð var 90 millj. Bandaríkjadollara. Samningur þessi var tekinn til endurskoðunar á sl. ári, og var endurskoðaður samningur undirritaður hinn 18. nóvember 1986. Samningurinn er til 10 ára, en endurgreiðsla (lækkun samningsfjárhæðar) hefst 1992. Draga má á samning þennan til 3, 6 eða 12 mánaða í senn. Af lánum greiðast vextir, sem eru ½% hærri en millibankavextir í

Orkusjóður

London á hverjum tíma. Viðbótarálag greiðist á vexti, fari notkun lánessamnings fram yfir ákveðin mörk. Af lánessamningi þessum greiðist fast samningsgjald, 0,1% á ári. Samkvæmt þessum samningi voru útistandandi 20 millj. Bandaríkjadollara við árslok 1986. Á árinu jukust skammtímalán (Euro Commercial Paper) um 23 millj. Bandaríkjadollara og námu alls 78 millj. dollara við árslok 1986. Heimild til slíkrar útgáfu er 100 millj. dollara. Líta má á fyrrgreinda veltilánasamninga m.a. sem stuðning við útgáfu þessara skammtímalána.

Orkusjóði voru á fjárlögum 1986 ætluð framlög að fjárhæð 200,4 m.kr. Að auki átti sjóðurinn óhafið framlag frá fyrra ári að fjárhæð 30,1 m.kr. Alls námu því framlagsgreiðslur ríkissjóðs til sjóðsins 230,5 m.kr. á árinu. Lántökur sjóðsins urðu alls 20,0 m.kr., en lánveitingar 22,3 m.kr. og skiptust þannig:

*Tafla IX.4. Lánveitingar Orkusjóðs 1986.
(Í millj. kr.)*

Lán til hitaveitna	4,1
Lán til jarðhitaleitar	16,9
Lán til einkarafstöðva	1,3
Samtals	22,3

Vaxtatekjur Orkusjóðs námu samkvæmt bráðabirgðatölum 304,1 m.kr., en vaxtagjöld 363,3 m.kr. Styrkveitingar úr Orkusjóði urðu alls 40,7 m.kr. og skiptast þannig:

*Tafla IX.5. Styrkveitingar Orkusjóðs 1986.
(Í millj. kr.)*

<i>Samkvæmt 71. gr. orkulaga:</i>		
Til sveitarafvæðingar	10,0	
Til styrkingar rafdreifikerfa í sveitum	30,0	40,0
Hólsfjallaáætlun		0,7
Samtals		40,7

Hafnabótasjóður

Hafnabótasjóður veitti á árinu lán til 8 hafnarsjóða, samtals að fjárhæð 3,3 m.kr., auk þess voru bráðabirgðalán veitt 5 hafnarsjóðum, samtals 9,5 m.kr. Þarna er um mun minni lánveitingar að ræða en árið áður, en þá voru veitt föst lán og bráðabirgðalán samtals að fjárhæð 25,7 m.kr. Styrkveitingar námu 12,1 m.kr., en voru 8,4 m.kr. árið áður. Framlag til sjóðsins úr ríkissjóði var 12,0 m.kr. Samkvæmt bráðabirgðatölum námu vaxtatekjur Hafnabótasjóðs 19,2 m.kr., en vaxtagjöld 7,1 m.kr.

Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins

Aukið líf færðist í starfsemi Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins á árinu 1986, en dauft hafði verið yfir starfseminni um hríð. Deildir sjóðsins eru alls fimm, og afurðategundir hafa lengst af verið 17. Á liðnu ári var ákveðið að taka upp verðjöfnun á óskelflettri rækju, eru því afurðategundir, sem heyra undir Verðjöfnunarsjóð, samtals 18.

Árið 1986 einkenndist af miklum verðhækkunum flestra af helstu sjávarafurðum. Þessi þróun var þó ef til vill mest áberandi, hvað snerti rækju og hörpuskel, en einnig hækkaði verð allmjög á saltfisk-afurðum. Verðhækkun varð og á flestum tegundum freðfisks.

Verðbreytingar á öðrum afurðum urðu annaðhvort engar eða á þann veg, að ekki gaf tilefni til verðjöfnunar. Sumar deildir eru og þannig settar, að greiðsluþrot hefur orðið. Ber þar sérstaklega að nefna deild fyrir mjöl- og lýsisafurðir. Sú deild hefur ekki getað staðið í skilum gagnvart Seðlabanka Íslands á láni, sem Verðjöfnunarsjóður fékk frá bankanum árið 1981. Hefur Ríkisábyrgðasjóður sem ábyrgðaraðili í þessu máli leyst þetta lán til sín alls að upphæð 201,3 m.kr. með áfallinni gengistryggingu og vöxtum.

Í ársbyrjun 1986 var ekki að fullu lokið við að greiða verðbætur til vinnsluáðila hörpuskelfisks vegna framleiðslu ársins 1985. Sú upphæð, sem sjóðurinn greiddi út, nam 21,3 m.kr.

Svokölluð inngreiðsla við gjaldeyrisskil var sett á rækju þann 4. apríl 1986 eða 5% af cif-verðmæti. Inngreiðsluþrósentan var síðan tvívegis hækkuð, í 15% í ágústmánuði og upp í 17,5% í október. Mun það vera með allra hæstu verðjöfnunarinnheimtu fyrirfram í hartnær 18 ára sögu sjóðsins. Inngreiðsla var jafnframt sett á hörpuskelfisk í nóvemberbyrjun sl. eða 15%.

Eins og fyrr er sagt hækkaði markaðsverð á freðfiski nokkuð á liðnu ári. Lá því við um sl. áramót, að til verðjöfnunar kæmi á freðfiski.

Í septembermánuði lauk stjórnskipuð nefnd, svokölluð sjóðanefnd, umfjöllun um Verðjöfnunarsjóð. Meirihluti nefndarinnar var þeirrar skoðunar, að sjóðurinn hefði yfirleitt þjónað því hlutverki, sem honum var ætlað að gegna, og að sjóðurinn skuli starfa áfram.

Endanlegt uppgjör liggur nú fyrir um greiðslur úr og í sjóðinn á framleiðsluárinu 1985. Uppgjöri vegna framleiðslu síðastliðins árs er ekki enn lokið, en birtar eru hér áætlaðar tölur um inngreiðslur og inngreiðslutilfelli vegna framleiðslu á því ári:

Tafla IX.6. Verðhækkunartekjur og verðbætur í
Verðjöfnunarsjóð eftir framleiðsluárum.
(Í millj. kr.)

	Framleiðsla 1985		Framleiðsla 1986	
	Verðhækkunar- tekjur	Verðbætur	Verðhækkunar- tekjur ¹⁾	Verðbætur
Frystar afurðir ...	–	36,8	447,8	–
Rækja	–	12,0	370,0	–
Hörpudiskur	–	24,8	70,0	–
Humar	–	–	7,8	–
Saltfiskafurðir	1,2 ¹⁾	7,9	198,7	–
Óverkaður	–	7,9	190,9	–
Söltuð ufsaflök ..	1,2	–	7,8	–
Skreiddarafurðir ..	–	15,3	–	–
Samtölur deilda ..	1,2	60,0	646,5	–
Samtölur VJS nettó	–	58,8	646,5	–

¹⁾ Að hluta til óinnheimtar.

Heildarinnstæða Verðjöfnunarsjóðs í Seðlabanka Íslands nam 156,6 m.kr. í árslok 1985, en 370,9 m.kr. í árslok 1986. Átti frystiafurða-deildin mest bæði árin eins og sést af meðfylgjandi töflu (IX.7.). Þar af voru á humarreikningnum 117,9 m.kr. og á rækjureikningnum 217,3 m.kr. í árslok 1986. Eftirfarandi yfirlit sýnir innstæður í árslok 1985 og 1986 ásamt breytingum á árinu 1986, skipt eftir deildum.

Tafla IX.7. Innstæður Verðjöfnunarsjóðs í Seðlabankanum.
(Í þús. kr.)

	Stofn- fjár- deild	Frysti- afurða- deild	Salt- sildar- deild	Salt- fisk deild	Skreiddar deild	Mjöl- og lýsis deild ²⁾	Alls
Innstæður 31/12 1985	1.254	131.612	693	1.197	8.913	12.975	156.644
Inngr./útgreiðslur ...	-554	202.733	–	60	–	–	202.239
Gengisniðurfærsla ..	–	-3.523	–	–	–	–	-3.573
Vextir ¹⁾	87	13.443	59	104	758	1.103	15.554
Innstæður 31/12 1986	787	344.265	752	1.361	9.671	14.078 ²⁾	370.914

¹⁾ Vextir voru 8,5% p.a., þ.e. meðalvextir ríkisvixla í Bandaríkjunum og Bretlandi.

²⁾ Lán að upphæð 42 m.kr., sem tekið var á árinu 1981 í þeim tilgangi að gera sjóðnum kleift að standa undir greiðslum verðbóta á loðnumjöli og -lýsi, framleiddu á tímabilinu frá 1. október 1981 til loka vetrar-loðnuvertíðar 1982, stóð framreiknuð ásamt vöxtum í 230,4 m.kr. um áramótin 1986/1987.

X. ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

Seðlabankinn 25 ára

Hinn 7. apríl 1986 voru rétt tuttugu og fimm ár liðin, síðan Seðlabanki Íslands hóf starfsemi sína sem sjálfstæð stofnun. Rætur bankans verða þó raktar lengra aftur, þar sem hann var áður hluti Landsbanka Íslands, en síðar á árinu voru liðin hundrað ár frá stofnun hans. Landsbankinn hafði frá upphafi rétt til takmarkaðrar útgáfu Landsjóðsseðla. Með setningu nýrra Landsbankalaga árin 1927 og 1928 var Landsbankinn gerður að seðlabanka með einkarétt til seðlaútgáfu. Jafnframt var bankanum skipt í tvær bókhaldslega aðskildar deildir, seðlabanka og sparisjóðsdeild, auk veðdeildar. Með lögum nr. 63/1957 var Landsbankanum skipt í tvær fjárhagslega sjálfstæðar stofnanir, seðlabanka og viðskiptabanka, sem hvor laut sinni framkvæmdastjórn, en tengsl bankanna voru síðan algjörlega slitin með setningu laga nr. 10/1961, um Seðlabanka Íslands.

Afmælissýning

Á árinu var með ýmsum hætti minnst 100 ára afmælis íslenskrar seðlaútgáfu og bankastarfsemi í landinu, en það var hinn 1. júlí 1886, sem Landsbanki Íslands tók til starfa og setti í umferð fyrstu íslensku peningaseðlana. Landsjóður hafði árið áður fengið heimild til seðlaútgáfu að fjárhæð hálf milljón króna, er skyldi vera starfsfé bankans. Ákveðið var að efna til sýningar á miðju ári 1986, er yrði á vegum Landsbankans, en haldin í samvinnu við Seðlabankann. Upphaflega var ætlunin að halda sýninguna á Kjarvalsstöðum, en horfið frá því, þegar sýningaraðstaða bauðst á fyrstu hæð nýbyggingar Seðlabankans. Var hún síðan haldin þar frá 20. júní til 20. júlí. Sýningunni var skipt í nokkra þætti. Saga verðmæta var sýnd frá landnámi til nútímans, skipt eftir tímaskeiðum og öldum í Íslandssögunni. Þá voru sýndar allar íslenskar myntir og seðlar, sem gefnir hafa verið út, í samræmi við tilefni sýningarinnar. Mikið skrifstofuvélasafn í eigu bankanna var einnig sýnt. Sett var upp nákvæm eftirlíking af fyrstu afgreiðslu Landsbankans við Bakarabrekku, og andspænis henni voru sýnd nýjustu afsprengi tölvualdar í þjónustu Landsbankans.

Lög um verðbréfamiðlun

Samkvæmt lögum nr. 27 frá 2. maí 1986, um verðbréfamiðlun, sem tóku gildi 1. júní 1986, skal bankaeftirlit Seðlabanka Íslands hafa eftirlit með, að ekki sé starfrækt verðbréfamiðlun eða verðbréfasjóður nema að fengnu leyfi viðskiptaráðherra, og gæta þess, að slík starfsemi fullnægi ætíð að öðru leyti skilyrðum laga þessara. Um efni umræddra laga skal að öðru leyti vísað í frásögn af starfsemi banka-
eftirlitsins hér á eftir.

Ný lög um Seðlabanka Íslands, nr. 36 frá 5. maí 1986, tóku gildi 1. nóvember 1986. Helstu breytingar og nýmæli laganna eru sem hér segir:

Ný lög um Seðlabankann

1. Settar eru ákveðnari reglur um viðskiptaaðila Seðlabankans. Þannig er við það miðað, að sú aðalregla gildi, að innlánsstofnanir og ríkið verði einu viðskiptaaðilar Seðlabankans, en ráðherra geti með reglugerð kveðið svo á, að aðrar peningastofnanir en innlánsstofnanir skuli eiga viðskipti við bankann. Væri þá einkum um þau tilvik að ræða, þar sem geyma þyrfti erlent lánsfé með þeim hætti, að það yrði ekki notað til tímabundinnar lánafærslu, eða þar sem réttmætri lánsfjárbörf tiltekinna peningastofnana yrði ekki mætt nema með lánum úr Seðlabankanum.
2. Ákvæðum eldri laga um bindiskyldu innlánsstofnana gagnvart Seðlabankanum er breytt verulega, m. a. með hliðsjón af þeim breytingum, sem orðið hafa á endurkaupum Seðlabankans á afurðalánum viðskiptabanka og sparisjóða. Samkvæmt lögnum er gert ráð fyrir, að þessu stjórnþæki Seðlabankans verði framvegis beitt, þegar sérstaklega standi á, til þess að stuðla að jafnvægi á peningamarkaði. Þannig ákveði Seðlabankinn bindiskyldu af heildarinnlánsfé innlánsstofnana eða ráðstöfunarfé samkvæmt nánari skilgreiningu í reglugerð, en ákvarðanir bankans verði ætíð háðar samþykki ráðherra.
3. Seðlabankinn getur sett innlánsstofnunum reglur um lágmark og meðaltal lauss fjár, sem þeim beri ætíð að hafa yfir að ráða.
4. Almenn heimild Seðlabankans samkvæmt eldri lögum til þess að ákveða innláns- og útlánsvexti innlánsstofnana er felld niður. Sú meginregla gildir nú, að innlánsstofnanir ákveða sjálfar innláns- og útlánsvexti sína. Engu að síður er sleginn sá varnagli, að við tiltekna aðstæður geti Seðlabankinn bundið ákvarðanir viðskiptabanka í þessu efni takmörkunum (sjá frásögn um vaxtamál). Dráttarvexti ákveður Seðlabankinn áfram, þar til að sett verða lög um dráttarvexti.
5. Reglur um endurgreiðslur ríkissjóðs á lánum úr Seðlabankanum eru hertar. Eiga slík lán að greiðast upp innan þriggja mánaða frá lokum hvers fjárhagsárs með lántöku eða annarri fjáröflun utan Seðlabankans.

6. Innlánsstofnanir hafa sjálfstæðan ákvörðunarrétt um stofnun útibúa og verslun með erlendan gjaldeyri, en Seðlabankinn getur þó sett þessum rétti viss mörk. Af þeim sökum fellur niður það hlutverk, sem Seðlabankinn hefur haft fram til þessa varðandi umsagnir um leyfi til stofnunar útibúa og réttindi til gjaldeyrisverslunar.
7. Mun ýtarlegri reglur eru settar um starfsemi bankaeftirlitsins eins og fram kemur hér á eftir.
8. Heimild bankastjóra og aðstoðarbankastjóra Seðlabankans til að sitja í stjórn annarra stofnana og atvinnufyrirtækja eða taka þátt í atvinnurekstri að öðru leyti er þrengd. Eftir gildistöku laganna má ekki ráða bankastjóra til lengri tíma en 6 ára í senn.
9. Það nýmæli var tekið upp, að Seðlabankinn greiðir nú hluta hagnaðar síns ár hvert til ríkissjóðs.

Vaxtamál

Seðlabankinn lýsti því yfir opinberlega í ársbyrjun 1986, að hann liti svo á, og var það staðfest af viðskiptaráðherra, að vextir yrðu ákveðnir með óbreyttu fyrirkomulagi þrátt fyrir gildistöku laga um viðskiptabanka og sparisjóði, þar til að ný lög um Seðlabankann tækju gildi, sem varð á árinu.

Innlánsstofnanir bjuggu því við óbreytt fyrirkomulag í þessum efnunum, sem tekið var upp í ágúst 1984.

Í febrúar 1986 voru gerðir tímamótasamningar á vinnumarkaðinum, þar sem nýtt var það lag, sem gafst til að stuðla að enn frekari og viðvarandi lækkun verðbólgu en þekkst hafði um langa hríð. Þetta leiddi til ákvarðana Seðlabankans og innlánsstofnana um verulega lækkun vaxta óverðtryggðra inn- og útlána, en óbreyttra vaxta af verðtryggðum útlánunum. Þannig lækkuðu vextir almennra skuldabréfa úr 32% í 20% hinn 1. mars 1986, og var það hið fyrra af tveimur vaxtalækkunarskrefum, sem tekin voru sl. vor. Hið síðara varð hinn 1. apríl sl., en þá lækkuðu vextir almennra skuldabréfa úr 20% í 15,5% á ári. Þess skal getið hér, að Seðlabankinn ákvað hinn 1. mars sl. að hafa með höndum ákvörðun vaxta allra skuldabréfa, bæði verðtryggðra og óverðtryggðra, en innlánsstofnanir tóku við ákvörðun vaxta af sparisjóðsbókum innan þess ákvarðanaramma, sem að framan er lýst og gildi allt þar til að ný Seðlabankalög tóku gildi hinn 1. nóvember 1986.

Við gildistöku Seðlabankalaganna auglýsti bankinn miðað við nýjar og breyttar aðstæður þær ákvarðanir í vaxtamálum, sem í hans hlut féllu, og felldi jafnframt úr gildi auglýsingar sínar um vexti og verðtryggingu sparifjár og lánsfjár, sem í gildi voru á þessum tímamótum. Þær skyldur, sem aðallega hvíla á Seðlabankanum í vaxtamálum eftir gildistöku hinna nýju laga um bankann, fyrir utan hina almennu eftirlits- og upplýsingaskyldu, eru tíundaðar í 9. gr. laganna svo og í

ákvæði nr. IV til bráðabirgða með lögunum. Í samræmi við ákvæði 2. mgr. 9. gr. getur bankinn, að fengnu samþykki ráðherra, bundið vaxtaákvæðanir innlánsstofnana takmörkunum til að tryggja, að raunvextir útlána innlánsstofnana verði eigi hærrí en þeir að jafnaði eru í helstu viðskiptalöndum Íslands, svo og til að draga úr óhæfilegum vaxtamun milli inn- og útlána. Ekki hefur reynt á þessi ákvæði frá gildistöku laganna.

Samkvæmt ákvæði nr. IV til bráðabirgða með lögunum ákveður Seðlabankinn hæstu leyfilegu dráttarvexti, sbr. 5. gr. laga nr. 58/1960, um bann við okri, dráttarvexti o.fl., uns sett hafa verið sérstök lög um dráttarvexti o.fl. Í samræmi við þetta hefur bankinn auglýst, á hvern hátt dráttarvextir eru ákveðnir, svo og mánaðarlega hæstu leyfilegu dráttarvexti, sem voru óbreyttir frá 1. apríl 1986 til áramóta, 27% á ári eða 2,25% fyrir hvern byrjaðan mánuð.

Auk þess auglýsti bankinn mánaðarlega vexti nýrra, almennra skuldabréfa (lægstu, hæstu og meðaltal) miðað við hinn 21. dag hvers mánaðar svo og vaxtakjör verðtryggðs lánsfjár miðað við sömu tíma-mörk í mánuði. Síðastgreindu auglýsingarnar eru birtar til viðmiðunar fyrir þá aðila, sem samið hafa um breytanlega vexti í skuldabréfum, eða ef skuldabréf hafa að geyma viðlíka ákvæði.

Það er vart hægt að skilja svo við efni þetta að þessu sinni, að ekki sé vikið að umræðum um dóm Hæstaréttar Íslands í málinu Ákærvaldið gegn Birni Pálssyni í desember 1986 og því, hvernig Seðlabankinn dróst inn í þá umræðu. Þykir því eðlilegt að rekja hér aðdraganda þess ákvarðanaramma, er gildi um vexti frá því í ágúst 1984 fram að því, er hin nýju Seðlabankalög tóku gildi 1. nóvember 1986.

Hinn 30. júlí 1984 tilkynnti ríkisstjórnin um viðtækar aðgerðir í peningamálum vegna rekstrarvanda útgerðar og fiskvinnslufyrirtækja. Sama dag gaf Seðlabankinn út fréttatilkynningu um sinn þátt í framkvæmd þessara aðgerða.

Í upphafi viðræðna Seðlabankans og ríkisstjórnarinnar um þessi vandamál hafði af hálfu Seðlabankans verið lagt til, að almennir vextir yrðu hækkaðir tímabundið um 2%. Ennfremur væri innlánsstofnunum heimilt að hækka útlánsvexti af tilteknum lánnum um allt að 3%, þar á meðal lánnum til lengri tíma en eins og hálfis árs og af neyslulánnum. Einnig var lagt til að hækka vexti af vanskilalánnum. Niðurstaða þessara viðræðna varð hins vegar sú, að ríkisstjórnin ákvað að fallast á tillögu Seðlabankans um 2% hækkun spariinnlána-vaxta ásamt svigrúmi til handa innlánsstofnunum til sjálfstæðra vaxtaákvæðana, en um þetta segir orðrétt í tilkynningu ríkisstjórnarinnar:

„3. Vextir.

Ríkisstjórnin vill hvetja til aukins sparnaðar og er því samþykk,

að Seðlabankinn hækki vexti af almennum sparisjóðsbókum tímabundið um 2%. Jafnframt veitir Seðlabankinn innlánsstofnunum svigrúm til sjálfstæðrar ákvörðunar annarra innlánsvaxta og útlánsvaxta, en þess verði þó gætt, að þetta leiði ekki til hækkunar á vaxtamismun.“

Í þessu efni gekk því ríkisstjórnin allmiklu lengra en Seðlabankinn hafði lagt til í þá átt að gefa innlánsstofnunum svigrúm til sjálfstæðrar ákvörðunar vaxta. Á grundvelli þessarar ákvörðunar og að höfðu samráði við bankaráðið gaf Seðlabankinn síðan út nýja vaxta-ákvörðun 2. ágúst, þar sem aðeins vextir af sparisjóðsbókum, afurðalánvextir, dráttarvextir og vextir af skuldabréfum, útgefnum fyrir 11. ágúst 1984, voru fastbundnir. Aðra vexti var innlánsstofnunum heimilað að ákveða sjálfar, en þær skyldu þó tilkynna Seðlabankanum um slíkar ákvarðanir þremur dögum áður en þær tækju gildi. Gat þá Seðlabankinn hafnað breytingu, ef hann taldi ástæðu til. Í þessu fólst í raun, að frumkvæði vaxtabreytinga var í höndum innlánsstofnana í samræmi við ákvörðun ríkisstjórnarinnar, en þó í reynd áskilið samþykki Seðlabankans með þeim hætti, sem að framan er lýst.

Fyrstu vaxtaákvörðanir bankans samkvæmt þessum nýju reglum gengu í gildi 13. ágúst, og samþykkti Seðlabankinn þá yfirleitt allar tillögur, sem innlánsstofnanir gerðu, en hafði um það áður samráð við viðskiptaráðuneytið.

Í þessu kerfi, þar sem frumkvæði að vaxtabreytingum er komið í hendur innlánsstofnana, var ekki eðlilegt, að Seðlabankinn auglýsti gildandi hámarksvexti, sem þá hefði sjálfkrafa tekið þetta ákvörðunarvald til baka og úr höndum innlánsstofnana. Í stað þess komu hámarksvextir þeir, sem innlánsstofnanir ákváðu með samþykki Seðlabankans. Í vaxtatilkynningu bankans frá 2. ágúst segir síðan, að þær vaxtaákvörðanir, sem teknar séu í samræmi við þessa tilkynningu, gildi einnig sem hámarksvextir í hliðstæðum og sambærilegum lánsviðskiptum og skuldaskiptum utan innlánsstofnana, sbr. lög nr. 58/1960 (okurlögin) og VII. kafla laga nr. 13/1979 o.s.frv. Með þessum hætti var lögð áhersla á það í tilkynningunni, að hámarksvextir innlánsstofnana, þannig samþykktir af Seðlabankanum, skyldu um leið gilda sem hámarksvextir samkvæmt okurlögum. Var þessi frágangur málsins talinn tryggur af hálfu lögfræðinga bankans, sem höfðu um þetta efni m. a. samráð við Benedikt Sigurjónsson, fyrrv. hæstaréttardómara, jafnframt því sem viðskiptaráðuneytið fylgdist með frágangi málsins og hafði ekkert við hann að athuga.

Þegar í upphafi lagði Seðlabankinn áherslu á, að innlánsstofnanir skyldu auglýsa inn- og útlánskjör og lántökukostnað á áberandi og skilmerkilegan hátt í afgreiðslum sínum og geta nafnvaxta og árs-

ávöxtunar. Einnig birtir bankinn reglulega skýrslur um helstu vexti, sem gilda hjá innlánsstofnunum.

Samhliða þessu var unnið að því að samræma reglur um það vaxtafrelsi, sem var orðið staðreynd, og ganga þannig frá málum, að ákvarðanir innlánsstofnana gætu verið grundvöllur nægjanlegra refsheimilda skv. okurlögum. Í þessu sambandi skal nefnt, að Seðlabankinn ákvað að gefa út og birta sérstaklega meðaltal vaxta nýrra, almennra skuldabréfa mánaðarlega. Var það gert með auglýsingu í Lögbirtingablaði frá og með 1. janúar 1985. Auglýsingin bar með sér, hverjir voru lægstu og hæstu vextir almennra skuldabréfa hinn 21. dag hvers mánaðar hjá bönkum og sparisjóðum og vegið meðaltal þeirra.

Þessar aðgerðir Seðlabankans við nýjar og breyttar aðstæður voru taldar fullgildar af lögfræðingum bankans, sérfræðingum í viðskiptaráðuneyti og lögfræðingum utan bankans, sem leitað var til í þessu efni eins og getið er hér að framan. Þess skal og getið hér, að dómur undirréttar í máli Björns Pálssonar véfengdi ekki refsheimildir frá ársbyrjun 1985 við gildistöku auglýsinga bankans um meðaltal vaxta nýrra, almennra skuldabréfa, sem birtust mánaðarlega frá og með janúar 1985, né heldur áfrýjaði ákærði dóminum. Niðurstaða Hæstaréttar í máli ákærvaldsins gegn Birni Pálssyni kom því Seðlabankanum algerlega í opna skjöldu sem og öðrum, sem um málið hafa fjallað á vegum bankans.

Framangreind skipan vaxtamála hélst til 1. nóvember sl., er ný lög tóku gildi um Seðlabankann. Hin nýju lög Seðlabankans gera ráð fyrir víðtæku frelsi innlánsstofnana í vaxtamálum og er sá háttur tekinn upp í beinu framhaldi af þeim breytingum, sem urðu í ágúst 1984 að frumkvæði stjórnvalda og staðfestar voru fyrst í lögum nr. 86/1985, um viðskiptabanka, og nr. 87/1985, um sparisjóði, og endanlega með gildistöku laga nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands, hinn 1. nóvember 1986. Með þessari lagasetningu um mun fyllra vaxtafrelsi en áður gildi samfara óbreyttum okurlögum voru raunar tekin af öll tvímæli um, að skilningur ríkisstjórnar og Alþingis var hinn sami og Seðlabankans um óskert gildi okurlaga þrátt fyrir svo rúmt frjálsræði í vaxtamálum. Dómur Hæstaréttar kemur þannig fram með nýtt viðhorf í þessum efnum, um strangari kröfur fyrir gildi refsheimilda en áður lágu fyrir og unnt var að ráða í. Með þessu er þó engan veginn staðhæft, að hin ströngu skilyrði fyrir refsíabyrgð kunni ekki að vera réttmæt með hliðsjón af réttarþróun héraendis sem erlendis, heldur aðeins, að sú niðurstaða varð ekki séð fyrir, þegar ákvarðanir voru teknar og framkvæmd ákveðin í júlílok 1984.

Að lokum er rétt að taka þetta fram:

1. Ríkisstjórn tók ákvarðanir 30. júlí 1984 um víðtækar aðgerðir í peningamálum.

2. Bankastjórn Seðlabankans tók síðan ákvarðanir í vaxtamálum á grundvelli ákvörðunar ríkisstjórnar, að höfðu samráði við bankaráð, og framkvæmdi vaxtaákvarðanir sínar þar á eftir í nánu samráði við viðskiptaráðuneytið.
3. Með tilvísun til 16. gr. laga nr. 63/1957, um Landsbanka Íslands, og 13. gr. laga nr. 10/1961, um Seðlabanka Íslands, er það mat bankastjórnar Seðlabankans, m. a. með tilliti til athugasemda með frumvarpi til laga nr. 10/1961, að bankinn hafði ótvíræða heimild, en ekki skyldu til ákvörðunar hámarksvaxta.
4. Í framkvæmdinni tók Seðlabankinn fullt tillit til fyrirvara ríkisstjórnar í fréttatilkynningu hennar frá 30. júlí 1984 um hæfilegan vaxtamun. Hann er reyndar ekki ákvarðandi um það, hvort vaxtastig er hátt eða lágt.
5. Á því er vakin athygli, að hin nýja vaxtastefna var staðfest í greinargerðum með frumvörpum ríkisstjórnarinnar til núgildandi laga um viðskiptabanka og sparisjóði eigi síðar en í byrjun þinghalds 1985.

Hinn 19. mars 1987 voru samþykkt á Alþingi ný vaxtalög.

Seðlar og mynt

Í árslok 1986 námu seðlar og mynt í umferð 1.896,5 m.kr. og höfðu aukist um 40,4% á árinu. Árið áður var aukningin 25,8% og árið 1984 30,3%.

Hinn 10. júní var nýr 5000 kr. seðill settur í umferð, og í árslok var hann 43,7% af fjárhæð seðla í umferð.

Auglýsingastofa Kristínar hf. hannaði seðilinn eins og aðra seðla í núgildandi seðlaröð. Aðallitur seðilsins er blár og stærð hans 7×15,5 cm eða ½ cm lengri en 1000 króna seðillinn. Á framhlið seðilsins er andlitsmynd af Ragnheiði Jónsdóttur (1646–1715), biskupsfrú á Hólum, og er þetta í fyrsta skipti, sem konumynd birtist á íslenskum peningaseðli. Á bakhlið er mynd af Ragnheiði ásamt tveimur nemendum hennar í hannyrðum.

Afmælispeningur

Í tilefni 100 ára afmælis seðlaútgáfu í landinu gaf Seðlabankinn út 500 króna afmælispening úr silfri, og hófst sala hans 9. apríl. Minnispeninginn teiknaði Pröstur Magnússon, teiknari FÍT. Á framhlið peningsins er mynd fjallkonunnar, en fjallkonumynd var á bakhlið 50 króna seðils 1886 og oft síðan á íslenskum seðlum. Á bakhlið er mynd af áraskipi undir seglum, en slík skip voru algeng fyrir um 100 árum, og er útgáfa peningsins þannig tengd aðalatvinnuvegi þjóðarinnar. Ágóði af sölu peninganna rennur til Þjóðhátíðarsjóðs eins og ágóði af fyrri minnispeningaútgáfum, en sjóðurinn veitir árlega styrki til varðveislu íslenskra menningarminja.

Minnispeningur

Í tilefni aldarafmælis Landsbankans og íslenskrar seðlaútgáfu var sleginn sérstakur minnispeningur úr bronsi. Á framhlið hans er mynd af gamla Landsbankahúsinu við Austurstræti, er tekið var í notkun árið 1899. Á bakhlið er drekamynstur af fyrstu Landsbankaseðlunum frá 1928. Pröstur Magnússon teiknaði peninginn, og var hann sleginn hjá Ísspori hf. Peningurinn var aðeins seldur á afmælis-sýningunni, og upplagið miðaðist við söluna þar.

Starfsemi bankaeftirlitsins

Hinn 1. nóvember 1986 tóku gildi ný lög um Seðlabanka Íslands nr. 36/1986. Í IV. kafla laganna eru ákvæði um starfsemi bankaeftirlitsins, stjórnunarlega uppbyggingu, skyldur til eftirlits með innlánsstofnunum og heimildir til athugasemda og til hverra ráða bankaeftirlitið getur gripið, ef athugasemdum og/eða kröfum um úrbætur í starfsemi eða rekstri einstakra innlánsstofnana er ekki sinnt. Ákvæði þessa kafla koma í stað 10. gr. eldri laga um Seðlabanka Íslands nr. 10/1961.

Samkvæmt lögnum starfar bankaeftirlitið sem sérstök deild í bankanum undir yfirstjórn bankastjórnar og bankaráðs. Forstöðumaður bankaeftirlitsins er skipaður af ráðherra til eigi lengri tíma en sex ára í senn. Frá og með gildistöku laganna var Þórður Ólafsson, lögfræðingur, skipaður forstöðumaður bankaeftirlitsins til næstu sex ára. Þá er einnig kveðið svo á, að sérstök samstarfsnefnd ráðuneytis og Seðlabanka skuli fylgjast með starfsemi bankaeftirlitsins. Skal hún skipuð þremur mönnum, fulltrúa ráðuneytis, einum bankastjóra Seðlabankans og forstöðumanni bankaeftirlitsins. Ráðherra skipar formann nefndarinnar. Í nefndinni eiga sæti auk forstöðumanns bankaeftirlitsins dr. Jóhannes Nordal, bankastjóri, formaður, og Baldur Guðlaugsson, hæstaréttarlögmaður, fulltrúi ráðuneytisins.

Skyldur bankaeftirlitsins til eftirlits með innlánsstofnunum skv. nýju lögnum eru í meginatriðum þær sömu og í eldri lögum, þ.e. að sjá til þess, að þessar stofnanir fari að lögum og reglum, sem um starfsemi þeirra gilda á hverjum tíma. Ítarlegri ákvæði eru þó að ýmsu leyti varðandi framkvæmd eftirlitsins, s. s. um athugun á útlánum og öðrum skuldbindingum þessara stofnana, auk þess sem bankaeftirlitinu ber að setja ákveðinn frest til úrbóta, sé einhverju ábótavant í rekstri eða hag innlánsstofnunar. Þá eru og ákvæði um viðurlög, sé kröfum eða athugasemdum bankaeftirlitsins ekki sinnt. Í því tilliti má jafnframt vísa til ákvæða í reglugerð nr. 470/1986, um Seðlabanka Íslands.

Auk ákvæða um starfsemi bankaeftirlitsins í áðurgreindum kafla í lögum um Seðlabanka Íslands eru fjölmörg sérgreind ákvæði í lögum nr. 86/1985, um viðskiptabanka, og lögum nr. 87/1985, um sparisjóði, sem tóku gildi hinn 1. janúar 1986 að meginhluta, þar sem kveðið er á um tiltekin afskipti bankaeftirlitsins af málefnum þessara stofnana.

Á árinu var m. a. gengið frá umsögnum um samþykktir fyrir hlutafélagsbanka og sparisjóði í samræmi við hin nýju lög. Þá gekk bankaeftirlitið einnig eftir því, að innlánsstofnanir settu sér sérstakar útlána-reglur skv. ákvæðum í hinum nýju lögum, sem miða að því m. a. að takmarka áhættu þeirra vegna útlána til eins lánþega eða fleiri lánþega, sem eru svo fjárhagslega tengdir, að með tilliti til útlánaáættu verður að skoða sameiginlega skuldbindingar þeirra við innlánsstofnun. Í því tilliti er bankaeftirlitinu falin rík eftirlitsskylda skv. 15. gr. laga nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands.

Hinn 1. júní 1986 tóku gildi lög nr. 27/1986, um verðbréfamiðlun, og er það fyrsta almenna löggjöfin, sem sett er hér á landi um starfsemi verðbréfamiðlara og verðbréfasjóða. Í V. kafla laganna er kveðið svo á, að bankaeftirlit Seðlabanka Íslands skuli hafa eftirlit með, að ekki sé starfrækt verðbréfamiðlun eða verðbréfasjóður nema að fengnu leyfi viðskiptaráðherra, og gæta þess að öðru leyti, að starfandi verðbréfamiðlarar og verðbréfasjóðir fullnægi ætíð skilyrðum laganna. Hefur bankaeftirlitið í því tilliti aðgang að öllum gögnum og upplýsingum hjá verðbréfamiðlara og verðbréfasjóði, sem varða starfsemi og nauðsynlegar eru við framkvæmd eftirlitsins.

Starfandi verðbréfamiðlurum við gildistöku laganna var heimilt að halda áfram starfsemi án leyfis viðskiptaráðherra til 1. ágúst 1986. Að loknum þeim fresti skrifaði bankaeftirlitið bréf til fjölmargra aðila, sem hugsanlega stunduðu verðbréfamiðlun án tilskilinna leyfa, þar sem hlutaðeigandi aðilum var gerð grein fyrir hinum nýju lögum og skilyrðum, sem þar eru sett fyrir starfrækslu verðbréfamiðlunar og/eða verðbréfasjóða. Í allmörgum tilvikum var ekki um að ræða starfsemi, sem var í andstöðu við lögin um verðbréfamiðlun. Aðrir hættu starfsemi. Í árslok 1986 voru alls 23 aðilar, sem höfðu fengið leyfi viðskiptaráðuneytisins til starfrækslu verðbréfamiðlunar og/eða verðbréfasjóða, þar af voru 13 viðskiptabankar og sparisjóðir.

Auk eftirlits með verðbréfamiðlurum skv. áðurgreindum lögum er bankaeftirlitið stjórn Verðbréfaþings Íslands til ráðuneytis og aðstoðar við gerð tillagna um nauðsynlegt eftirlit með verðbréfa-markaðinum skv. reglum nr. 268/1985 um þingið. Þær reglur skulu endurskoðaðar fyrir árslok 1987. Með hliðsjón af verulegri aukningu verðbréfaviðskipta hér á landi og væntanlegri skráningu hlutabréfa á Verðbréfaþingi Íslands er nauðsynlegt að endurskoða eftirlitskerfi markaðarins og hlutverk bankaeftirlitsins í því eftirlitskerfi.

Skv. 3. mgr. 24. gr. laga nr. 9/1984, um frádrátt frá skattskyldum tekjum vegna fjárfestingar manna í atvinnurekstri, skal bankaeftirlit Seðlabanka Íslands hafa eftirlit með starfsemi fjárfestingarfélaganna, sem stofnuð eru skv. V. kafla þeirra laga. Um eftirlitið gilda sömu reglur og um eftirlit með bönkum og sparisjóðum, eftir því sem við getur átt. Telji bankaeftirlitið, að starfsemi fjárfestingarfélags brjóti

í bága við lög, reglur eða eðlilega viðskiptahætti, skal það gera fjármálaráðherra viðvart. Í árslok 1986 var starfandi eitt fjárfestingarfélag skv. ákv. V. kafla áðurgreindra laga.

Starfsemi bankaeftirlitsins á árinu var nokkuð mótuð af undirbúningi og framkvæmd eftirlits með hliðsjón af nýrri löggjöf og auknum verk-efnum. Farið var í reglubundið eftirlit í allmargar innlánsstofnanir. Starfsmenn bankaeftirlitsins voru 8 í árslok 1986 í 7½ stöðugildi, er hafði fjölgað um eitt á árinu.

Á árinu 1986 urðu eftirtaldir breytingar á fjölda afgreiðslustaða innlánsstofnana: Eyrasparisjóður opnaði afgreiðslu á Tálknafirði og Sparisjóður vélstjóra afgreiðslu að Síðumúla 1, Reykjavík. Innlánsdeild Kaupfélags Norður-Pingeyinga, Kópaskeri, hætti starfsemi á árinu, og starfsemi Söfnunarsjóðs Íslands var lögð niður skv. lögum nr. 31/1986.

Fjöldi afgreiðslustaða innlánsstofnana var því sem hér segir í árslok 1985 og 1986:

	<i>Árslok 1985</i>	<i>Árslok 1986</i>
Viðskiptabankar	128	128
Sparisjóðir	44	46
Innlánsdeildir samvinnufélaga ...	27	26
Póstgíróstofan	1	1
Söfnunarsjóður Íslands	1	1
	201	201

Vandamál Útvegsbankans

Í ársskýrslu Seðlabankans fyrir árið 1985 var gerð grein fyrir vandamálum Útvegsbanka Íslands vegna taps bankans á útlánum til Hafskips hf., sem var tekið til gjaldþrotaskipta í lok ársins 1985. Ljóst var, að tap Útvegsbankans yrði verulegt og eigið fé bankans nær allt tapað af þeim sökum. Var talið óhjákvæmilegt af þessum ástæðum að grípa til ráðstafana, er sannfærðu viðsemjendur bankans, innlenda og erlenda, um öryggi innstæðna þeirra og annarra krafna á hendur bankanum. Var því gefin út yfirlýsing af hálfu Seðlabankans þess efnis, að bankinn mundi sjá til þess, að Útvegsbankinn geti staðið við skuldbindingar sínar innanlands og utan, á meðan verið væri að leita varanlegra lausna á vandamálum bankans. Í þessu skyni var m.a. gert sérstakt samkomulag við Útvegsbankann um fjárhagslega fyrirgreiðslu, er tryggði greiðslustöðu bankans gagnvart viðsemjendum hans innanlands og utan. Á meðan samkomulagið er í gildi, fylgist Seðlabankinn reglulega með rekstri bankans og fjárráðstöfunum hans.

Á árinu 1986 veitti Seðlabankinn Útvegsbankanum lánafyrirgreiðslu, sem beint og óbeint tengdist þessum sérstöku vandamálum.

Skipta má þeirri fyrirgreiðslu í tvennt: Annars vegar var sérstök fyrirgreiðsla vegna Hafskips hf. til greiðslu á erlendum skuldum Útvegsbankans vegna lána til fyrirtækisins. Í árslok nam þessi fyrirgreiðsla alls 777 m.kr. Hins vegar var sérstök lánafyrirgreiðsla í formi skulda-bréfa- og víxlakaupa, sem nam samtals 1.041 m.kr. í árslok 1986 og hafði aukizt um 227 m.kr. á árinu. Heildarfyrirgreiðsla Seðlabankans til Útvegsbankans nam samtals 1.818 m.kr., og má rekja meira en helming til þessara sérstöku vandamála.

Af hálfu stjórnvalda var það yfirlýst stefna, að unnið yrði að varanlegri lausn á fjárhagsvanda Útvegsbankans með það meginmarkmið í huga, að slík endurskipulagning yrði þáttur í nauðsynlegum skipulagsbreytingum viðskiptabankakerfisins í heild í þá átt, að viðskiptabönkum fækki og rekstrareiningar stækki að sama skapi. Af hálfu ríkisstjórnarinnar var Seðlabankanum í ágúst falið að gera tillögur um leiðir til að ná fram þessu markmiði. Á grundvelli þeirra tillagna fóru fram viðræður um stofnun nýs hlutafélagsbanka með sameiningu Útvegsbanka Íslands og tveggja einkabanka, Iðnaðarbanka og Verzlunarbanka, án þess að samkomulag næðist. Síðan voru aðrar leiðir kannaðar, svo sem samruni Búnaðarbanka Íslands og Útvegsbankans. Þessar viðræður báru ekki heldur þann árangur, sem að var stefnt.

Hinn 18. marz 1987 voru samþykkt á Alþingi lög um stofnun hlutafélagsbanka um Útvegsbanka Íslands nr. 7/1987. Samkvæmt 12. gr. þeirra laga skal hinn nýi hlutafélagsbanki yfirtaka Útvegsbanka Íslands hinn 1. maí 1987, og verður Útvegsbanki Íslands lagður niður frá og með þeim degi.

Starfsemi lánadeildar

Eins og kunnugt er hætti Seðlabankinn endurkaupum á afurðalán-um vorið 1985, en umsjón með endurkaupaviðskiptum Seðlabankans hafði verið eitt helsta verkefni lánadeildar. Urðu því grundvallarbreytingar á starfsemi deildarinnar. Við kerfisbreytinguna vorið 1985 var stofnað til svokallaðs SDR-lánakvóta, sem innlánsstofnunum var heimilt að draga á. Heildarupphæð hans var óbreytt árið 1986 frá árinu áður eða 50 milljónir SDR-eininga.

Tafla X.1. Staða SDR-lánakvóta innlánsstofnana.
(Þús. SDR)

	BANKAR		SPARISJÓÐIR		
	Kvóti	Notað	Kvóti	Notað	Lán umfr. kvóta
Í lok I. ársfj. ¹⁾	44.630,8	18.417,1	5.369,3	2.138,2	769,1
Í lok II. ársfj. . .	44.630,8	14.687,9	5.369,3	2.580,9	1.064,8
Í lok III. ársfj. . .	44.630,8	891,8	5.369,3	2.108,1	830,0
Í lok IV. ársfj. . .	44.630,8	17.146,2	5.369,3	1.723,4	451,1

¹⁾ M.v. seinustu viku hvers tímabils.

Til þess að gera viðskiptabönkum gerlegt að veita afurðalán með sama hætti og áður, sbr. ríkisstjórnarsamþykkt frá 21. mars 1985, keypti Seðlabankinn skammtímaskuldabréf af nokkrum innlánsstofnunum að upphæð 155,0 m.kr. Var hér um að ræða aðstoð við viðskiptabanka vegna þeirrar miklu árstíðasveiflu, sem er í afurðalánum út á sauðfjárafurðir að slátrun lokinni.

Í kjölfar fyrrnefndrar kerfisbreytingar afurðalána vorið 1985 var komið á fót Samráðshóp um afurðalán innan bankakerfisins. Kom Samráðshópurinn saman eftir ástæðum til að samræma afurðalána-veitingar viðskiptabanka og sparisjóða.

Í janúarmánuði 1986 ákvað bankastjórn Seðlabankans að bæta að hluta það tap, sem framleiðendur útflutningsafurða höfðu orðið fyrir á haustmánuðum árið 1985 vegna þess misgengis, sem varð, þegar afurðir voru seldar í Bandaríkjadollurum, en veðsettar í SDR-reikningseiningum. Var ákveðið að verja 70 m.kr. til að mæta hluta af fyrrnefndu tapi. Afgreiðslu á þessum gengisbótum var lokið snemmsumars og skiptust þær þannig, að í hlut fiskiðnaðarins komu 63,3 m.kr., en annars iðnaðar 6,4 m.kr.

Erfiðleikar skreiðarverkenda leystust ekki á liðnu ári. Markaðsbrestur í Nígeríu var viðvarandi og tregar greiðslur á seldum skreiðararafurðum. Hluta endurkeyptra lána Seðlabankans vegna skreiðar var breytt í biðreikningslán á vormánuðum 1985, og skyldu reikningar þessir bera almenna sparisjóðsvexti. Staða þessara lána í ársbyrjun 1986 var 447 m.kr., og greiddust 125,3 m.kr. á árinu inn á þau, þannig að árslokastaðan á skreiðarbiðreikningnum nam 321,7 m.kr. Þann 29. ágúst sl. ritaði bankastjórn Seðlabankans hlutaðeigandi viðskiptabönkum og sparisjóðum bréf, þar sem tilkynnt var, að Seðlabankinn mundi falla frá því að reikna sparisjóðsvexti á skreiðarlánin, og skyldi það gilda allt frá 1. jan. 1985. Þessi vaxtaeftirgjöf vegna ársins 1986 gæti numið um 47,0 m.kr., og eru þá heildareftirgjöf og endurgreiðslur Seðlabankans á fjármagnskostnaði vegna skreiðarbirgða komnar í um 305,0 m.kr. frá árinu 1984.

Samkvæmt venju keypti Seðlabankinn á síðasta ári ýmis skuldabréf. Upphæðin skiptist þannig eftir útgefendum: Ríkissjóður 883,4 m.kr., þar af 850,0 m.kr. vegna fjármögnunar á halla ríkissjóðs 1986, sem fyrr er getið; Framkvæmdasjóður 10,5 m.kr.; bankar 335,0 m.kr. auk 155,0 m.kr. skammtímafyrirgreiðslu vegna landbúnaðar og sérstakrar aðstoðar við Útvegsbankann vegna skulda Hafskips, sem áður hefur verið rakið.

Eins og áður keypti Seðlabankinn kvótavíxla af bönkum og sparisjóðum á árinu 1986.

Tafla X.2. Kvótavíxlar 1986.
(Pús.kr.)

Tímabil	BANKAR			SPARISJÓÐIR		
	Kvóti	Notað	%	Kvóti	Notað	%
11.12.-10.01.86	1.963.412	1.770.000	90,1	934.306	562.800	60,2
11.01.-10.02.86	4.197.491	4.166.599	99,3	1.348.196	837.134	62,1
11.02.-10.03.86	5.103.924	3.972.641	77,8	1.384.567	188.826	13,6
11.03.-10.04.86	5.103.924	2.324.820	45,5	1.364.086	128.080	9,4
11.04.-10.05.86	5.103.924	697.000	13,7	1.421.368	527.605	37,1
11.05.-10.06.86	5.103.924	3.576.250	70,0	1.443.357	302.100	20,9
11.06.-10.07.86	3.421.283	2.594.319	75,8	1.431.504	802.620	56,0
11.07.-10.08.86	2.675.785	644.000	24,1	1.449.313	521.436	36,0
11.08.-10.09.86	3.421.283	3.337.920	97,6	1.443.284	593.822	41,1
11.09.-10.10.86	3.783.547	3.157.500	83,5	1.451.469	859.445	59,2
11.10.-10.11.86	6.786.565	5.980.173	88,1	1.451.469	920.900	63,4
11.11.-10.12.86	6.786.565	6.690.020	98,6	1.451.469	1.155.620	79,6

Reglur um úthlutun kvótans voru óbreyttar, frá því sem áður var ákveðið þann 11. september 1984. Ástæða þess, að kvótaúthlutun viðskiptabankanna er svo sveiflukennd sem raun ber vitni, liggur í óumsömdum yfirdrætti á viðskiptareikningum hlutaðeigandi viðskiptabanka í Seðlabanka og vanefndum á samkomulagi um bráðabirgðalán og útlánamörk, auk þess sem ónotaður kvóti fyrri mánaða getur færst yfir skv. ákveðnum reglum.

Þjóðhátíðarsjóður

Árið 1986 var níunda starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar samkvæmt skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins ákvað, að úthluta skyldi allt að 4,5 m.kr. á árinu í styrki. Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfrjár til friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs og fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 21 styrk samkvæmt umsóknum samtals að fjárhæð 2,25 m.kr. Höfuðstóll sjóðsins í árslok var 32,5 m.kr.

Nýbygging Seðlabankans

Framkvæmdir við nýbyggingu bankans við Kalkofnsveg héldu áfram með eðlilegum hætti á árinu, þótt þeim miðaði heldur hægar en áætlanir höfðu gert ráð fyrir.

Meginverkefni fyrstu fjóra mánuði ársins var að ljúka innréttingum í húsnæði Reiknistofu bankanna, og tókst það samkvæmt áætlun. Bankastjórn Seðlabankans afhenti húsnæðið formlega þann 18. apríl, og flutti Reiknistofan alla starfsemi sína í húsið 26. og 27. apríl. – Innréttingar og annar frágangur á húsnæði Seðlabankans og Þjóðhagsstofnunar, sem vinna átti að samtímis frágangi á húsnæði Reiknistofunnar, gengu hins vegar framan af árinu nokkru hægar en áætlað hafði verið. Þess vegna og einnig vegna sýningahalds í húsinu

var um mitt ár tekin ákvörðun um að fresta flutningi bankans fram í apríl 1987. Síðan hefur framkvæmdaáætlun verið fylgt við innrétt-ingavinnu og lokafrágang hússins að innan, og hafa allir verkþættir til þessa gengið samkvæmt hinni endurskoðuðu áætlun.

Fyrir 200 ára afmæli Reykjavíkurborgar 18. ágúst var lokið við lóð-arframkvæmdir sunnan hússins á þaki Kolaportsins og tengingu lóð-arinnar við Arnarhól. Síðar á árinu var lögð gangstétt meðfram húsinu við Ingólfsstræti, lokið við plan við norðurenda hússins og verið að leggja síðustu hönd á húsið að utan með gabbróklæðningu lág-bygginga.

Heildarfjárfesting vegna nýbyggingarinnar, að frátöldu kaupverði lóðar, nam í árslok 602,5 m.kr. Þar af nemur framkvæmdakostnaður á árinu 281,3 m.kr. að meðtöldum lóðarfrágangi og ýmsum sérbúnaði að fjárhæð 50,8 m.kr.

Í tengslum við ársfund bankans 6. maí lagði forseti Íslands, Vigdís Finnbogadóttir, hornstein að byggingunni. Athöfnin fór fram að viðstöddum ársfundarfulltrúum, starfsfólki bankans og Reiknistofu bankanna, verk tökum og ýmsum innlendum og erlendum gestum. Jónas G. Rafnar, formaður bankaráðs, stýrði samkomunni og Jóhannes Nordal, formaður bankastjórnar, og Matthías Bjarnason, viðskiptaráðherra, fluttu ávörp. Jafnhliða hornsteinslagningunni var opnuð höggmyndasýning með völdum verkum 5 þekktustu myndhöggvara þjóðarinnar. Sýningin, sem stóð í hálfan mánuð, vakti athygli og var vel sótt, um leið og almenningi gafst tækifæri til að skoða húsið.

Merki bankans

Í byrjun desember samþykkti bankaráðið tillögu bankastjórnar um að taka upp nýtt merki bankans, m. a. í framhaldi af setningu nýrra laga og í tilefni þess, að bankinn væri að flytja í nýtt húsnæði. Nýja merkið er stílfært af Auglýsingastofu Kristínar Þorkelsdóttur og er aðalefni þess landvættir Íslands, eins og þeir koma fram í mynt bankans, sem tekin var í notkun í ársbyrjun 1981 samkvæmt teikningu Þrastar Magnússonar. Nýja merkið kemur í stað merkis bankans, er Ríkarður Jónsson teiknaði og notað hefur verið frá 1961.

ANNÁLL PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLA 1986

Janúar

Hinn 1. janúar gengu í gildi ný lög um viðskiptabanka (nr. 86/1985) og sparisjóði (nr. 87/1985). Varðandi peningamál fela lögin í sér mikilvæg nýmæli, einkum varðandi vexti. Heimild til að ákveða vexti færast til banka og sparisjóða, er ný lög um Seðlabanka ganga í gildi hinn 1. nóvember 1986. Með lögunum er bönkum og sparisjóðum gert að hafa eigið fé sem svarar að lágmarki 5% ráðstöfunarfjár, en veittur er 5 ára aðlögunartími að þessu skilyrði. Þá er erlendum bönkum heimilt að setja á stofn umboðsskrifstofu hér á landi, að fengnu samþykki stjórnvalda.

Hinn 10. janúar voru gefin út ný spariskírteini ríkissjóðs í 1. fl. 1986: a) 3 ára verðtryggð skírteini með 7% ársvöxtum; b) 4 ára verðtryggð skírteini með 8,5% ársvöxtum; c) 6 ára verðtryggð skírteini með 9% ársvöxtum; d) 5 ára SDR-skírteini með 8,5% ársvöxtum; e) 4 ára verðtryggð skírteini með 8,16% ársvöxtum til útborgunar á 6 mánaða fresti með útdrætti vaxtamiða.

Hinn 21. janúar var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu í töflusafni).

Febrúar

Hinn 21. febrúar var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Mars

Hinn 1. mars lækkaði Seðlabankinn vexti á óverðtryggðum skuldbréfum úr 32% í 20% á ári, vexti á afurðalánnum í krónum úr 28,5% í 19,25% á ári og dráttarvexti úr 45% í 33% á ári.

Sama dag lækkuðu innlánsstofnanir vexti annarra óverðtryggðra inn- og útlána um 10-12%.

Hinn 6. mars áttu sér stað fyrstu viðskipti milli aðila á hinu nýstofnaða Verðbréfaþingi Íslands.

Hinn 21. mars var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Apríl

Hinn 1. apríl lækkaði Seðlabankinn vexti á óverðtryggðum skulda-
bréfum úr 20% í 15,5% á ári, vexti á afurðalánnum í krónum úr
19,25% í 15% á ári og dráttarvexti úr 33% í 27% á ári.

Sama dag lækkuðu innlánsstofnanir vexti annarra óverðtryggðra inn-
og útlána um 4-6%.

Hinn 21. apríl var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá
33. töflu).

Mái

Hinn 6. maí setti Viðskiptaráðuneytið í samráði við Seðlabanka
Íslands reglur um erlenda fjármögnunarleigu (leasing) á tækjum og
vélum til nota í atvinnurekstri og lántökur í því sambandi á grundvelli
12. gr. laga nr. 63/1979 og 19. gr. reglugerðar nr. 519/1979, um skipan
gjaldeyris- og viðskiptamála. Ennfremur er innlendum fyrirtækjum,
sem annast fjármögnunarleigu, heimilt að taka lán erlendis til fjár-
mögnunar á sams konar viðskiptum.

Þá setti Seðlabankinn útlánamörk á banka og sparisjóði, þar sem
miðað var við 12,3% aukningu almennra útlána á árinu 1986.

Jafnframt samþykktu innlánsstofnanir að kaupa innstæðubréf í
Seðlabanka að fjárhæð 850 m.kr. til að fjármagna halla ríkissjóðs.
Bera bréfin um 7% raunvexti á ári.

Í samræmi við ný lög nr. 54 frá 7. maí, um Húsnæðisstofnun ríkisins,
er lífeyrissjóðum ætlað að kaupa verðbréf af Byggingarsjóði ríkisins
sem svarar til 55% af ráðstöfunarfé þeirra á hverju ári. Sjóðsfélagar
fá því aðeins hámarkslán hjá Byggingarsjóði ríkisins, að lífeyris-
sjóður þeirra hafi uppfyllt þetta skilyrði.

Hinn 21. maí var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá
33. töflu).

Júní

Hinn 10. júní setti Seðlabankinn í umferð nýjan seðil að verðgildi
5000 kr.

Hinn 18. júní voru gefin út ný spariskírteini ríkissjóðs í 2. fl. 1986: a)
4 ára verðtryggð skírteini með 7,5% ársvöxtum; b) 6 ára verðtryggð
skírteini með 8% ársvöxtum.

Hinn 21. júní var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá
33. töflu).

Hinn 25. júní var gengi á evrópsku gjaldmiðilseiningunni ECU fyrst
skráð hjá Seðlabanka Íslands.

Júlí

Hinn 21. júlí var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá
33. töflu).

Ágúst

Hinn 21. ágúst var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Hinn 26. ágúst samdi fjármálaráðherra við lífeyrissjóðina um ávöxtunarkjör á skuldabréfum, sem lífeyrissjóðirnir kaupa af Húsnæðisstofnun á árinu 1986. Lífeyrissjóðirnir geta valið á milli skuldabréfa, sem bera fulla verðtryggingu og fasta 6,5% ársvexti í 15, 20 eða 25 ár, eða uppsegjanlegra bréfa af beggja aðila hálfu á þriggja ára fresti í jafnlangan tíma. Í samkomulaginu var einnig miðað við, að gengið yrði frá samningum um skuldabréfakaup á árunum 1987 og 1988 mjög fljótlega.

September

Hinn 1. september var sölu spariskírteina í 2. fl. 1986 hætt.

Frá og með 10. september var hægt að skipta á innleysanlegum spariskírteinum og nýjum spariskírteinum ríkissjóðs með 6,5% ársvöxtum og lokagjalddaga 10. janúar 1989.

Hinn 21. september var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Október

Hinn 21. október var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Nóvember

Hinn 1. nóvember gengu í gildi ný lög um Seðlabanka Íslands. Lögin fela í sér, að ákvörðun vaxta flyst frá Seðlabanka til innlánsstofnana. Að öðru leyti verður hlutverk Seðlabankans á vaxtasviðinu fjórþætt. Í fyrsta lagi ákveður Seðlabankinn eigin vexti svo og dráttarvexti, sem gilda bæði innan innlánsstofnana og utan. Í öðru lagi mun bankinn hafa með höndum upplýsingastarfsemi um gildandi vexti. Í þriðja lagi mun bankinn stuðla að samræmingu á vissum vaxtareikningsaðferðum og í fjórða lagi mun Seðlabankinn fylgjast með raunvöxtum og vaxtamun banka og sparissjóða og gæta þess, að vaxtamunur verði ekki óeðlilega mikill. Samkvæmt lögnum fær Seðlabankinn nýtt hagstjórnartæki, þar sem honum verður heimilt að kveða á um lágmarkshlutfall lauss fjár hjá innlánsstofnunum.

Hinn 21. nóvember var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

Desember

Hinn 21. desember var vöxtum gengisbundinna afurðalána breytt (sjá 33. töflu).

TÖFLUR

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.¹⁾

Á verðlagi hvers árs í m.kr.	Einkaneysla	Samneysla	Fjármunamyndun	Birgðabreytingar	Verðmætaráðstöfun	Útfl. vörur og þjón. ²⁾	Innfl. vörur og þjón. ²⁾	Verg landsframl.	Vergar þáttatekjur nettó	Viðskiptajöfnuður ³⁾	Verg þjóðarframl.
1977	2.345	653	1.090	66	4.154	1.443	1.452	4.145	-88	-97	4.057
1978	3.659	1.074	1.546	-39	6.240	2.482	2.242	6.480	-161	79	6.319
1979	5.514	1.638	2.248	51	9.451	3.810	3.631	9.630	-244	-65	9.386
1980	8.858	2.542	3.927	80	15.407	5.746	5.648	15.505	-411	-313	15.094
1981	13.957	4.026	5.929	253	24.165	8.724	8.936	23.953	-811	-1.023	23.142
1982	21.789	6.586	9.251	913	38.539	12.714	14.329	36.924	-1.495	-3.110	35.429
1983	36.260	11.536	14.127	-1.070	60.853	27.078	25.275	62.656	-3.066	-1.263	59.590
1984	48.185	14.015	18.306	786	81.292	34.295	33.871	81.716	-4.554	-4.130	77.162
1985	67.000	20.079	24.154	-978	110.255	49.819	49.051	111.023	-5.584	-4.816	105.439
1986 ⁴⁾	86.550	26.700	29.740	-2.020	140.970	63.125	56.342	147.753	-6.229	554	141.524

Hlutföll af landsframleiðslu

1977	56,6	15,8	26,3	1,6	100,2	34,8	35,0	100,0	-2,1	-2,3	97,9
1978	56,5	16,6	23,9	-0,6	96,3	38,3	34,6	100,0	-2,5	1,2	97,5
1979	57,3	17,0	23,3	0,5	98,1	39,6	37,7	100,0	-2,5	-0,7	97,5
1980	57,1	16,4	25,3	0,5	99,4	37,1	36,4	100,0	-2,7	-2,0	97,3
1981	58,3	16,8	24,8	1,1	100,9	36,4	37,3	100,0	-3,4	-4,3	96,6
1982	59,0	17,8	25,1	2,5	104,4	34,4	38,8	100,0	-4,0	-8,4	96,0
1983	57,9	18,4	22,5	-1,7	97,1	43,2	40,3	100,0	-4,9	-2,0	95,1
1984	59,0	17,2	22,4	1,0	99,5	42,0	41,4	100,0	-5,6	-5,1	94,4
1985	60,3	18,1	21,8	-0,9	99,3	44,9	44,2	100,0	-5,0	-4,3	95,0
1986 ⁴⁾	58,6	18,1	20,1	-1,4	95,4	42,7	38,1	100,0	-4,2	0,4	95,8

Magnvísitala 1980=100	Einkaneysla	Samneysla	Fjármunamyndun	Verðmætaráðstöfun	Útfl. vörur og þjón.	Innfl. vörur og þjón.	Verg landsframl.	Verg þjóðarframl.	Vergar þjóðartekjur
1977	86,6	86,8	90,3	88,4	79,6	91,4	84,0	84,2	88,3
1978	93,9	93,0	87,4	90,8	91,6	94,8	89,6	89,5	93,8
1979	96,6	98,1	87,6	94,4	97,4	97,1	94,6	94,7	95,7
1980	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1981	104,7	107,2	101,0	104,7	101,4	107,2	102,6	102,1	102,4
1982	106,2	113,1	100,5	107,6	91,6	106,0	102,3	101,2	101,3
1983	97,3	119,3	88,1	96,8	101,0	100,0	97,2	95,4	97,0
1984	100,3	119,4	95,9	102,6	104,0	109,3	100,7	98,3	99,9
1985	105,3	126,8	96,9	105,6	115,4	120,0	104,0	101,3	103,4
1986 ⁴⁾	112,1	131,8	96,9	109,6	122,6	120,3	110,5	107,6	112,4

Magnaukning frá fyrra ári í %

1977	12,1	1,2	11,7	13,5	10,2	20,2	8,7	9,0	11,9
1978	8,4	7,1	-3,2	2,7	15,2	3,6	6,7	6,3	6,3
1979	2,9	5,5	0,2	4,1	6,3	2,5	5,5	5,8	2,1
1980	3,5	2,0	14,2	5,9	2,7	3,0	5,7	5,6	4,4
1981	4,7	7,2	1,0	4,7	1,4	7,2	2,6	2,1	2,4
1982	1,4	5,5	-0,5	2,8	-9,7	-1,1	-0,3	-0,9	-1,1
1983	-8,3	5,5	-12,3	-10,1	10,3	-5,7	-5,0	-5,7	-4,2
1984	3,0	0,1	8,9	6,0	3,0	9,3	3,6	3,0	3,0
1985	5,0	6,2	1,0	2,9	11,0	9,7	3,3	3,0	3,5
1986 ⁴⁾	6,5	3,9	0,0	3,8	6,2	0,3	6,3	6,3	8,7

¹⁾ Samkvæmt nýju þjóðhagsreikningakerfi Sameinuðu þjóðanna.

²⁾ Án vaxta og annarra þáttatekna.

³⁾ Útflutningur vöru og þjónustu mínus innflutningur vöru og þjónustu að viðbættum þáttatekjum frá útlöndum nettó (aðallega nettó vaxta- og greiðslur af erlendum lánum).

⁴⁾ Bráðabirgðatölur.

1. tafla, frh. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.

Verðhækkanir frá fyrra ári í %	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjármuna- myndun	Verðmæta- ráðstöfun alls	Útflutn. vöru og þjónustu	Innflutn. vöru og þjónustu	Verg þjóðar- framleiðsla
1973	25,4	25,6	24,7	25,3	31,3	20,9	31,1
1974	43,0	48,8	42,4	42,9	29,8	41,3	41,1
1975	49,0	33,8	53,7	48,3	47,3	55,5	39,5
1976	30,0	27,4	26,0	30,3	30,8	26,7	34,4
1977	31,1	42,4	25,0	30,5	24,9	18,6	35,3
1978	43,9	53,2	46,0	46,0	49,4	48,9	46,3
1979	47,0	44,4	45,1	45,9	44,5	58,1	40,3
1980	56,1	52,3	52,9	54,6	46,9	51,0	52,8
1981	50,5	47,7	49,4	49,9	49,8	47,6	50,2
1982	54,0	55,0	56,8	55,2	61,4	62,2	54,4
1983	81,5	66,1	74,1	75,6	93,1	90,3	78,4
1984	29,0	22,4	19,0	26,0	23,0	20,5	25,7
1985	32,4	34,9	30,6	31,6	30,9	32,0	32,5
1986 ¹⁾	21,3	28,0	23,0	23,0	19,6	15,3	25,8

¹⁾ Bráðabirgðatölur.
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2. tafla. Framlag atvinnugreina til landsframleiðslunnar.
(Hlutfallstölur)

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
								Bráðab.- tölur	
Landbúnaður og vinnsla landbúnaðarvara	7,6	6,9	7,0	7,1	7,3	7,0	5,9	5,8	5,7
Fiskveiðar	8,9	9,5	8,5	8,0	6,0	5,9	7,1	7,5	7,9
Fiskvinnsla	9,0	10,6	11,0	10,9	10,0	8,2	7,5	7,9	8,2
Iðnaður	13,4	14,9	14,5	13,2	14,5	13,8	13,7	13,5	13,4
Rekstur rafmagns-, hita- og vatnsveitna	3,5	3,9	4,5	4,1	4,7	7,0	7,3	7,2	7,1
Byggingarstarfsemi	10,3	9,0	9,0	9,5	10,9	8,9	8,7	8,0	7,6
Verslun, veitinga- og hótellrekstur	11,1	12,3	12,7	12,9	13,2	14,0	13,5	13,4	13,5
Samgöngur	9,5	7,9	8,1	9,2	9,3	9,7	9,6	9,9	9,9
Opinber umsýsla og ýmis þjónustustarfsemi	35,3	36,6	36,9	36,1	40,0	40,2	35,9	36,1	36,0
Annað, nettó ¹⁾	-8,6	-11,6	-12,2	-11,1	-15,9	-14,6	-9,2	-9,2	-9,2
Samtals	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ Þar með talin reiknuð bankaþjónusta og endurmat birgða.
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. tafla. Þjóðarauðurinn.

Árslok	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Verðlag ársins 1969 í milljónum króna				Þjóðarauður alls magnvísitala 1945 = 100
	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegirnir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Einkafjár- munir	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegirnir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Einkafjár- munir	
1973	2.973	997	934	1.042	1.577	562	478	537	402
1974	4.675	1.525	1.486	1.663	1.701	614	511	576	433
1975	7.410	2.433	2.433	2.545	1.783	644	550	589	454
1976	9.660	3.139	3.260	3.261	1.858	658	595	605	473
1977	13.066	4.132	4.556	4.378	1.961	696	630	634	499
1978	19.931	6.300	6.967	6.664	2.037	728	655	654	519
1979	30.039	9.382	10.569	10.088	2.120	758	681	682	540
1980	48.125	14.795	17.218	16.112	2.214	793	716	705	564
1981	75.447	23.045	27.164	25.238	2.317	831	754	732	590
1982	122.367	37.459	44.493	40.415	2.408	866	784	758	613
1983	219.506	67.800	80.483	71.223	2.456	884	805	767	625
1984	271.648	84.292	97.187	90.169	2.542	919	824	799	647
1985	367.536	115.728	130.447	121.361	2.653	970	866	817	675

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

4. tafla. Fjármunamyndun.¹⁾

Í millj. kr.	Á verðlagi hvers árs							
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ²⁾
1 Fjármunamyndun alls	2.248	3.927	5.929	9.251	14.127	18.306	24.154	29.740
2 Atvinnuvegir	926	1.567	2.396	3.775	5.888	7.911	12.009	15.340
21 Landbúnaður	79	183	212	409	621	978	1.518	2.020
22 Fiskveiðar	167	217	376	518	781	839	910	2.443
23 Vinnsla sjávarafurða	105	148	222	360	521	785	1.137	1.325
24 Álverksmiðjan	50	77	155	37	22	27	75	130
25 Járblendiverksmiðjan	79	70	20	6	9	23	43	30
26 Annar iðn. (en 24, 25)	168	260	393	755	1.233	1.970	2.905	3.310
27 Flutningatæki	99	283	470	593	832	790	1.734	1.240
28 Verslun, skrifst., veitinga- hús o.fl.	108	176	308	613	1.084	1.219	1.803	2.470
29 Ýmsar vélar og tæki	71	153	240	484	785	1.280	1.884	2.372
3 Íbúðarhús	588	964	1.317	2.251	3.495	4.714	5.276	6.570
4 Byggingar og mannvirki hins opinbera	734	1.396	2.216	3.225	4.744	5.681	6.869	7.830
41 Rafvirkjanir og rafveitur ..	236	507	797	1.159	1.510	1.550	1.146	1.070
42 Hita- og vatnsveitur	140	267	370	330	375	570	871	930
43 Samgöngumannvirki	227	403	649	1.061	1.764	2.229	3.062	3.790
44 Byggingar hins opinbera	131	219	400	675	1.095	1.332	1.790	2.040
Fjármunamyndun, % af VPF ..	24,0	26,0	25,6	26,1	23,7	23,7	22,9	21,0
Fjárfesting, % af VPF	24,5	26,5	26,7	28,7	21,9	24,7	22,0	19,6
Innl. sparnaður, % af VPF	23,8	24,5	22,3	19,9	19,8	19,4	17,4	20,0

Í millj. kr.	Á verðlagi ársins 1980							
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ²⁾
1 Fjármunamyndun alls	3.440	3.927	3.965	3.945	3.461	3.768	3.807	3.806
2 Atvinnuvegir	1.390	1.567	1.617	1.627	1.443	1.643	1.927	1.986
21 Landbúnaður	116	183	142	174	149	207	252	276
22 Fiskveiðar	246	217	256	226	196	173	147	304
23 Vinnsla sjávarafurða	158	148	152	157	131	161	177	164
24 Álverksmiðjan	74	77	105	16	5	5	12	16
25 Járblendiverksmiðjan	118	70	14	3	2	5	7	4
26 Annar iðnaður (en 24, 25) ..	255	260	267	325	301	392	440	398
27 Flutningatæki	148	283	312	254	191	150	246	152
28 Verslun, skrifst., veitinga- hús o.fl.	169	176	204	260	269	247	277	304
29 Ýmsar vélar og tæki	106	153	165	212	199	303	369	368
3 Íbúðarhús	915	964	870	952	865	955	809	809
4 Byggingar og mannvirki hins opinbera	1.135	1.396	1.478	1.366	1.153	1.170	1.071	1.011
41 Rafvirkjanir og rafveitur ..	361	507	537	497	366	311	175	133
42 Hita- og vatnsveitur	218	267	245	140	93	115	133	115
43 Samgöngumannvirki	354	403	432	444	423	474	488	512
44 Byggingar hins opinbera	202	219	264	285	271	270	275	251

¹⁾ Samkvæmt nýju þjóðhagsreikningakerfi Sameinuðu þjóðanna. ²⁾ Bráðabirgðatölur. Heimild: Þjóðhagsstofnun.

5. tafla. Vísitölur verðlags.

	Vísitala framfærslukostnaðar 1. janúar 1968 = 100					Vísitala vöru og þjónustu 1. janúar 1968 = 100				
	1. febr.	1. maí	1. ágúst	1. nóv.	Meðaltal	1. febr.	1. maí	1. ágúst	1. nóv.	Meðaltal
1976	507	566	605	645	587,3	567	631	679	727	659,7
1977	682	731	766	840	766,2	771	816	859	945	860,7
1978	936	1.044	1.162	1.234	1.103,9	1.060	1.167	1.307	1.392	1.241,7
1979	1.292	1.452	1.649	1.911	1.605,7	1.459	1.618	1.855	2.167	1.809,4
1980	2.085	2.361	2.600	2.883	2.545,8	2.373	2.643	2.927	3.265	2.876,2
1981	3.295	3.559	3.879	4.264	3.840,7	3.761	3.972	4.355	4.815	4.330,3
1982	4.678	5.186	5.798	6.813	5.800,2	5.306	5.778	6.509	7.721	6.544,5
1983	7.845	9.679	11.755	12.544	10.688,3	8.966	10.876	13.382	14.327	12.155,5
1984	12.873	13.315	13.967	14.391	13.806,1	14.715	15.248	16.017	16.513	15.842,8
1985	16.282	17.362	18.653	19.994	18.275,8	18.740	19.955	21.423	22.997	21.015,9
1986	21.596	21.760	22.247	23.071	22.163,4	24.809	24.843	25.408	26.340	25.339,2
1987	24.172					27.614				
1984 ¹⁾	100	103	108	112	107,2	100	104	109	112	107,7
1985	126	135	145	155	142,0	127	136	146	156	142,8
1986	168	169	173	179	172,2	169	169	173	179	172,2
1987	188					188				

	Vísitala byggingarkostnaðar 1. október 1975 = 100 ²⁾				Vísitala byggingarkostnaðar 1. janúar 1983 = 100 ³⁾								
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1. jan.	1. apríl	1. júlí	1. okt.	Meðaltal
1971	26,9								26,9	29,4	33,1	36,4	33,3
1972	31,9								42,2	46,0	49,9	54,7	50,6
1973	39,7								61,3	68,5	76,9	89,8	79,0
1974	58,3								100	120	140	149	134
1975	86,7								155	158	164	168	164
1976	112								185	200	216	229	216
1977	146								250	265	270	281	272
1978	217								293	305			
1979													
1980													
1981													
1982													
1983													
1984													
1985													
1986													
1987													

Ársmeðaltöl	Lánskjarvísitala. 1. júní 1979 = 100 ⁴⁾												
	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
1975	(29,6)	Janúar	206	304	488	846	1.006	1.364	1.565				
1976	(38,7)	Febrúar	215	313	512	850	1.050	1.396	1.594				
1977	(50,2)	Mars	226	323	537	854	1.077	1.428	1.614				
1978	(72,5)	Apríl	232	335	569	865	1.106	1.425	1.643				
1979	(104,1)	Maí	239	345	606	879	1.119	1.432					
1980	164	Júní	245	359	656	885	1.144	1.448					
1981	249	Júlí	251	373	690	903	1.178	1.463					
1982	373	Ágúst	259	387	727	910	1.204	1.472					
1983	669	September	266	402	786	920	1.239	1.486					
1984	895	Október	274	423	797	929	1.266	1.509					
1985	1.169	Nóvember	282	444	821	938	1.301	1.517					
1986	1.457	Desember	292	471	836	959	1.337	1.542					

¹⁾ Ný vísitala framfærslukostnaðar var tekin upp í febrúar 1984 með grunntölu 1. febrúar 1984 = 100. Framfærsluvísitalan tengdist þá eldri vísitölunni, sem var 12.873, en eldri neysluvöruvísitalan var 14.715. Báðar vísitölurnar eru sýndar hér. ²⁾ Um áramótin 1975/76 var tekin upp ný vísitala, en eldri vísitala, sem hafði grunntölu 1. október 1955 = 100 og mældist 1.985,61 stig 1. október 1975, er hér tengd nýrri vísitölunni. ³⁾ Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan reiknuð í byrjun þess mánaðar, er næstur fer á undan formlegum gildistökmánuði hennar. Þannig byggist vísitala sú, sem tekur gildi 1. janúar ár hvert, á byggingarkostnaði í byrjun desember. Fyrir 1983 er ný vísitala tengd vísitölu með grunntölu = 100 1. október 1975. Tengingin fer fram 1. janúar 1983, þegar eldri vísitalan mældist 1.481,82 stig. ⁴⁾ Samsett af framfærsluvísitölu (2/3) og byggingarvísitölu (1/3). Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaksmánuð. Svigtölur sýna útreiknuð gildi vísitölunnar fyrir formlega gildistöku hennar.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

6. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd.

Í millj. kr.	1982	1983	1984	1985	1986
Vöruskiptajöfnuður	-1.885	467	-332	-10	3.980
Innfluttar vörur alls, fob	-10.364	-18.156	-23.889	-33.760	-40.988
Sérstakar fjárfestingarvörur	-501	-655	-711	-1.069	-2.001
Skip og flugvélar	-399	-587	-654	-959	-1.862
Vegna Landsvirkjunar	-92	-68	-38	-45	-67
Vegna álbræðslu	-10	-	-	-	-
Vegna flugstöðvarbyggingar	-	-	-19	-65	-72
Rekstrarvörur til álbræðslu	-614	-1.378	-1.585	-2.084	-1.825
Rekstrarvörur vegna járnblendiverksmiðju	-97	-177	-292	-489	-512
Almennur innflutningur	-9.152	-15.946	-21.301	-30.118	-36.650
(par af olía)	(-1.591)	(-3.012)	(-3.683)	(-5.282)	(-3.693)
Útflutningur alls, fob	8.479	18.623	23.557	33.750	44.968
(par af ál)	(852)	(3.273)	(3.426)	(3.340)	(4.125)
Þjónustujöfnuður	-1.225	-1.730	-3.798	-4.806	-3.426
Innflutt þjónusta, alls	-5.809	-10.563	-15.033	-21.546	-22.396
Útflutt þjónusta, alls	4.584	8.833	11.235	16.740	18.970
Útgjöld af ferða- og dvalarkostnaði	-911	-1.660	-2.690	-3.916	-5.323
Tekjur af erlendum ferðamönnum	314	682	1.100	1.761	2.442
Útgjöld vegna samgangna	-2.315	-3.860	-4.953	-8.695	-6.814
Tekjur af samgöngum	2.280	4.233	5.204	8.974	8.435
Vaxtagjöld	-1.815	-3.405	-5.010	-6.205	-6.953
Vaxtatekjur	340	355	455	600	727
Útgjöld vegna trygginga	-160	-385	-475	-690	-940
Tekjur af tryggingum	100	295	290	490	430
Tekjur af varnarliði, nettó	1.089	2.156	2.766	3.122	4.428
Ýmis útgjöld	-608	-1.253	-1.905	-2.040	-2.366
(par af vegna álbræðslu)	(-226)	(-344)	(-393)	(-494)	(-457)
Ýmsar tekjur	461	1.112	1.420	1.793	2.508
Viðskiptajöfnuður	-3.110	-1.263	-4.130	-4.816	554
í hlutfalli (%) af VLF	-8,4	-2,0	-5,1	-4,3	0,4
Framlög án endurgjalds, nettó	-56	-42	25	8	160
Fjármagnsjöfnuður	2.595	1.598	4.111	11.847	3.865
Til útlönda, alls	-1.507	-4.770	-5.519	-4.692	-8.900
Frá útlöndum, alls	4.102	6.368	9.630	16.539	12.765
Erlent einkafjármagn til fjárfestingar	36	22	465	51	38
Erlent einkafjármagn (rekstrarfé)	420	-632	-56	951	218
Afborganir af lánum einkaaðila	-308	-617	-1.475	-1.031	-1.068
Innkomin lán einkaaðila	303	160	732	881	2.023
Stuttar fjármagnshreyfingar einkaaðila, nettó	-17	-1.370	-460	2.649	473
Afborganir af opinberum lánum	-454	-994	-1.377	-1.632	-2.480
Innkomin opinber lán	2.206	3.483	4.066	5.561	5.704
Stuttar opinberar hreyfingar, nettó	13	-85	229	-221	-264
Afborganir af lánum lánastofnana	-468	-1.067	-1.427	-1.788	-2.389
Innkomin lán lánastofnana	1.124	1.934	2.715	3.485	4.309
Stutt lán innlánsstofnana, nettó (endurlánað)	-165	414	1.423	2.635	-2.317
Erlend lausafjárstaða innlánsstofnana, nettó	-93	355	-714	326	-362
Framlag Norðurlanda til Iðnþróunarsjóðs	-2	-5	-10	-20	-20
Úthlutun sérstakra dráttarréttinda við IMF	-	-	-	-	-
Skekkjur og vantalið, nettó	-686	-81	-930	-2.201	-1.198
Heildargreiðslujöfnuður	-1.257	212	-924	4.838	3.381
Gjaldeyrisforði Seðlabankans	-1.104	327	-382	2.650	3.469
Skammtímaskuldir Seðlabankans	-153	-115	-542	2.188	-88
Umreikningsgengi USD 1=kr.	12,52	25,00	31,66	41,47	41,04

7. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd — Ársfjórðungsfirlit.

Í millj. kr.	1985				1986 ¹⁾			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður	-754	305	690	-251	441	2.407	1.297	-165
Innfluttar vörur alls, fob	-7.595	-8.353	-8.314	-9.498	-8.194	-10.138	-10.689	-11.967
Útfluttar vörur alls, fob	6.841	8.658	9.004	9.247	8.635	12.545	11.986	11.802
Þjónustujöfnuður	-1.207	-1.431	-131	-2.037	-1.008	-1.025	-86	-1.307
Ferða- og dvalarkostnaður	-500	-574	-517	-564	-551	-657	-1.005	-668
Samgöngur	-137	60	1.001	-645	124	467	928	102
Vextir	-1.227	-1.433	-1.330	-1.615	-1.337	-1.619	-1.495	-1.775
Varnarlið	727	681	892	822	763	868	1.706	1.091
Annað	-70	-165	-177	-35	-7	-84	-220	-57
Viðskiptajöfnuður	-1.961	-1.126	559	-2.288	-567	1.382	1.211	-1.472
Framlög án endurgjalds, nettó	12	8	-11	-1	15	43	30	72
Fjármagnsjöfnuður	2.401	2.731	3.817	2.898	-4.544	2.948	247	5.214
Erlent einkafjármagn	353	367	229	53	-204	177	299	-16
Innkomin löng lán	1.329	1.440	3.629	3.529	493	3.549	2.515	5.479
Afborganir af löngum lánum	-1.074	-980	-1.068	-1.329	-1.631	-1.126	-1.966	-1.214
Stuttar fjármagnshreyfingar, nettó	1.793	1.904	1.027	645	-3.202	348	-601	965
Skekkjur og vantalið, nettó	-530	969	-2.503	-137	3.038	-2.371	-623	-1.242
Heildargreiðslujöfnuður	-78	2.582	1.862	472	-2.058	2.002	865	2.572
Gjaldeyrisforði Seðlabankans	-470	794	1.884	442	-1.969	1.658	747	3.033
Skammtímaskuldir Seðlabanka	392	1.788	-22	30	-89	344	118	-461
Umreikningsgengi \$1=kr.	41,49	41,48	41,27	41,61	41,77	41,19	40,72	40,54

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

8. tafla. Löng erlend lán.

Staða í lok hvers tímabils í millj. króna	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ¹⁾
Erlend lán alls	5.873	8.469	19.866	36.336	52.244	66.112	75.946
Opinberir aðilar	3.826	5.354	12.892	24.275	35.537	45.006	50.505
Ríkissjóður og stofnanir	2.106	2.740	6.708	12.405	19.413	25.538	29.202
Ríkisfyrirtæki	1.357	2.124	5.121	9.857	13.498	16.421	17.970
Bæjar- og sveitarfélög	363	490	1.063	2.013	2.626	3.047	3.333
Lánastofnanir	978	1.600	4.008	7.685	11.741	15.644	18.792
Seðlabankinn	87	98	166	515	605	500	356
Viðskiptabankar	516	904	2.080	3.817	4.726	6.165	7.261
Fjárfestingarlánasjóðir	375	598	1.762	3.353	6.410	8.979	11.175
Einkaaðilar	1.069	1.515	2.966	4.376	4.966	5.462	6.649
í sjávarútvegi	141	167	339	401	513	428	470
í iðnaði	422	544	1.108	1.800	1.355	1.687	1.803
í samgöngum	500	787	1.456	2.049	2.873	2.954	3.616
aðrir	6	17	63	126	225	393	760
Gengi miðað við Bandaríkjadollar	6,23	8,16	16,60	28,63	40,49	42,00	40,18
Erlend lán (á meðalgengi ársins) sem:							
hlutfall af vergri landsframleiðslu	29,8	31,4	40,4	51,3	52,2	54,8	50,8
hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu	30,6	32,5	42,1	53,9	55,3	57,7	53,1
hlutfall af útflutningstekjum	79,5	84,6	114,1	117,0	122,3	120,5	117,4
Greiðslubyrði í % af útflutningstekjum	14,1	16,4	21,2	20,6	24,3	19,2	18,9
Afborganir	6,5	7,1	9,4	9,8	12,3	8,8	9,3
Vaxtagreiðslur	7,6	9,3	11,8	10,8	12,0	10,4	9,6

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

9. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við.

Í millj. kr. í árslok	Löng erlend lán	Stutt vöru- kaupalán o.fl.	Ógreiddur útflutn.	Gjald- eyrisstaða	Nettóstaða við útlönd	Gengi m. v. USD
1971	-144	-26	7	54	-109	0,871
1972	-172	-29	12	68	-121	0,976
1973	-209	-44	20	75	-158	0,836
1974	-414	-67	30	27	-424	1,183
1975	-730	-81	47	-27	-791	1,706
1976	-959	-87	62	-18	-1.002	1,895
1977	-1.363	-138	95	43	-1.363	2,128
1978	-2.396	-249	188	173	-2.284	3,177
1979	-3.337	-448	276	404	-3.105	3,944
1980	-5.873	-907	514	910	-5.356	6,230
1981	-8.469	-1.218	707	1.637	-7.343	8,161
1982	-19.866	-2.905	1.272	1.494	-20.005	16,600
1983	-36.336	-4.899	3.440	2.603	-35.192	28,630
1984	-52.244	-8.287	4.988	2.160	-53.383	40,490
1985	-66.112	-14.347	4.526	7.671	-68.262	42,000
1986 ¹⁾	-75.946	-12.635	4.712	11.273	-72.596	40,180

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

10. tafla. Gjaldeyrisstaða Seðlabankans og erlend skammtíma staða innlánsstofnana.

Í millj. kr.	Seðlabankinn				Innlánsstofnanir			Umræknings- gengi miðað við USD (8)
	Gjald- eyris- forði ¹⁾ (1)	Skuld við Alþj. gjald- eyrissjóðinn (2)	Aðrar skuldir (3)	Nettó- eign (4)	Lausa- fjárstaða, nettó (5)	Stutt erl. endur- lán (6)	Skamm- tíma staða, nettó (7)	
Árslok 1976	153	-124	-46	-18	14	...	14	1,8950
- 1977	213	-146	-24	43	18	...	18	2,1280
- 1978	438	-196	-69	173	29	...	29	3,1770
- 1979	648	-180	-63	404	40	-144	-104	3,9440
- 1980	1.104	-123	-72	910	78	-401	-323	6,2300
- 1981	1.890	-56	-197	1.637	73	-520	-447	8,1610
- 1982	2.441	-409	-538	1.494	180	-1.397	-1.217	16,6000
- 1983	4.321	-646	-1.072	2.603	-144	-2.944	-3.088	28,6300
- 1984	5.234	-856	-2.218	2.160	371	-6.081	-5.710	40,4900
- 1985	8.751	-990	-90	7.672	34	-10.056	-10.022	42,0000
1986:								
Janúar	7.967	-1.009	-92	6.866	562	-9.513	-8.951	42,200
Febrúar	7.325	-1.026	-103	6.196	155	-9.222	-9.067	41,100
Mars	6.914	-891	-308	5.716	466	-8.611	-8.146	41,700
Apríl	7.747	-899	-301	6.547	526	-8.341	-7.815	40,600
Maí	9.316	-898	-108	8.310	426	-7.947	-7.521	41,550
Júní	8.684	-780	-94	7.809	157	-7.534	-7.377	41,150
Júlí	8.784	-789	-97	7.898	389	-8.173	-7.784	40,770
Ágúst	10.251	-790	-97	9.363	207	-7.859	-7.652	40,620
September	9.507	-657	-109	8.740	365	-8.450	-8.085	40,340
Október	9.674	-656	-104	8.914	331	-8.147	-7.816	40,840
Nóvember	11.722	-656	-507	10.559	-91	-7.406	-7.497	40,400
Desember	12.531	-528	-730	11.273	427	-8.287	-7.860	40,180

¹⁾ P.e. gulleign, sérstök dráttarréttindi við IMF, gjaldeyrisstöðuframlag til IMF, verðbréf og innstæður hjá erlendum bönkum.

11. tafla. Skipting innflutnings eftir notkun.

<i>Cif-verð í millj. kr.</i>	<i>Neyslu- vörur</i>	<i>Rekstrar- vörur</i>	<i>Fjárfestingar- vörur</i>	<i>Samtals</i>	<i>Umreiknings- gengi m.v. USD</i>
1970	50	45	43	138	0,8800
1971	63	55	75	194	0,8800
1972	75	59	71	204	0,8800
1973	102	90	126	319	0,9002
1974	160	174	192	526	1,0024
1975	212	280	259	751	1,5403
1976	269	311	277	857	1,8231
1977	390	408	412	1.210	1,9929
1978	678	604	561	1.843	2,7214
1979	954	1.145	813	2.913	3,9293
1980	1.567	1.731	1.505	4.802	4,8009
1981	2.548	2.663	2.274	7.485	7,2620
1982	4.232	4.003	3.412	11.647	12,5595
1983	7.190	7.800	5.606	20.596	25,0713
1984	9.656	9.492	7.596	26.744	31,7423
1985	13.381	13.049	11.172	37.600	41,5875
1986	19.017	12.472	14.421	45.910	41,1556

12. tafla. Útflutningur. Skipting á helstu vöruflokka.

<i>Fob-verð í millj. kr.</i>	<i>Sjávar- vörur</i>	<i>Landb.- vörur</i>	<i>Iðnaðar- vörur</i>	<i>(þar af ál)</i>	<i>Aðrar</i>	<i>Samtals</i>	<i>Umreiknings- gengi m.v. USD</i>
1970	101	4	22	(17)	2	129	0,8800
1971	111	4	16	(9)	1	132	0,8800
1972	123	5	37	(27)	2	167	0,8800
1973	192	8	58	(44)	3	260	0,8967
1974	246	9	65	(48)	8	329	0,9984
1975	373	14	81	(50)	7	474	1,5363
1976	534	19	170	(124)	13	735	1,8191
1977	751	24	223	(149)	20	1.019	1,9878
1978	1.347	41	348	(237)	27	1.763	2,7147
1979	2.080	71	602	(375)	32	2.785	3,5293
1980	3.339	77	967	(542)	77	4.460	4,7895
1981	5.116	89	1.258	(634)	73	6.536	7,2418
1982	6.361	107	1.888	(852)	123	8.479	12,5237
1983	12.667	207	5.458	(3.273)	291	18.623	24,9973
1984	15.833	404	6.605	(3.426)	716	23.557	31,6555
1985	25.940	476	6.861	(3.340)	473	33.750	41,4678
1986	34.627	584	8.873	(4.125)	883	44.968	41,0356

13. tafla. Viðskiptakjör.
Ársmeðaltöl (1972=100)

	Útflutnings- verð ¹⁾	Innflutnings- verð ¹⁾	Viðskipta- kjör	Viðsk. kj. án áls
1977	190,7	178,6	106,7	109,2
1978	199,1	186,1	106,9	109,4
1979	214,6	220,9	97,1	96,4
1980	228,8	243,7	93,8	92,4
1981	247,3	261,0	94,7	95,6
1982	240,4	257,6	93,3	95,4
1983	250,3	257,2	97,3	97,9
1984	264,0	268,7	98,2	96,7
1985	267,9	272,5	98,3	98,0
1986	281,4	273,0	103,1	102,9

¹⁾ Í erlendri mynt skv. vísitölu meðalgengis (viðskiptavog).

14. tafla. Vísitala meðalgengis erlendra gjaldmiðla.*

	Ársmeðaltöl				Mánaðarmeðaltöl					
					1985			1986		
	Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog		Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog	Meðaltal	Innfl.- vog	Útfl.- vog
1975	7,53	7,56	7,49	Janúar	138,32	138,12	138,52	166,30	169,57	163,05
1976	8,49	8,49	8,49	Febrúar	137,96	137,51	138,40	167,91	171,84	164,04
1977	9,70	9,68	9,71	Mars	138,22	137,64	138,79	169,18	173,59	164,88
1978	13,89	14,14	13,64	Apríl	143,14	142,93	143,35	169,69	174,06	165,43
1979	18,71	19,18	18,23	Mai	144,27	143,99	144,55	169,41	173,76	165,16
1980	25,94	26,48	25,40	Júní	145,46	145,35	145,55	170,43	174,63	166,34
1981	34,72	34,76	34,68	Júlí	148,81	149,09	148,54	172,54	177,26	167,97
1982	54,54	54,29	54,80	Ágúst	151,42	152,30	150,54	173,24	178,57	168,07
1983	100,00	100,00	100,00	September	152,31	153,17	151,46	172,99	178,48	167,66
1984	116,32	116,42	116,22	Október	157,38	159,29	155,49	172,79	178,63	167,13
1985	148,66	149,27	148,05	Nóvember	159,97	162,27	157,70	172,41	178,03	166,97
1986	171,02	175,82	166,34	Desember	163,16	165,99	160,38	173,50	179,34	167,84

* Vísitalan sýnir meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart íslenski krónu á tilgreindum tímabilum. Gjaldmiðlarnir eru vegnir saman með viðskiptavog, sem er reist á hlutdeild einstakra landa í vöruinnflutningi og vöruútflutningi.

15. tafla. Verðmæti inn- og útflutnings eftir löndum.

Í millj. kr.	Innflutningur (cif)				Útflutningur (fob)			
	1983	1984	1985	1986	1983	1984	1985	1986
Alls	20.596	26.744	37.600	45.910	18.623	23.557	33.750	44.968
EFTA	4.704	5.680	8.288	9.463	2.770	2.995	4.805	4.550
Austurríki	125	160	204	323	26	10	33	39
Finnland	508	629	951	1.212	193	457	680	834
Noregur	1.643	1.654	2.855	3.324	132	301	716	1.154
Portúgal	491	716	867	.	1.143	1.000	1.909	.
Sviss	220	260	416	504	1.057	887	1.082	1.425
Svíþjóð	1.717	2.261	2.995	4.100	219	340	385	1.098
EBE	9.281	12.657	18.594	24.297	6.462	9.015	13.265	24.350
Belgía	509	594	898	1.059	403	446	423	431
Bretland	1.811	2.209	3.592	3.754	2.207	3.153	6.315	9.178
Danmörk	2.002	2.452	3.412	4.753	289	685	950	1.714
Frakkland	470	681	1.081	1.376	682	869	1.346	2.152
Grikkland	4	8	19	25	189	221	292	392
Holland	1.511	2.343	3.356	3.927	282	531	486	508
Írland	43	83	94	124	6	10	28	56
Ítalía	499	726	978	1.334	588	538	611	1.329
Luxemborg	6	185	179	14	4	4	4	2
Portúgal	440	.	.	.	2.915
Spánn	532	.	.	.	1.593
Vestur-Pýskaland	2.426	3.377	4.985	6.959	1.812	2.558	2.810	4.080
Austur-Evrópa	2.337	2.946	3.300	2.988	1.488	2.237	2.645	2.479
Austur-Pýskaland	68	93	93	115	5	3	26	37
Búlgaría	3	4	4	3	-	33	2	3
Pólland	49	274	66	83	37	226	248	446
Rúmenía	3	4	8	9	1	1	-	1
Rússland	2.133	2.441	3.016	2.610	1.385	1.844	2.272	1.925
Tékkóslóvakía	69	104	98	153	46	118	74	58
Ungverjaland	12	26	15	15	14	12	23	9
Önnur Evrópulönd	207	323	433	103	759	1.343	1.712	298
Færeyjar	1	4	18	35	114	136	282	249
Júgóslavía	9	13	30	44	12	97	89	48
Spánn	193	301	371	.	610	1.081	1.309	.
Tyrkland	4	5	14	24	23	29	32	1
Norður-Ameríka	1.704	1.975	2.695	3.391	5.336	6.746	9.220	9.906
Bandaríkin	1.622	1.827	2.559	3.208	5.266	6.686	9.118	9.771
Kanada	82	148	136	183	70	60	102	135
Ástralía	830	953	1.315	897	15	26	34	12
Brasilía	91	164	186	283	47	35	50	44
Ísrael	16	29	35	24	16	20	12	15
Japan	808	1.221	1.632	2.994	522	884	1.672	2.147
Kína	46	53	69	88	-	0	0	1
Mexikó	7	2	2	14	0	0	0	0
Nigería	0	1	1	0	888	42	28	775
Panama	25	24	30	65	68	12	10	3
Önnur lönd	540	716	1.021	1.304	252	202	293	388
Umreikningsgengi mið- að við Bandar.dollar	25,07	31,74	41,59	41,16	25,00	31,66	41,47	41,04

16. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs.
Rekstrargrunnur

M.kr.	Greiðslujöfnuður								Greiðsluhreyfing v. bankakerfið	
	Fjármagnsafgangur/þörf (= -)								Gagnv. Seðla- banka	Banka- innst. og sjóður
	Rekstrarjöfnuður			Lánveit., nettó	Alls	Lán- tökur, nettó	Lausa- skuldir	Greiðslu- jöfnuður		
Tekjur	Gjöld	Afgangur								
1973	249	251	-3	0	-3	7	-7	-3	-4	1
1974	377	410	-33	0	-33	8	-9	-34	-35	1
1975	510	586	-75	-5	-80	22	3	-55	-55	0
1976	713	705	8	-5	3	19	-27	-5	-9	4
1977	1.003	1.028	-25	-5	-31	39	-26	-18	-21	4
1978	1.637	1.653	-16	-23	-39	57	-56	-38	-46	8
1979	2.480	2.491	-11	-11	-22	41	4	23	22	1
1980	3.929	3.790	139	-8	131	83	-152	62	45	17
1981	6.304	6.129	175	-56	120	179	-113	185	164	21
1982	10.328	9.479	850	-532	318	652	-804	166	124	42
1983	16.282	17.717	-1.435	-376	-1.811	1.484	-863	-1.190	-1.258	68
1984	22.088	20.474	1.614	-725	889	797	-1.134	552	530	22
1985	28.746	30.617	-1.871	-217	-2.088	1.644	-1.977	-2.421	-2.479	58
1986: ¹⁾										
Jan.	2.530	2.915	-385	-1	-386	-40	-61	-487	-509	22
Febr.	5.051	5.807	-756	-	-756	-10	-294	-1.060	-1.226	166
Mars	7.539	9.307	-1.768	-105	-1.873	136	-284	-2.020	-2.504	484
Apríl	10.575	12.706	-2.131	-235	-2.366	310	-128	-2.184	-2.419	235
Mái	13.636	15.731	-2.095	-396	-2.491	2.506	-303	-288	-537	249
Júní	16.857	19.440	-2.583	-389	-2.972	2.957	-454	-469	-631	162
Júlí	20.056	23.002	-2.946	-212	-3.158	2.408	-443	-1.192	-1.648	456
Ágúst	23.122	26.010	-2.888	-129	-3.017	3.566	-486	63	-192	255
Sept.	26.067	29.494	-3.427	128	-3.299	1.299	1.989	-10	-200	190
Okt.	29.828	32.692	-2.864	244	-2.620	1.124	2.409	913	686	227
Nóv.	33.223	35.812	-2.589	386	-2.203	1.150	2.289	1.237	1.056	181
Des.	38.235	40.111	-1.876	234	-1.642	5.085	-964	2.479	2.271	208

¹⁾ Greiðslugrunnur: Frá ársbyrjun til loka mánaðar.
Heimild: Ríkisreikningur og mánaðaryfirlit ríkisbókhalds.

17. tafla. Skipting ríkistekna eftir tekjustofnum.

M.kr.	Beinir skattar			Óbeinir skattar						Tekjur alls	
	Tekju- og eignarsk.	Aðrir	Alls	Sölu- skattur ¹⁾	ÁTVR	Vöru- gjald	Aðflutn.- gjöld	Aðrir	Alls		Aðrar tekjur
1973	57	-	57	57	22	2	77	31	189	3	249
1974	59	-	59	119	33	2	111	50	314	4	377
1975	61	-	61	179	47	14	124	77	442	8	510
1976	92	-	92	249	61	40	149	110	610	12	713
1977	110	-	110	362	82	62	217	150	873	19	1.003
1978	239	41	280	536	125	91	345	231	1.327	29	1.637
1979	410	53	462	774	173	153	455	411	1.966	52	2.480
1980	571	78	649	1.368	262	276	636	637	3.179	101	3.929
1981	941	42	983	2.247	407	450	1.116	983	5.203	118	6.304
1982	1.728	71	1.800	3.604	579	773	1.612	1.663	8.230	299	10.328
1983	2.500	114	2.614	5.954	724	1.135	2.359	2.696	12.868	800	16.282
1984	3.046	184	3.230	8.192	1.203	1.245	3.298	3.808	17.746	1.112	22.088
1985	3.453	245	3.698	11.271	1.922	1.495	3.835	5.123	23.646	1.403	28.746

¹⁾ Orkujöfnunargjald meðtalið frá 1980.
Heimild: Ríkisreikningur.

18. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir málefnaflokkum.

M.kr.	Almenn mál	Mennta- mál	Heilbr.- og velf.- mál	Niður- greiðslur	Land- búnaður	Sjávar- útvegur	Iðn- aður	Orku- vinnsla	Sam- göngur	Ýmis- legt	Gjöld alls
1973	28	43	97	21	12	6	2	2	30	10	251
1974	41	66	146	37	22	11	3	16	48	20	410
1975	58	83	220	56	28	26	4	12	69	30	586
1976	75	114	270	52	37	20	4	12	79	42	705
1977	113	162	409	58	58	25	6	26	104	68	1.028
1978	177	268	664	118	92	38	9	34	148	104	1.653
1979	275	389	990	225	121	48	14	91	212	127	2.491
1980	395	615	1.517	270	173	72	30	135	377	205	3.790
1981	603	955	2.602	389	276	96	60	212	619	318	6.129
1982	993	1.561	3.800	805	389	153	85	251	954	487	9.479
1983	1.717	2.690	6.999	1.096	660	253	165	1.353	1.621	1.163	17.717
1984	1.974	3.223	8.599	818	907	443	206	913	2.150	1.241	20.474
1985	3.034	5.064	13.168	987	1.457	943	251	968	2.529	2.216	30.617

Heimild: Ríkisreikningur.

19. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir tegundum.

M.kr.	Sam- neysla	Vextir	Rekstrartilfærslur				Fjár- festing	Fjármagns- tilfærslur	Gjöld alls
			Til alm.- trygginga	Niður- greiðslur	Annað	Alls			
1973	71	5	81	21	19	122	21	33	251
1974	112	8	116	37	51	204	30	57	410
1975	146	18	165	56	54	275	48	99	586
1976	203	24	199	52	60	311	47	121	705
1977	356	34	232	58	122	413	80	146	1.028
1978	569	65	429	118	174	720	96	202	1.653
1979	855	77	660	225	260	1.145	143	272	2.491
1980	1.328	90	1.040	270	390	1.700	288	384	3.790
1981	2.132	158	1.789	388	613	2.790	440	609	6.129
1982	3.330	222	2.547	805	1.006	4.358	782	787	9.479
1983	5.659	825	4.344	1.096	2.305	7.745	1.238	2.250	17.717
1984	7.058	829	5.405	818	3.128	9.351	1.592	1.643	20.474
1985	10.696	1.599	7.850	987	4.887	13.724	1.758	2.840	30.617

Heimild: Ríkisreikningur.

20. tafla. Seðlar og mynt.

Í millj. kr.	1985			1986		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	1.071	1.151	861	1.420	1.449	1.172
Febrúar	1.065	1.147	848	1.416	1.420	1.171
Mars	1.167	1.133	943	1.542	1.476	1.305
Apríl	1.115	1.205	872	1.468	1.518	1.183
Mái	1.313	1.349	1.095	1.678	1.778	1.400
Júní	1.335	1.339	1.106	1.832	1.790	1.384
Júlí	1.329	1.410	1.062	1.933	1.970	1.527
Ágúst	1.357	1.418	1.122	1.901	1.985	1.524
September	1.291	1.365	985	1.779	1.924	1.378
Október	1.265	1.348	1.010	1.899	1.939	1.517
Nóvember	1.423	1.414	1.174	1.955	1.950	1.565
Desember	1.363	1.640	1.226	1.896	2.257	1.692

21. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærð í árslok.

	1983		1984		1985		1986	
	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%	Pús. kr.	%
<i>Seðlastærð</i>								
5000 kr.	—	—	—	—	—	—	763.500	43,5
1000 —	—	—	641.825	64,9	919.902	74,5	635.050	36,2
500 —	633.253	81,0	185.100	18,7	137.900	11,1	154.350	8,8
100 —	99.630	12,7	121.850	12,3	137.140	11,1	157.940	9,0
50 —	23.900	3,1	28.150	2,8	32.975	2,7	37.770	2,2
10 —	25.195	3,2	12.290	1,3	6.995	0,6	5.720	0,3
Samtals	781.978	100,0	989.215	100,0	1.234.912	100,0	1.754.330	100,0
<i>Myntstærð</i>								
10 kr.	—	—	35.700	41,5	62.300	53,6	80.400	56,6
5 —	19.704	45,8	23.505	27,3	24.285	20,9	27.525	19,4
1 —	15.655	36,3	18.424	21,4	20.284	17,4	24.094	17,0
50 aurar	3.823	8,9	4.279	5,0	4.789	4,1	5.177	3,6
10 —	3.229	7,5	3.547	4,1	4.019	3,5	4.287	3,0
5 —	648	1,5	654	0,7	660	0,5	654	0,4
Samtals	43.059	100,0	86.109	100,0	116.337	100,0	142.137	100,0

22. tafla. Ávísanavelta.¹⁾

	1984 í m.kr.		1985 í m.kr.		1986 í m.kr.		1986 í pús. stk.	
	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- velta tékka	Ávís- ana- skipti	Heildar- tala tékka	Ávís- ana- skipti
Janúar	19.199	10.143	28.192	14.318	36.388	19.484	1.599	1.059
Febrúar	21.451	10.337	26.933	14.218	37.198	19.745	1.621	1.081
Mars	22.297	11.364	28.773	14.589	33.752	17.461	1.534	1.019
Apríl	22.303	11.471	29.765	15.101	44.434	23.605	1.946	1.301
Mái	25.391	12.991	34.264	17.392	42.818	22.580	1.838	1.220
Júní	25.196	13.014	32.961	17.359	44.610	24.009	1.867	1.246
Júlí	25.348	13.019	36.280	18.396	45.587	24.107	1.900	1.267
Ágúst	24.677	13.078	34.092	17.156	42.189	21.688	1.700	1.152
September	24.483	13.468	35.206	19.121	47.262	24.855	1.865	1.269
Október	20.617	9.948	39.153	20.338	50.472	26.395	1.886	1.270
Nóvember	31.702	16.255	35.560	19.102	44.494	23.543	1.714	1.163
Desember	33.143	17.154	44.986	23.115	57.813	30.934	2.230	1.501
Samtals	295.807	152.242	406.165	210.205	527.017	278.406	21.700	14.548

¹⁾ Í ávísanaskiptum teljast ávísanir, sem innlánsstofnanir skipta sín á milli, en í heildarveltu tékka eru þar að auki taldar ávísanir, sem afgreiddar eru af sömu stofnun og þær eru stílaðar á.

23. tafla. Úr peningamálum.

Staða í lok tíma- bils í m.kr.	Erl. eignir, nettó ¹⁾	Útlán ²⁾			Peningamagn			Lausafjárstaða innlánsstofnana			
		Banka- kerfi	Seðla- banki	Innláns- stofn.	I ³⁾	II ⁴⁾	III ⁵⁾	Heildar- innlán innl.st.	Samtals	Við útlönd	Endurl. erlent lánsfé ⁶⁾
1969	21	150	16	134	38	109	148	136	2	1	3
1970	33	178	18	161	47	135	182	168	-	-3	1
1971	48	212	17	196	57	160	219	202	-7	-4	7
1972	62	248	13	235	70	192	259	238	-8	-5	8
1973	63	341	28	313	97	259	344	318	-10	-4	14
1974	21	519	61	458	125	336	439	405	-19	6	55
1975	-33	696	135	561	171	441	566	523	16	12	126
1976	-3	865	158	708	207	548	750	694	22	12	166
1977	62	1.183	174	1.009	306	783	1.079	992	53	17	216
1978	204	1.719	300	1.419	432	1.122	1.605	1.484	130	34	388
1979	447	2.530	300	2.230	625	1.677	2.503	2.345	135	47	579
1980	982	3.860	343	3.517	1.012	2.775	4.139	3.919	319	78	1.129
1981	1.699	6.425	309	6.116	1.620	4.841	7.056	6.660	257	69	1.865
1982	1.686	11.765	288	11.477	2.092	7.136	11.152	10.634	-662	198	3.716
1983	2.549	21.437	1.103	20.334	3.722	12.394	19.924	19.164	-1.072	-45	7.766
1984	2.443	31.430	1.707	29.723	5.305	18.672	26.581	25.637	-2.085	283	10.406
1985:											
Jan.	2.225	32.272	2.312	29.960	5.023	19.288	27.284	26.423	-2.624	219	10.532
Febr.	2.182	33.376	2.852	30.524	4.922	19.845	27.796	26.947	-2.345	37	10.398
Mars	1.985	34.232	3.303	30.929	4.947	20.759	28.611	27.668	-2.694	-110	10.672
Apríl	3.683	35.262	3.569	31.693	5.258	21.911	29.540	28.668	-2.046	-54	10.455
Mái	4.388	37.335	4.104	33.231	5.730	23.183	30.585	29.490	-1.729	-	10.528
Júní	4.730	38.274	4.317	33.957	5.913	23.799	31.753	30.647	-1.936	-43	11.576
Júlí	8.149	36.540	2.030	34.510	5.942	24.363	32.421	31.359	-1.497	-55	11.942
Ágúst	7.610	37.697	3.043	34.654	5.941	24.477	32.545	31.423	-1.296	220	12.196
Sept.	6.580	39.229	3.608	35.621	5.913	24.885	33.242	32.257	-1.980	-305	12.866
Okt.	6.476	40.518	3.803	36.715	6.202	25.832	34.157	33.147	-1.663	146	12.654
Nóv.	6.171	41.589	3.321	38.268	6.157	25.879	34.196	33.021	-2.873	-85	12.369
Des.	7.785	42.588	3.836	38.752	6.755	30.219	39.228	38.002	-2.009	144	12.921
1986:											
Jan.	7.259	43.610	4.704	38.906	6.670	30.691	40.225	39.052	-1.874	393	13.052
Febr.	6.439	45.259	5.406	39.853	6.599	30.815	40.676	39.504	-2.233	241	13.261
Mars	6.172	47.664	7.038	40.626	7.193	32.350	42.234	40.929	-965	455	12.841
Apríl	7.087	47.703	6.798	40.905	7.472	33.096	42.901	41.717	-958	540	12.847
Mái	8.755	46.490	4.594	41.896	8.111	34.098	43.663	42.263	-1.642	443	12.642
Júní	8.016	48.043	5.549	42.494	8.235	35.595	45.587	44.203	-1.773	209	12.497
Júlí	8.330	49.142	5.978	43.164	8.583	36.660	46.912	45.385	-1.273	434	13.101
Ágúst	9.558	48.302	4.820	43.482	8.779	37.056	47.464	45.940	-1.900	195	12.869
Sept.	9.071	49.868	5.803	44.065	8.791	37.377	48.145	46.768	-1.757	332	13.251
Okt.	9.228	49.980	4.928	45.052	8.719	37.559	48.505	46.988	-2.824	312	13.444
Nóv.	10.518	50.468	4.100	46.368	8.830	37.686	48.846	47.281	-2.892	-41	14.051
Des.	11.787	50.555	3.674	46.881	9.681	41.264	52.820	51.129	-1.151	515	14.084

¹⁾ Gjaldeyriseign bankakerfisins að fráregnum skuldum til skamms tíma. ²⁾ Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með. ³⁾ Peningamagn (M1), þ.e. samtala seðla og myntar í umferð og veltiinnlána í innlánsstofnunum. ⁴⁾ Peningamagn og almennt sparifé (M2). ⁵⁾ Peningamagn og sparifé á almennum bóköm og uppsagnarreikningum (M3). ⁶⁾ Erlent lánsfé, sem Seðlabanki og innlánsstofnanir hafa endurlánað.

24. tafla. Úr reikningum Seðlabankans.

Staða í lok tímabils í m.kr.	Kröfur að frádrögnum innstæðum ¹⁾					Endur- kaup	Bundnar innst. ²⁾	Grunn- fjá ³⁾	Seðlar og mynt í umf.	Opinb. sjóðir í vörslu Seðlab. ⁴⁾	Löng erlend lán
	Ríkis- sjóður	Ríkis- stofn.	Fjárf.- lánasj.	Innl.- stofn.	Aðrir						
1969	7	-	1	-10	2	19	26	42	11	2	1
1970	2	3	-	-18	7	17	34	51	14	4	-
1971	3	-1	2	-16	7	21	40	61	17	14	5
1972	2	-1	7	-16	2	27	47	76	21	15	3
1973	6	8	3	-21	1	40	68	105	26	22	3
1974	35	13	-3	45	2	82	86	133	34	41	14
1975	93	11	10	38	2	125	114	179	43	26	36
1976	110	19	1	23	1	160	159	244	56	45	56
1977	146	3	-8	31	1	265	225	378	87	71	43
1978	261	18	-10	-15	1	397	337	587	122	196	57
1979	286	-3	-57	-28	1	587	556	866	158	239	63
1980	298	17	-37	-197	10	992	1.001	1.521	220	256	93
1981	226	-30	11	-550	26	1.392	1.900	2.535	396	385	98
1982	155	-39	-148	1.254	40	2.935	3.039	3.778	518	527	166
1983	1.470	-657	-473	1.133	79	4.915	5.582	6.559	759	695	515
1984	1.256	-134	-988	2.735	30	6.809	7.142	8.466	945	488	606
1985:											
Jan.	1.772	-65	-939	2.247	39	5.874	7.159	8.386	861	502	612
Febr.	2.387	-9	-1.036	1.595	51	5.897	7.369	8.574	848	541	629
Mars	2.641	120	-769	1.354	34	5.623	7.534	8.833	943	625	606
Apríl	3.105	-57	-1.175	-94	40	2.976	4.966	7.398	872	747	619
Mái	3.467	66	-1.362	-1.175	35	1.717	5.152	7.701	1.095	190	621
Júní	3.899	-166	-993	-2.231	44	465	5.370	8.044	1.106	152	583
Júlí	3.572	-2.286	-921	-3.030	54	462	5.508	8.090	1.062	201	571
Ágúst	3.740	-1.427	-820	-3.243	33	461	5.648	8.289	1.122	224	529
Sept.	4.012	-1.151	-714	-3.068	53	461	5.657	8.257	985	327	531
Okt.	3.966	-834	-516	-2.646	50	451	5.824	8.531	1.010	384	536
Nóv.	4.163	-1.497	-597	-1.630	63	448	6.061	8.867	1.174	441	534
Des.	4.129	-1.001	-1.168	-3.647	60	447	6.956	10.546	1.226	530	500
1986:											
Jan.	5.189	-1.188	-1.067	-3.760	64	447	6.845	10.183	1.172	573	503
Febr.	5.563	-900	-825	-3.808	85	447	7.084	10.426	1.171	656	490
Mars	6.707	-478	-957	-4.428	108	447	7.146	10.898	1.305	714	497
Apríl	6.591	-633	-954	-4.933	119	447	7.446	10.873	1.183	813	484
Mái	4.663	-903	-1.378	-4.394	123	447	7.636	11.120	1.400	125	495
Júní	4.853	-158	-899	-5.273	132	446	7.789	11.538	1.384	162	449
Júlí	5.970	-812	-671	-5.703	97	440	7.964	11.672	1.527	194	445
Ágúst	4.525	-525	-597	-5.943	98	398	8.217	12.071	1.524	231	401
Sept.	4.683	-504	321	-6.415	95	398	8.377	12.415	1.378	356	398
Okt.	3.987	-667	574	-5.545	68	398	8.512	12.431	1.517	582	403
Nóv.	3.630	-418	-1.575	-5.308	150	398	8.631	12.524	1.565	761	399
Des.	2.699	-94	-576	-6.970	214	322	9.176	14.031	1.692	922	356

¹⁾ Endurlánað erlent lánsfé ekki talið með. ²⁾ Bundnar innstæður á innlendum gjaldeyrisreikningum í Seðlabankanum eru meðtaldar. ³⁾ Heildarinnstæður innlánsstofnana hjá Seðlabanka og útgefnir seðlar og mynt. Breyting á þessum lið er jöfn peningáúttreymi úr Seðlabankanum, sem samanstendur af lánum og gjaldeyriskaupum umfram sölu. ⁴⁾ Aflatryggingarsjóður, Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins, Jöfnunarsjóður sveitarfélaga, Verðhækkunarreikningur útflutningsbirgða, Tryggingarsjóður fiskiskipa, orlofsfé og Ólfusjóður fiskiskipa.

25. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana.
Flokkun eftir tegundum og stofnunum.

Staða í millj.kr. í árslok	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ¹⁾
Innlán:								
Hlaupareikningar	296	503	744	899	1.894	3.140	5.485	7.886
Sparisjóðsávisanareikningar	175	287	472	659	1.036	1.189	20	48
Giróreikningar	8	20	18	23	40	50	62	96
÷ millibankaveltiinnlán	-3	-5	-6	-4	-4	-14	-33	-41
÷ óuppgerðir tékkar	-8	-12	-4	-2	-3	-5	-4	-
Almennar bækur	1.021	1.689	3.086	4.607	7.639	8.757	10.321	12.544
Annað óbundið sparifé	-	-	-	-	-	2.893	10.563	16.256
Sparisjóðsreikningar, 3 mánaða	100	220	350	276	505	369	240	107
Sparisjóðsreikningar, 6 mánaða	-	-	-	-	-	917	577	2.682
Sparisjóðsreikningar, 12 mánaða	609	953	874	886	1.356	1.324	1.459	1.275
Vísitölubundnar innstæður	-	35	977	2.846	5.656	4.332	5.702	5.431
Annað bundið sparifé	109	147	-	-	-	948	1.007	2.018
÷ millibankaspariinnlán	-2	-2	-10	-5	-6	-30	-74	-111
Geymslufé v/innflutnings	8	9	13	8	12	19	24	44
Gjaldeyrisreikningar	32	76	145	442	1.039	1.746	2.654	2.895
Heildarinnlán	2.345	3.919	6.660	10.634	19.164	25.637	38.002	51.129
Landsbanki	822	1.353	2.312	3.721	6.894	9.211	12.662	16.827
Útvegsbanki	230	386	601	999	1.831	2.583	3.748	4.503
Búnaðarbanki	431	717	1.236	1.959	3.433	4.480	7.060	9.452
Iðnaðarbanki	127	223	368	617	1.156	1.798	2.837	3.990
Verzlunarbanki	90	151	264	421	701	1.104	1.758	2.564
Samvinnubanki	171	288	497	774	1.320	1.599	2.578	3.628
Alþýðubanki	40	71	146	230	399	498	975	1.662
Sparisjóðir	364	607	1.055	1.633	2.974	3.860	5.718	7.683
Innlánsdeildir kaupfélaga	77	124	184	271	439	508	718	885
Póstgiróstofa	6	19	16	21	30	45	59	88
÷ óuppgerðir tékkar	-8	-12	-4	-2	-3	-5	-4	-
÷ millibankainnlán	-5	-7	-16	-9	-10	-44	-107	-152
Útlán:								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	64	97	105	302	372	1.053	472	543
Yfirdráttarlán o.fl.	162	262	333	706	1.188	2.124	3.424	4.813
Afurðalán	769	1.181	1.918	3.934	6.735	9.806	9.725	8.632
Víxlar	448	544	851	1.206	2.405	3.495	5.891	8.577
Almenn skuldabréf og vaxtabréf	193	212	1.591	1.969	1.984	5.020	5.476	8.560
Vaxtaaukalan	497	872	-	-	-	180	410	958
Skuldabréf í erl. gjaldeyri	-	-	-	-	-	180	410	958
Vísitölubundin lán	35	256	1.183	3.163	7.334	7.717	12.878	14.252
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga	63	96	137	199	320	366	546	693
÷ millibankaútlán	-1	-4	-4	-1	-3	-36	-71	-147
Heildarútlán	2.230	3.517	6.116	11.477	20.334	29.723	38.752	46.881
Landsbanki	946	1.500	2.663	5.426	9.168	13.636	16.842	18.945
Útvegsbanki	275	399	579	1.324	2.418	3.721	4.225	4.495
Búnaðarbanki	378	600	1.069	1.851	3.316	4.751	6.614	8.065
Iðnaðarbanki	97	171	301	506	1.070	1.531	2.249	3.206
Verzlunarbanki	66	98	176	259	439	716	1.225	1.880
Samvinnubanki	129	207	383	610	1.067	1.587	2.092	2.538
Alþýðubanki	24	42	89	153	266	382	656	1.192
Sparisjóðir	241	391	722	1.145	2.233	3.016	4.338	5.882
Innlánsdeildir kaupfélaga	63	96	137	199	320	366	546	693
Póstgiróstofa	11	16	1	8	41	55	37	133
÷ millibankaútlán	-1	-4	-4	-1	-3	-36	-71	-147

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

26. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana.

Staða í millj.kr. í árslok	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	20	31	83	204	369	660	556	646	634
Bæjar- og sveitarfélög	37	49	60	97	263	539	400	852	1.196
Lánastofnanir	66	81	122	210	353	638	1.013	1.312	1.690
Fjárfestingarlánasjóðir	65	79	115	196	338	612	978	1.267	1.627
Aðrar lánastofnanir	1	3	7	14	15	26	35	45	63
Fyrirtæki	1.039	1.633	2.548	4.265	8.364	14.686	22.078	27.786	31.990
Landbúnaður	240	378	532	800	1.273	2.191	2.860	4.028	4.951
Sjávarútvegur	333	501	817	1.421	3.111	5.567	8.854	8.531	7.606
Verslun	217	373	598	963	1.949	3.166	5.224	7.447	8.850
Samvinnuverslun	77	113	190	279	431	794	1.100	1.581	2.030
Olíufélög	25	85	137	167	562	628	1.337	1.534	1.368
Önnur verslun	116	175	272	517	956	1.744	2.787	4.333	5.452
Iðnaður	159	244	380	682	1.342	2.433	3.223	4.725	6.123
Byggingarverktakar íbúðarhúsn.	12	16	28	44	69	117	169	251	351
Aðrir byggingarverktakar	11	13	21	34	70	134	197	304	418
Samgöngur	32	56	85	146	244	397	483	678	1.124
Raforkumál	2	1	7	9	6	5	51	50	4
Þjónustustarfsemi	34	50	80	167	300	676	1.017	1.771	2.562
Einstaklingar	257	436	703	1.341	2.129	3.809	5.677	8.156	11.372
Íbúðabyggingar	156	273	456	781	1.197	2.174	2.820	3.651	4.442
Annað	101	162	247	560	932	1.635	2.857	4.505	6.930
Útlán, alls	1.419	2.230	3.517	6.116	11.478	20.333	29.724	38.752	46.882

27. tafla. Samandregið efnahagsyfirlit fjárfestingarlánasjóða.

Staða í árslok í millj.kr.	Eignir		Skuldir								
	Útlán	Innstæður og sjóður	Annað, nettó	Ríkið	Lántökur					Alls	Eigið fé
					Bankakerfið	Lífeyris-sjóðir	Atv.-trygg-sjóðir	Skyldu-sparn. o.fl.	Erlend lán		
1973	208	10	7	23	31	7	9	21	30	121	104
1974	283	15	8	36	36	15	11	28	40	166	140
1975	436	18	25	76	62	30	12	41	62	283	196
1976	576	26	37	86	80	53	23	45	87	374	265
1977	775	31	68	134	93	91	30	60	93	501	373
1978	1.197	35	108	213	111	180	31	88	178	801	539
1979	1.712	77	191	304	114	356	49	119	234	1.176	804
1980	2.662	80	341	397	156	708	54	186	363	1.864	1.219
1981 ¹⁾	5.107	165	304	399	322	1.618	119	356	605	3.419	2.157
1982	9.758	341	531	598	497	2.986	389	598	1.744	6.812	3.818
1983	17.747	750	942	963	903	5.614	422	1.061	3.337	12.300	7.139
1984	25.550	1.561	1.080	1.758	1.501	6.669	934	1.351	6.412	18.625	9.566
1985	37.493	2.685	1.562	3.269	1.753	9.804	815	2.451	9.011	27.103	14.637
1986 ²⁾	49.501	3.212	405	5.230	2.499	12.014	910	3.163	11.224	35.040	18.078

¹⁾ Frá og með árslokum 1981 eru útlán og lántökur færðar að fullu með vísitölu og gengisuppfærslum.

²⁾ Bráðabirgðatölur.

28. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða.¹⁾

Staða í millj.kr. í árslok	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ²⁾
<i>Lánþegar:</i>								
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	60	115	165	311	439	545	658	669
Bæjar- og sveitarfélög	93	183	249	519	884	1.170	1.423	1.743
Innlánsstofnanir	4	4	11	9	17	265	3	1
Atvinnufyrirtæki	1.095	1.681	2.837	5.341	9.454	13.481	18.836	24.642
Landbúnaður	147	272	426	723	1.259	1.815	2.764	4.196
Sjávarútvegur	660	930	1.439	2.763	4.746	6.750	8.823	10.331
Verslun	38	100	227	383	804	1.174	1.625	2.190
Iðnaður	185	322	614	1.235	2.162	3.042	4.633	6.826
Byggingarverkt. íbúðarhúsnæðis	28	24	59	73	196	310	394	45
Aðrir verktakar	3	2	5	8	19	28	22	19
Samgöngur	2	7	11	28	39	50	68	69
Raforkumál	18	1	1	2	3	1	1	—
Þjónustustarfsemi	12	19	51	116	207	292	477	715
Annað, ósundurliðað	2	4	4	10	19	19	29	251
Íbúðarlán til einstaklinga	459	679	1.845	3.578	6.953	10.089	16.573	22.446
Útlán, alls	1.711	2.662	5.107	9.758	17.747	25.550	37.493	49.501

¹⁾ Útlán milli sjóða ekki talin með. ²⁾ Bráðabirgðatölur.

29. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða.

Staða í millj.kr. í árslok	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ¹⁾
Íbúðalánasjóðir, samtals	488	715	1.845	3.602	6.958	10.083	16.480	22.390
Byggsj. ríkisins og Veðdeild L.Í.	451	662	1.680	3.199	5.581	8.032	12.984	17.314
Byggingarsjóður verkamanna ..	37	53	165	403	1.377	2.051	3.496	5.076
Aðrir fjárfestingarlánasj., samtals	1.223	1.947	3.262	6.156	10.789	15.467	21.013	27.111
Stofnlánadeild landbúnaðarins ..	152	216	331	575	1.051	1.402	2.118	3.629
Veðdeild Búnaðarbankans	7	27	34	45	77	353	487	61
Framleiðnisjóður landbúnaðarins	1	2	2	3	3	9	6	21
Fiskveiðisjóður Íslands	532	760	1.205	2.256	3.968	5.698	7.263	8.101
Verzlunarlánasjóður	18	33	109	211	414	557	872	1.060
Veðdeild Verzlunarbans	—	—	—	—	—	—	51	265
Stofnlánadeild samvinnufélaga ..	18	64	114	205	376	472	658	744
Iðnlánasjóður	74	122	338	619	1.155	1.615	2.583	3.337
Veðdeild Iðnaðarbankans	5	16	57	127	283	427	697	1.169
Iðnþróunarsjóður	74	142	198	428	759	1.264	1.417	1.652
Ferðamálasjóður	9	13	37	76	138	195	280	346
Veðdeild Alpýðubankans	—	—	—	—	22	41	122	328
Lánasjóður sveitarfélaga	51	117	207	413	711	868	1.138	1.403
Byggðastofnun	179	252	362	755	1.209	1.690	2.329	3.280
Landflutningasjóður	—	3	7	19	34	45	58	65
Framkvæmdasjóður	103	180	261	423	589	831	934	1.650
Útlán alls, til annarra en sjóða	1.711	2.662	5.107	9.758	17.747	25.550	37.493	49.501
Innbyrðis lán sjóðanna	722	1.120	1.592	3.167	5.775	8.384	12.374	15.246
Frá Framkvæmdasjóði	706	1.086	1.531	3.082	5.656	8.269	12.144	14.611
Frá Byggingarsjóði ríkisins	13	30	57	82	117	112	196	585
Frá Byggðastofnun	2	4	4	3	2	1	—	—
Frá Byggingarsjóði verkamanna ..	—	—	—	—	—	2	—	—
Frá Iðnþróunarsjóði	1	—	—	—	—	—	34	29
Frá Stofnlánadeild landbúnaðarins	—	—	—	—	—	—	—	21

¹⁾ Bráðabirgðatölur.

30. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða.

Í millj. kr.	1978	1979	1980	1981	1982	1983	Bráðab.-		Áætlun 1986
							1984	tölur 1985	
<i>Uppruni fjármagns:</i>									
Eigið framlag, nettó	96	164	287	479	719	1.273	1.670	2.700	3.700
Innborgaðar afborganir	26	32	63	109	204	393	750	1.050	1.500
Innborgaðir vextir	78	138	246	393	559	935	1.070	1.900	2.600
Kostnaður o.fl., nettó	-8	-6	-22	-23	-44	-55	-150	-250	-400
Framlög, nettó	126	186	285	487	721	1.156	1.360	2.100	2.900
Iðgjöld	189	290	459	808	1.233	2.034	2.540	3.538	5.200
-Lífeyrisgreiðslur	-62	-103	-171	-320	-510	-876	-1.170	-1.650	-2.300
-Endurgreidd iðgjöld	-1	-1	-3	-1	-2	-2	-10	-	-
<i>Uppruni=ráðstöfun</i>	222	350	572	966	1.440	2.429	3.030	4.800	6.600
<i>Ráðstöfun fjármagns:</i>									
Útlán og skuldabréfakaup	184	287	494	887	1.319	2.113	3.200	4.100	6.300
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	38	63	78	79	121	316	-170	700	300

31. tafla. Úr reikningum lánastofnana.¹⁾

Staða í millj.kr. í árslok	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ²⁾
<i>Eignir:</i>								
Erlendar eignir til skamms tíma, nettó	447	982	1.699	1.686	2.549	2.443	7.785	11.787
Útlán og endurlánað erlent lánsfé	5.283	8.475	14.667	27.998	52.380	75.358	106.633	132.154
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	400	587	739	1.026	2.402	3.038	5.973	6.116
Bæjar- og sveitarfélög	204	408	774	1.456	2.509	3.004	3.538	3.849
Atvinnufyrirtæki	3.230	5.203	8.547	16.846	30.931	44.640	58.547	69.970
Landbúnaður	527	807	1.229	2.011	3.466	4.692	6.949	9.270
Sjávarútvegur	1.431	2.134	3.436	7.447	13.894	20.383	22.605	24.456
Verslun	537	907	1.415	2.702	5.150	7.742	11.544	13.607
Samvinnufélög	150	267	411	671	1.205	1.618	2.441	3.204
Olúfélög	184	314	340	810	1.542	1.987	2.756	2.159
Aðrir (kaupmenn)	203	326	664	1.221	2.403	4.137	6.347	8.244
Iðnaður	465	879	1.656	3.049	5.285	7.398	10.918	14.923
Byggingarverkt. íbúðarhúsn.	45	52	107	142	316	503	692	443
Aðrir byggingarverktakar	16	24	47	130	239	412	606	678
Samgöngur	100	246	342	751	1.334	1.757	2.165	1.821
Raforkumál	23	11	18	45	147	106	96	27
Þjónustustarfsemi	62	98	226	447	941	1.420	2.492	3.797
Annað, ósundurliðað	25	45	71	122	159	227	480	948
Einstaklingar	1.449	2.277	4.607	8.670	16.538	24.676	38.575	52.219
Íbúðarlán	1.287	2.030	4.047	7.733	14.882	21.790	34.007	45.246
Annað	162	247	560	937	1.656	2.886	4.568	6.973
<i>Eignir=skuldir</i>	5.730	9.457	16.366	29.684	54.929	77.801	114.418	143.941
<i>Skuldir:</i>								
Lántökur, nettó	1.266	2.123	3.301	7.011	13.871	22.385	32.116	37.128
Innlend lán	471	638	893	1.577	2.454	4.043	6.535	9.283
Erlend lán	795	1.485	2.408	5.434	11.417	18.342	25.581	27.845
Bankakerfið	561	1.122	1.803	3.690	8.080	11.930	16.570	16.621
Fjárfestingarlánasjóðir	234	363	605	1.744	3.337	6.412	9.011	11.224
Innstæður, seðlar og mynt	2.594	4.153	7.054	11.205	19.830	26.475	37.942	50.713
Eigið fé og annað, nettó	1.869	3.181	6.011	11.468	21.228	28.941	44.360	56.100

¹⁾ Lánastofnanir eru: Bankakerfið, fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir. Innbyrðis viðskipti lánastofnana eru ekki talin með. ²⁾ Bráðabirgðatölur.

32. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands.

		Meðalgengi				Árslokagengi	
		1983	1984	1985	1986	1985	1986
Bandarískur dollar	kaup	24,997	31,6555	41,4678	41,0360	42,000	40,180
	sala	25,071	31,7423	41,5875	41,1556	42,120	40,300
Sterlingspund	kaup	37,798	42,0417	53,8618	60,1685	60,449	59,346
	sala	37,910	42,1569	54,0174	60,3444	60,621	59,523
Kanadadollar	kaup	20,279	24,4274	30,3872	29,5342	30,051	29,110
	sala	20,339	24,4944	30,4749	29,6205	30,137	29,197
Dönsk króna	kaup	2,7156	3,0513	3,9499	5,0917	4,6823	5,4704
	sala	2,7236	3,0597	3,9614	5,1066	4,6957	5,4867
Norsk króna	kaup	3,4157	3,8701	4,8585	5,5523	5,5413	5,4334
	sala	3,4258	3,8807	4,8725	5,5685	5,5571	5,4496
Sænsk króna	kaup	3,2479	3,8183	4,8499	5,7685	5,5446	5,9241
	sala	3,2575	3,8287	4,8639	5,7854	5,5604	5,9418
Finnskt mark	kaup	4,4768	5,2610	6,7407	8,1038	7,7491	8,3761
	sala	4,4901	5,2754	6,7601	8,1275	7,7712	8,4011
Franskur franki	kaup	3,2569	3,6156	4,6637	5,9388	5,5731	6,2537
	sala	3,2666	3,6255	4,6772	5,9562	5,5890	6,2724
Belgískur franki	kaup	0,4858	0,5469	0,7051	0,9226	0,8351	0,9952
	sala	0,4872	0,5484	0,7071	0,9253	0,8375	0,9981
Svissneskur franki	kaup	11,8522	13,4481	17,0917	22,9702	20,2458	24,7795
	sala	11,8874	13,4850	17,1410	23,0375	20,3037	24,8535
Hollensk flórína	kaup	8,7031	9,8459	12,6207	16,8395	15,1666	18,3408
	sala	8,7289	9,8729	12,6572	16,8888	15,2099	18,3955
Vestur-þýskt mark	kaup	9,7297	11,1011	14,2332	18,9931	17,0923	20,7300
	sala	9,7586	11,1316	14,2743	19,0487	17,1411	20,7920
Ítölsk líra	kaup	0,01635	0,01798	0,02184	0,02764	0,02503	0,02970
	sala	0,01640	0,01803	0,02190	0,02773	0,02510	0,02979
Austurrískur schillingur	kaup	1,3832	1,5791	2,0256	2,7013	2,4291	2,9414
	sala	1,3873	1,5834	2,0315	2,7092	2,4361	2,9502
Portúgalskur escudo	kaup	0,2233	0,2149	0,2436	0,2749	0,2667	0,2743
	sala	0,2240	0,2155	0,2443	0,2757	0,2674	0,2751
Spánskur peseti	kaup	0,1730	0,1964	0,2448	0,29362	0,2732	0,3042
	sala	0,1735	0,1970	0,2455	0,29448	0,2740	0,3051
Japanskt yen	kaup	0,10517	0,13302	0,17550	0,24524	0,20919	0,25136
	sala	0,10548	0,13339	0,17601	0,24595	0,20979	0,25211
Írskt pund	kaup	30,852	34,237	44,284	55,0291	52,206	56,212
	sala	30,944	34,331	44,412	55,1900	52,355	56,380
SDR	kaup	26,5964	32,3790	42,1839	48,1755	46,0249	49,2343
	sala	26,6752	32,4679	42,3057	48,3165	46,1564	49,3808
ECU ¹⁾	kaup						42,9484
	sala						43,0767

¹⁾ Fyrst skráð 25. júní 1986.

33. tafla. Helstu vextir hjá bönkum og sparisjóðum.

Meðalnafnvextir

Innlánsvextir í % á ári

	Ávísana- og hlaupa- reikn.	Sparireikningar með uppsögn			Verðtryggðir reikningar		Innlendir gjaldeyrisreikningar				Spari- sjóðsbók
		12 mán.	6 mán.	3 mán.	6 mán.	3 mán.	USD	GBP	DEM	DKK	
21.12.85–20.01.86	9,3	31,4	28,5	24,1	3,3	1,1	7,6	11,3	4,4	8,8	22,0
21.01.86–20.02.86	9,3	31,4	28,5	24,1	3,3	1,1	7,6	11,4	4,4	8,8	22,0
21.02.86–20.03.86	6,1	20,9	19,3	17,0	3,2	1,0	7,4	11,5	4,1	8,1	15,4
21.03.86–20.04.86	3,7	13,0	11,8	10,7	3,1	1,0	7,0	11,2	3,7	7,3	9,7
21.04.86–20.05.86	3,3	11,6	10,2	9,3	3,0	1,0	6,4	10,1	3,5	7,1	8,5
21.05.86–20.06.86	3,3	11,6	10,2	9,3	3,0	1,0	6,1	9,5	3,5	6,8	8,5
21.06.86–20.07.86	3,3	11,7	10,2	9,3	3,0	1,0	6,1	9,3	3,5	6,7	8,5
21.07.86–20.08.86	3,4	11,8	10,2	9,3	3,0	1,0	6,1	9,2	3,5	6,9	8,5
21.08.86–20.09.86	3,4	11,8	10,2	9,3	3,0	1,0	6,1	9,2	3,5	7,2	8,5
21.09.86–20.10.86	3,4	11,8	10,4	9,4	3,0	1,1	5,6	9,2	3,5	8,1	8,5
21.10.86–20.11.86	3,6	11,9	10,0	9,6	3,2	1,3	5,2	9,4	3,5	8,5	8,5
21.11.86–31.12.86	4,8	12,0	11,4	9,7	3,3	1,4	5,1	9,9	3,5	8,6	8,7

Útlánsvextir í % á ári

	Yfirdráttar- lán	Vixlar, forv.	Almenn skuldabréf	Verðtryggð lán	
				tíl 2,5 ára	2,5 ár og lengri
21.12.85–20.01.86	31,5	30,0	32,0	4,0	5,0
21.01.86–20.02.86	31,5	30,0	32,0	4,0	5,0
21.02.86–20.03.86	23,5	23,0	24,0	4,0	5,0
21.03.86–20.04.86	16,7	16,7	17,0	4,0	5,0
21.04.86–20.10.86	15,25	15,25	15,5	4,0	5,0
21.10.86–20.11.86	15,7	15,5	15,8	4,8	5,5
21.11.86–31.12.86	16,7	16,0	16,4	5,9	6,2

Hæstu og lægstu vextir inn- og útlána

Innlánsvextir í % á ári

Frá	Ávísana- reikn.		Hlaupa- reikn.		Sparireikningar með uppsögn						Verðtryggðir reikningar				Sparisj. bók	
	H	L	H	L	12 mán.		6 mán.		3 mán.		6 mán.		3 mán.		H	L
01.01.86	17,0	8,0	10,0	8,0	33,3	31,0	31,0	26,5	25,0	23,0	3,5	3,0	2,0	1,0	22,0	22,0
01.03.86	11,0	4,0	5,0	4,0	18,5	15,0	17,0	13,0	14,0	12,5	3,5	2,5	1,5	1,0	13,0	12,0
11.03.86	11,0	4,0	5,0	4,0	20,0	15,0	17,0	14,0	14,5	13,0	3,5	2,5	1,5	1,0	13,0	12,0
01.04.86	6,0	2,5	4,0	2,5	15,5	11,0	12,5	9,5	10,0	8,5	3,5	2,5	1,0	1,0	9,0	8,0
11.04.86	7,0	2,5	4,0	2,5	15,5	11,0	12,5	9,5	10,0	8,5	3,5	2,5	1,0	1,0	9,0	8,0
11.07.86	7,0	3,0	4,0	3,0	15,5	11,0	12,5	9,5	10,0	8,5	3,5	2,5	1,0	1,0	9,0	8,0
11.09.86	7,0	3,0	4,0	3,0	15,5	11,0	13,5	9,5	10,0	8,5	3,5	2,5	1,0	1,0	9,0	8,0
11.10.86	7,0	3,0	4,0	3,0	15,75	11,0	13,5	9,5	10,0	8,5	3,5	2,5	1,5	1,0	9,0	8,0
01.11.86	7,0	3,0	4,0	3,0	15,75	11,0	15,0	9,5	10,0	8,5	4,0	2,5	2,0	1,0	9,0	8,0
11.11.86	7,0	3,0	6,0	3,0	15,75	11,0	15,0	10,0	10,0	9,0	4,0	2,5	2,0	1,0	9,0	8,0
21.11.86	9,0	3,0	7,0	3,0	16,25	11,0	15,0	10,0	10,5	9,0	4,0	2,5	2,0	1,0	9,0	8,0
01.01.87	9,0	3,0	7,0	3,0	18,25	11,0	15,0	10,0	11,0	9,0	4,0	2,5	2,0	1,0	9,0	8,0

Útlánsvextir í % á ári

Frá	Yfirdr. lán		Vixlar		Alm. skuldabr.		Verðtr. lán	
	H	L	H	L	H	L	H	L
11.08.85	31,5	31,5	30,0	30,0	32,0	32,0	5,0	4,0
01.03.86	19,5	19,5	19,5	19,5	20,0	20,0	5,0	4,0
01.04.86	15,25	15,0	15,25	15,0	15,5	15,5	5,0	4,0
11.04.86	15,25	15,25	15,25	15,25	15,5	15,5	5,0	4,0
01.11.86	18,0	15,25	16,25	15,25	17,0	15,5	6,75	6,0
21.11.86	18,0	15,25	16,25	15,25	17,0	16,0	6,75	6,0
01.12.86	18,0	16,0	16,25	15,75	17,0	16,0	6,75	6,0
01.01.87	18,5	16,0	18,0	15,75	18,5	16,0	6,75	6,0

33. tafla, frh. Helstu vextir hjá bönkum og sparisjóðum.

Yfirlit yfir vexti afurðalána og vanskilavexti

Vanskila- vextir í %			Innlend á mánuði afurðalán		Lán v/útflutningsafurða ¹⁾				
					USD	GBP	DEM	SDR	
Frá	01.12.85	3¾	28½	Frá	21.12.85	9½	13	6¼	9¾
“	01.03.86	2¾	19¼	“	21.01.86	9¾	14¼	6¼	10
“	01.04.86	2¼	15	“	21.02.86	9½	14¼	6	10
“	01.11.86	2¼	15½	“	21.03.86	9	13¼	5¾	9¼
“	21.11.86	2¼	15¾	“	21.04.86	8¼	11½	6	8
				“	21.05.86	8½	11¾	6¼	8
				“	21.06.86	8½	11¼	6	8
				“	21.07.86	8¼	11¼	6	8
				“	21.08.86	7¾	11¼	6	7¾
				“	21.09.86	7½	11¼	6	7¾
				“	21.10.86	7½	12¾	6¼	8
				“	21.11.86	7¾	12½	6½	8
				“	21.12.86	7¼	12½	6½	8

¹⁾ Frá og með 01.11.85 voru lán v/útflutningsafurða bundin gengi fjögurra mynta, SDR, USD, GBP og DEM í stað einnar áður, SDR, frá 21.09.83.

34. tafla. Bindiskyldu- og endurkaupahlutföll.

Almenn bindiskylda			Sérstök bindiskylda		Endurkaup		
Gildistími	Hlutf. af innlána- aukningu	Hlutf. af heildar- innst.	Gildistími	Hlutf. af heildar- innst.	Lán Seðlabankans sem hlutfall af afurðaverðmæti		
	(%)	(%)		(%)	Gildistími	Útflut- ings- afurðir	Afurðir fyrir innanlands- markað
Frá	01.01.65	25	Frá	10.06.81			
“	01.10.65	30	“	10.07.81			
“	01.03.73	30	“	10.08.81			
“	01.07.73	30	“	25.09.81			
“	01.01.75	30	“	10.10.81			
“	01.01.76	30	“	25.11.81			
“	01.05.79	30	“	24.12.81			
“	01.06.79	30	“	05.02.82			
“	17.04.85	30	“	10.03.82			
			“	20.04.82			
			“	10.09.82			
			“	01.11.82			
					Frá	04.08.61	
					“	01.01.72	
					“	01.01.78	
					“	01.01.79	
					“	01.02.80	
					“	21.05.84	
					“	21.06.84	
					“	21.07.84	
					“	21.08.84	
					“	17.04.85	

35. tafla. Vextir við Seðlabanka í % á ári.

Frá	Alm. inn- stæður	Uppsagnar-	Verðtr.		Almenn innláns- binding ³⁾	Endurseljanl. afurða- lán innlend	Víxlar		Vextir af yfirdr. í % á mán. ²⁾
		reikn. 3 mán.	3 mán.	1 mán.			gegn verðbr.	innan kvóta	
01.01.85	28	30	2	0	25	22½	33	33	3
17.04.85	28	30	2	0	25	.	33	33	3
11.05.85	26	28	2	0	22	.	30	30	3
01.03.86	19	20½	4	2	14	.	23	23	2½/10
01.04.86	15	.	4	2	10	.	19	19	2
21.11.86	15	.	4	2	11	.	21	18	2

Erlendir lánakvótar¹⁾

Frá	SDR	USD	GBP	DEM
21.04.85	9	.	.	.
21.05.85	8¾	.	.	.
21.06.85	8¼	.	.	.
01.11.85	8¼	8½	11½	5
21.11.85	8¼	8¼	11½	5
21.12.85	8½	8¼	11¾	5
21.01.86	8¾	8½	13	5
21.02.86	8¾	8¼	13	4¾
21.03.86	8	7¾	12	4½
21.04.86	6¾	7	10¼	4¾
21.05.86	6¾	7¼	10½	5
21.06.86	6¾	7¼	10	4¾
21.07.86	6¾	7	10	4¾
21.08.86	6½	6½	10	4¾
21.09.86	6½	6¼	10	4¾
21.10.86	6¾	6¼	11½	5
21.11.86	6¾	6½	11½	5
21.12.86	7	6¾	11½	5¼

¹⁾ Lán v/úttflutningsafurða, sem Seðlabankinn endurkeypti af innlánsstofnunum til 17.04.85, voru bundin gengi erlends gjaldmiðils frá 10.01.79 til ársloka 1981, en frá þeim tíma til 21.09.83 báru þau sömu vexti og önnur afurðalán. Frá og með 21.09.83 voru þau bundin gengi SDR, en frá og með 01.11.85 var bönkum og sparissjóðum heimilt að taka lán í Seðlabanka í fjórum myntum, SDR, USD, GBP og DEM til að fjármagna gengisbundin afurðalán.

²⁾ Frá 01.11.82 hefur vaxtaútreikningur af yfirdrætti miðast við sérstök yfirdráttarþrep, sem Seðlabankinn setur hverri stofnun. Frá 1. apríl 1986 reiknuðust 2% á mánuði af fyrsta þrepi, en af öðrum þrepum 0,4% hærri vextir en í næsta þrepi á undan að og með 15. þrepi.

³⁾ Til viðbótar auglýstum vöxtum fengu bankar og sparissjóðir vaxtauppbót árið 1985.

REIKNINGAR

Seðlabanki Íslands

<i>Eignir</i>	1986 krónur	1985 þús.kr.
Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri	12 531 296 525	8 722 668
a) Gullmynt (1)	83 340 766	78 273
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissj. (2)	8 114 531	17 708
c) Gjalddeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	197 820 700	185 688
d) Erlendir bankar o.fl.	4 550 994 446	2 786 566
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar (3)	7 691 026 082	5 654 433
 Innlánsstofnanir	 5 955 379 498	 5 673 447
a) Reikningsskuldur	208 632 500	982 089
b) Önnur stutt lán	3 017 930 703	2 504 002
c) Verðbréf	1 058 849 629	1 116 934
d) Endurkaup (11)	321 742 278	447 236
e) Kvótalán í erlendri mynt	761 623 065	623 186
f) Endurlánað erlent lánsfé	586 601 323	-
 Fjárfestingarlánastofnanir	 859 150 172	 669 666
a) Verðbréf (3)	855 565 906	647 642
b) Endurlánað erlent lánsfé	3 584 266	22 024
 Ríkissjóður og ríkisstofnanir	 3 142 512 290	 4 636 047
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	106 203 394	645 511
b) Ríkisstofnanir	8 218 218	-
c) Markaðsskráð verðbréf	557 605 177	278 252
d) Verðbréf (12)	2 269 765 025	3 208 719
e) Endurlánað erlent lánsfé	200 720 476	503 565
 Sjóðir í vörslu opinberra aðila	 27 153 105	 165 749
Aðrir aðilar	221 716 619	76 707
a) Ýmsir reikningar	94 154 242	28 193
b) Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	120 068 840	31 768
c) Endurlánað erlent lánsfé	7 493 537	16 746
 Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins ..	 2 731 400 100	 2 563 875
Ýmsir skuldunautar	2 109 469	5 534
Ógreiddir vextir	462 677 200	502 620
Peningar í sjóði	15 303 377	13 216
	<hr/> Kr. 25 948 698 355	<hr/> 23 029 529

Erlend ábyrgð utan efnahagsreiknings (9) 25 729 965 42 045

Tölur í svigum (1–13) vísa til skýringa á blaðsíðum 116–118, sem eru hluti ársreikninganna.

Efnahagur 31. desember 1986

<i>Skuldir og eigið fé</i>	1986 krónur	1985 þús.kr.
Seðlar og mynt	1 896 467 000	1 363 249
Innlánsstofnanir	12 134 147 386	9 182 902
a) Almennar innstæður	1 085 464 839	783 026
b) Innstæður á uppsagnarreikningum	573 307	5 842
c) Bundnar innstæður	8 655 014 180	6 490 693
d) Mótreikningar gjaldeyrisreikninga	791 547 415	878 344
e) Innstæðubréf (12)	1 601 547 645	1 024 997
Fjárfestingarlánastofnanir	1 432 476 604	1 816 061
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	337 471 112	1 488 413
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	145 308 561	95 348
b) Ríkisstofnanir	192 162 551	1 393 065
Sjóðir í vörslu opinberra aðila	948 677 140	695 982
Aðrir aðilar	120 202 945	127 701
Erlendar skuldir til skamms tíma	682 091 701	59 351
Erlend lán til langs tíma	356 222 686	500 239
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	3 260 163 380	3 556 169
a) Innstæður vegna kvóta (2)	2 731 822 380	2 564 297
b) Innstæður vegna lána (2)	528 341 000	991 872
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	806 469 532	757 006
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans	47 562 937	30 854
Ýmsir skuldheimtumenn (9)	316 085 288	270 706
Fyrirfram greiddir vextir	40 383 800	68 756
Arðsjóður (8)	151 000 000	107 000
Stofnfé	1 000 000	1 000
Annað eigið fé (7)(10)	3 418 276 844	3 004 140
	Kr. 25 948 698 355	23 029 529

Reykjavík, 17. febrúar 1987

SEÐLABANKI ÍSLANDS

Jóhannes Nordal

Tómas Árnason

Geir Hallgrímsson

Jóhann T. Ingjaldsson

Seðlabanki Íslands

Gjöld	1986 krónur	1985 þús.kr.
Vaxtagjöld	2 027 035 409	2 695 276
a) Vextir af innstæðum (5)	1 866 353 086	2 450 662
b) Vextir af skuldum erlendis	160 682 323	244 614
Kostnaður	557 542 056	303 499
a) Kostnaður við seðla og mynt	18 065 648	20 618
b) Kostnaður við nýbyggingar og húsnæðisbreytingar (4)	283 993 544	106 201
c) Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar	16 985 500	13 644
d) Rekstrarkostnaður (4) (13)	238 497 364	163 036
Gjöld til opinberra aðila	38 155 970	25 292
a) Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum	24 452 348	15 527
b) Landsútsvar, launaskattur o.fl.	13 703 622	9 765
Framlag til Eftirlaunasjóðs (9)	8 500 000	30 000
Greiddur arður af stofnfé (8)	70 000 000	55 000
Verðbætur af eigin sjóðum (7)(10)	430 803 000	742 276
Hagnaður fyrir skatt	152 991 746	176 028
a) Skattur til ríkissjóðs (7)	87 977 000	81 681
b) Hagnaður til eigin sjóða (10)	65 014 746	94 347
	Kr. 3 285 028 181	4 027 371

Tölur í svigum (1–13) vísa til skýringa á blaðsíðum 116–118, sem eru hluti ársreikninganna.

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur ársreikningurinn áreiðanlega mynd af afkomu og efnahag bankans í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 17. febrúar 1987

Stefán Svavarsson,
lögg. endurskoðandi.

Gunnlaugur Arnórsson,
aðalendurskoðandi.

Ársreikning Seðlabankans fyrir árið 1986 höfum við þingkjörnir endurskoðendur bankans yfirfarið og ekkert fundið athugavert.

Reykjavík, 17. febrúar 1987

Erna Hauksdóttir

Gunnar R. Magnússon

Rekstrarreikningur árið 1986

<i>Tekjur</i>	1986 krónur	1985 þús.kr.
Vaxtatekjur	2 816 274 246	3 671 801
a) Vextir af innlendum lánum (5)	2 001 034 218	2 991 881
b) Vextir af erlendum innstæðum og verðbréfum ..	815 240 028	679 920
Aðrar tekjur	152 072 036	55 152
a) Tekjur af sölu gjaldeyris	28 090 831	20 229
b) Umboðslaun af gjaldeyrisyfifærslum	26 247 721	14 204
c) Ýmsar tekjur	37 733 484	20 719
d) Söluandvirði fasteigna	60 000 000	-
Gengisendurmat (6)	316 681 899	300 418
	<hr/>	<hr/>
	Kr. 3 285 028 181	4 027 371

Reikningurinn staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands
Ólafur B. Thors,
formaður.

Davíð Aðalsteinsson
Guðmundur Magnússon

Pröstur Ólafsson
Björn Björnsson

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 29. apríl 1987

Matthías Bjarnason,
viðskiptaráðherra.

SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING SEÐLABANKANS 1986:

(1) Gulleign.

Í lok ársins 1986 var gulleign Seðlabankans um 48.449 únsur. Þær voru metnar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á tæplega 1.720 krónur og gulleignin alls á 83,3 millj. kr.

(2) Kvóti Íslands og staðan við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn.

Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn nam 59,6 millj. SDR, og var hann óbreyttur frá fyrra ári. Úthlutun sérstakra dráttarréttinda var óbreytt, en hún nemur nú alls 16,4 millj. SDR. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins hjá Seðlabankanum var jafnvirði 66,3 millj. SDR í árslok 1986, þar af eru 10,75 millj. SDR vegna jöfnunarláns, sem tekið var í árslok 1982. Gjalddeyrisstaða Seðlabankans við sjóðinn nam 4,0 millj. SDR í árslokin.

(3) Eignarhluti í stofnunum.

Hlutabréf í Bank for International Settlements að upphæð rúmlega 296 þús. dollara eru talin með erlendum verðbréfum. Hlutdeildarbréf fyrir framlögum til Útflutningslána sjóðs að upphæð 11.650.000 krónur eru talin með innlendum verðbréfum fjárfestingarlánastofnana. Aðild Seðlabankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi, enda er að formi til um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samstarfssamningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 31. desember 1986 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar 4,3% eða 3.983.130 kr.

(4) Fastafjármunir.

Kostnaðarverð fastafjármuna Seðlabankans er gjaldfært að fullu á kaupári samkvæmt venju. Í árslok 1986 átti bankinn eftirtaldar fasteignir (tölur í þús. kr.):

	Eignar- hluti %	Fasteigna- mat Húsamat	Lóðamat (leigulóð)	Brunabóta- mat 1/1/87
Kalkofnsvegur 1	100	267.384	47.896	(ómetið)
Einholt 4	100	31.283	(4.557)	57.420
Dugguvogur 9-11	31,9	2.690	(372)	6.031
Ægisíða 54	50	4.831	(1.288)	7.715

Á árinu 1986 var 283 millj. kr. varið til nýbyggingar Seðlabankans á Kalkofnsvegi 1, og var kostnaðarverðið alls um 671 millj. kr. í lok ársins á verðlagi hvers árs. Auk þess átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok (í þús. kr.):

Bifreiðar (7) (kostnaðarverð)	6.870
Vélar og húsbúnaður (tryggingamat)	39.958
Bóka- og myntsafn (tryggingamat)	17.744

(5) Verðtryggðar eignir og skuldir.

Verðtryggðar eignir og skuldir bankans eru færðar með áföllnum verðbótum í árslok, og er í því sambandi miðað við viðeigandi vísitölur í janúar 1987. Verðbóttagjöld og -tekjur eru taldar með í vöxtum af innstæðum eða innlendum lánum, eftir því sem við á.

(6) Gengistryggðar eignir og skuldir.

Gengistryggðar eignir og skuldir eru færðar miðað við kaupgengi í lok hvers árs. Gengishagnaður eða -tap er fært á rekstrarreikning í liðnum Gengisendurmat ársins.

(7) Annað eigið fé.

Eigið fé bankans að frátöldu stofnfé var 3.004,1 millj. kr. í ársbyrjun 1986, en 3.418,3 millj. kr. í árslok. Þessi aukning skýrist af eftirfarandi yfirliti:

	<i>Millj. kr.</i>
Staða 1. janúar	3.004,1
Greiddur skattur til ríkissjóðs v/1985	(81,6)
Verðbreytingafærsla	430,8
Tekjur umfram gjöld	153,0
Reiknaður skattur til ríkissjóðs v/1986	(88,0)
Staða 31. desember	<u>3.418,3</u>

Samkvæmt nýjum lögum um Seðlabanka Íslands skal helmingur af meðalhagnaði næstliðinna þriggja ára, að frádregnu framlagi í Arðsjóð, greiðast í ríkissjóð. Lögin voru samþykkt 5. maí 1986, og fyrsta greiðsla skatts fyrir árið 1985 var innt af hendi 2. júní 1986.

(8) Arðsjóður.

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal hluti tekjuafgangs bankans renna til Arðsjóðs sem arður af stofnfé og helmingur tekna Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs. Í ársbyrjun 1986 nam Arðsjóður 107 millj. kr. Vextir ársins námu 18 millj. kr. og arður 70 millj. kr. Hluti Vísindasjóðs varð því 44 millj. kr. og staða sjóðsins 151 millj. kr. í lok ársins.

(9) Ábyrgðaskuldbindingar.

a) Árið 1974 samþykkti bankinn ábyrgð á skuldbindingum Landsvirkjunar gagnvart V/o Energomachexport að fjárhæð CHF 15.276.826,25. Eftirstöðvar skuldarinnar voru í árslok 1986 CHF 1.038.356,80 eða 25,7 millj. kr.

b) Til að mæta þeirri skuldbindingu, sem hvílir á bankanum vegna eftirlaunasjóðs starfsmanna, hefur bankinn lagt til hliðar samtals 150,7 millj. kr. í árslok 1986, og er sú fjárhæð meðtalin í liðnum Ýmsir skuldheimtumenn í efnahagsreikningi. Til samræmis við venjur viðskiptabankanna í þessu efni var skuldbinding aukin um 10% af launum ársins eða um 8,5 millj. kr. eftir færslu verðbóta fyrir árið að fjárhæð 18,3 millj. kr. Samkvæmt úttekt tryggingafræðings sjóðsins má áætla, að skuldbinding bankans sé um 233 millj. kr. í árslok 1986.

(10) Afkoma bankans.

Eins og á fyrra ári er verðbreytingafærsla miðuð við breytingar á lánskjaravísitölunni á árinu, en hún breyttist um 14,74%. Færslan er reiknuð af eigin fé í ársbyrjun 1986, þegar frá hefur verið dreginn skattur vegna ársins 1985.

Þróun á afkomu bankans hefur verið eftirfarandi: (Millj. kr.)

	1982	1983	1984	1985	1986
Eigið fé í ársbyrjun	413	1.312	1.492	2.087	3.005
Verðbreytingafærsla	250	962	283	742	431
Tekjuafgangur (tap)	649	(782)	312	176	153
Skattur fyrra árs	-	-	-	-	(82)
Skattur ársins	-	-	-	-	(88)
Eigið fé í árslok	1.312	1.492	2.087	3.005	3.419

Eigið fé bankans sem hlutfall af heildareignum var eftirfarandi í lok sömu ára (millj. kr.):

Heildareignir	8.700	15.514	21.466	23.030	25.949
Hlutfall eigin fjár og heildareigna	15,1%	9,6%	9,7%	13,0%	13,2%

(11) Skreiðarlán.

Eftir endurskipulagningu afurðalánakerfis bankanna í apríl 1985 er nú aðeins eftir endurkeypt afurðalán í Seðlabanka vegna skreiðar frá árunum 1981 til 1983, sem mikil óvissa ríkir um, hvort eða hvenær greiðast. Í vaxtauppgjöri er ekki reiknað með áföllnum vöxtum á þessi lán samkvæmt sérstakri ákvörðun bankastjórnar.

(12)

Á árinu 1986 hafði Seðlabankinn milligöngu um lántöku ríkissjóðs hjá innlánsstofnunum. Í byrjun nam lánteiting Seðlabankans vegna þessa 850 millj. kr. samkvæmt skuldabréfum ríkissjóðs, en í þeim er kveðið á um hlutdeild innlánsstofnana í láninu. Í lok ársins hafði verið samið um hlutdeild innlánsstofnana fyrir um 620 millj. kr., en heildarupphæð lánsins nam þá rúmlega 900 millj. kr. að viðbættum verðbótum. Lán þetta var umsamið á gildistíma fyrri laga um Seðlabankann.

(13) Rekstrarkostnaður.

Rekstrarkostnaður sundurliðast þannig:

Laun:

Launagreiðslur	kr.	89.458.943
Föst yfirvinna	“	7.098.105
Önnur yfirvinna	“	5.806.225
Launatengd gjöld	“	6.853.518
Eftirlaunagreiðslur	“	8.765.657

Vélar og búnaður:

Keyptar vélar og búnaður, þ.m.t. tölvubúnaður	“	27.685.066
Viðhald	“	1.353.042

Útgáfustarfsemi, pappír, prentun og ritföng

Útgáfustarfsemi, pappír, prentun og ritföng	“	10.788.228
---	---	------------

Bóka- og myntsafn, blöð og tímarit	“	7.025.308
--	---	-----------

Burðar- og símgjöld	“	6.185.663
---------------------------	---	-----------

Kostnaður við fundahöld og gestamóttöku	“	4.577.623
---	---	-----------

Ferðakostnaður:

Innanlands	“	579.236
------------------	---	---------

Utanlands	“	6.684.923
-----------------	---	-----------

Fasteignarekstur og húsaleiga	“	18.088.626
-------------------------------------	---	------------

Bifreiðakostnaður:

Kaup/sala bifreiða	“	2.701.588
--------------------------	---	-----------

Aðkeyptur akstur	“	1.344.598
------------------------	---	-----------

Rekstur eigin bifreiða	“	2.256.442
------------------------------	---	-----------

Kostnaður v/bifreiða starfsmanna	“	5.187.877
--	---	-----------

Tölvuþjónusta	“	8.288.382
---------------------	---	-----------

Námskostnaður, félagsmál starfsmanna o.fl.	“	4.928.656
---	---	-----------

Kostnaður v/sameiginlegs mótuneytis með LÍ	“	3.374.534
--	---	-----------

Annar kostnaður	“	9.465.124
-----------------------	---	-----------

kr. 238.497.364

Alls fengu 179 starfsmenn greidd laun á árinu, þ.m.t. bankaráðsmenn, starfsmenn í hlutastarfi, sumarstarfsmenn og ræstingarfólk. Samtals 103 starfsmenn fengu greidda yfirvinnu, þar af 52 fasta yfirvinnu. Hlutfall yfirvinnu í heildarlaunagreiðslum er 12,6%.

SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING RÍKISÁBYRGÐASJÓÐS 1986:

(1)

Kröfur vegna vanskila á lánum með ríkisábyrgð og lánum ríkissjóðs skiptast þannig:

Hafnalán	kr.	12.079.128
Hitaveitulán	“	51.203.265
Rafveitulán	“	60.845.418
Lán vegna fiskiðnaðar	“	206.952.618
Togarlán	“	49.074.328
Lán vegna landbúnaðar	“	6.341.113
Lán vegna samgöngumála	“	238.315.448
Annað	“	113.135.843
	kr.	<u>737.947.161</u>

Undir liðnum „Lán vegna fiskiðnaðar“ er stærsta krafan á Verðjöfnunarsjóð fiskiðnaðarins. Kröfur vegna samgöngumála eru á hendur Skipaútgærð ríkisins og Skallagrími hf. Undir liðnum „Annað“ eru stærstar kröfur á Fiskveiðasjóð Íslands, hagræðingar- og framkvæmdalánadeild, og Olíusjóð fiskiskipa. Ljóst er, að hluti þessara krafna mun ekki innheimtast.

(2)

Bókfært verð verðbréfa skiptist þannig:

Óverðtryggð skuldabréf	kr.	4.051.825
Skuldabréf bundin vísitölu	“	188.464.948
Skuldabréf háð gengisskráningu	“	157.438.646
	kr.	<u>349.955.419</u>

Vísitölutryggð skuldabréf eru færð með áföllnum verðbótum miðað við lánskjaravísitölu, sem gildi tók 01.12.86. Gengisbundin bréf eru færð miðað við sölugengi 31.12.86, síðasta skráða gengi ársins. Ljóst er, að einhver skuldabréfa sjóðsins munu ekki innheimtast.

(3)

Skuldabréf til innheimtu skiptast þannig:

Skuldabréf í erlendri mynt	kr.	9.813.448.236
Skuldabréf í ísl. kr., verðtryggð	“	7.463.611.666
Skuldabréf í ísl. kr., óverðtryggð	“	6.033.840
Bráðabirgðalán	“	302.104.074
	kr.	<u>17.585.197.816</u>

Skuldabréf í erlendri mynt eru skráð á sölugengi viðkomandi myntar hinn 31.12.86, síðasta skráða gengi ársins. Með skuldabréfum í erlendri mynt eru talin endurlán af andvirði seldra spariskírteina, sem bundin eru gengi SDR. Með bókfærðu verði verðtryggðra lána eru taldar áfallnar verðbætur miðað við gildandi vísitölur hinn 31.12.86, þ.e. byggingarvísitölu, sem gildi tók 01.10.86, og lánskjaravísitölu, sem tók gildi 01.12.86. Væru verðbætur miðaðar við gildandi vísitölur 01.01.87, hækkaði bókfært verð um kr. 328.481.167. Hinn 01.01.86 urðu Endurlán ríkissjóðs hluti af A-hluta ríkissjóðs. Þá var sú breyting gerð, að afskrifaðar voru allar kröfur Endurlána á hendur A-hluta ríkissjóðs. Í árslok yfirtók ríkissjóður skuldbindingar Orkubús Vestfjarða, Rafmagnsveitna ríkisins og hluta af skuldbindingum Rafveitu Siglufjarðar gagnvart Endurlánum ríkissjóðs og Orkusjóðs. Því voru afskrifaðar hjá Endurlánnum þær kröfur, sem yfirtöku þessari tengdust, beint eða óbeint. Samtals námu þær kröfur Endurlána, sem niður féllu af þessum sökum, 20.602,9 millj. kr.

(4)

Sjóðurinn tók á árinu 2 lán hjá Seðlabanka Íslands, annað í Bandaríkjadollurum, hitt í sterlingspundum. Þau eru skráð á sölugengi viðkomandi gjaldmiðla hinn 31.12.86.

(5)

Í 6. gr. fjárlaga 1986 var heimild til að fella niður kr. 10.000.000 af skuld Grindavíkurkaupstaðar. Samkvæmt ákvörðun fjármálaráðuneytis var heimildin nýtt og fjárhæð þessi afskrifuð.

Efnahagsreikningur Ríkisábyrgðasjóðs

<i>Eignir</i>	1986 krónur	1985 þús.kr.
Bankainnstæður	24 099 178	25 397
Kröfur vegna vanskila á lánum með ríkisábyrgð (1)	416 888 347	253 243
Kröfur vegna vanskila á lánum ríkissjóðs (1)	321 058 814	200 537
Viðskiptamenn	72 477 056	1 034
Endurlán ríkissjóðs	1 735 229	1 735
Ríkissjóður, viðskiptareikningur	8 022 129	8 022
Verðbréf (2)	203 292 150	74 198
Verðbréf	349 955 419	
Óútborgaður hluti veittra lána	146 663 269	
Skuldabréf til innheimtu (3)	17 585 320 350	33 524 442
Skuldabréf ríkissjóðs	122 534	125
Skuldabréf Endurlána ríkissjóðs	17 585 197 816	33 524 317
	Kr. 18 632 893 253	34 088 608

Tölur í svigum (1–5) vísa til skýringa á blaðsíðu 119, sem eru hluti ársreikningsins.

Reykjavík, 24. apríl 1987
SEÐLABANKI ÍSLANDS

Jóhannes Nordal

Tómas Árnason

Geir Hallgrímsson

Harald S. Andrésson

31. desember 1986

<i>Skuldir</i>	1986 krónur	1985 þús.kr.
Seðlabanki Íslands (4)	201 319 592	
Viðskiptamenn	37 108 351	20 451
Endurlán	26 223 810	25 097
Skuldabréf til innheimtu (3)	17 585 320 350	33 524 442
Skuldabréf ríkissjóðs	122 534	125
Skuldabréf Endurlána ríkissjóðs	17 585 197 816	33 524 317
Höfuðstóll	782 921 150	518 618
Höfuðstóll 31.12.85	518 618 406	
Afskrifaðar tapaðar kröfur (5)	10 000 000	
Bakfærðir vextir fyrri ára	44 185 182	
Endurmat	79 974 268	
Mismunur rekstrarreiknings	238 513 658	
	<hr/>	
	Kr. 18 632 893 253	34 088 608

Efnahagsreikning þennan fyrir Ríkisábyrgðasjóð höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur efnahagsreikningurinn áreiðanlega mynd af efnahag sjóðsins í lok ársins 1986 í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 22. apríl 1987

Stefán Svavarsson,
lögg. endurskoðandi,
kjörinn af bankaráði.

Gunnlaugur Arnórsson,
aðalendurskoðandi.

Með vísan til áritunar bankastjórnar Seðlabanka Íslands og endurskoðenda á reikninginn staðfestist hann hér með.

Reykjavík, 27. apríl 1987

Þorsteinn Pálsson,
fjármálaráðherra.

Efnahagsreikningur

Í millj. kr.	Árslok					
	1980	1981	1982	1983	1984	1985
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i>	1.104	1.890	2.441	4.321	5.234	8.723
Gull	13	16	31	51	68	78
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins	14	33	36	1	15	18
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn	71	86	—	121	160	186
Erlendir bankar o.fl.	306	456	663	663	931	2.787
Erlend verðbréf og ríkisvixlar	700	1.299	1.711	3.485	4.060	5.654
<i>Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	270	328	797	1.666	2.212	2.564
<i>Innlánsstofnanir</i>	1.105	1.588	4.514	6.933	10.256	5.673
Reikningsskuldur	22	6	344	289	563	982
Önnur stutt lán	35	40	726	945	2.183	2.504
Verðbréf	18	119	477	784	701	1.117
Endurkaup, gengisbundin	602	845	—	3.238	4.992	—
Önnur endurkaup	390	547	2.935	1.677	1.817	447
Endurlánað erlent lánsfé	38	31	32	—	—	—
SDR-kvótalan	—	—	—	—	—	623
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	38	104	163	251	594	670
Reikningsskuldur	1	25	23	79	167	—
Önnur stutt lán	—	—	10	—	—	—
Verðbréf	18	61	100	132	388	648
Endurlánað erlent lánsfé	19	18	30	40	39	22
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	463	502	534	1.876	2.597	4.636
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	10	14	38	673	325	645
Ríkisvixlar	40	40	—	—	25	—
Viðskiptareikningar ríkisstofnana	34	18	62	7	13	—
Markaðsskráð verðbréf	—	—	—	—	—	—
Verðbréf	345	352	398	526	1.364	3.487
Endurlánað erlent lánsfé	34	78	36	670	870	504
<i>Aðrir aðilar</i>	15	74	113	238	200	242
Ýmsir reikningar	—	2	1	3	4	28
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga	—	—	13	21	25	32
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu	—	42	64	144	153	166
Endurlánað erlent lánsfé	15	30	35	70	18	16
<i>Ýmislegt</i>	63	114	138	229	374	522
<i>Eignir = skuldir</i>	3.058	4.600	8.700	15.514	21.467	23.030
<i>Skuldir:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i>	237	444	568	825	1.077	1.363
<i>Innlánsstofnanir</i>	1.285	2.093	3.210	5.734	7.389	9.183
Almennar innstæður	278	189	162	141	152	783
Innstæður á uppsagnarreikningum	3	4	9	12	2	6
Bundnar innstæður	941	1.778	2.810	5.180	6.692	6.491
Gjaldeyrisinnstæður	60	122	229	401	543	878
Hlutdeild í ríkisvixlum	3	—	—	—	—	—
Innstæðubréf	—	—	—	—	—	1.025
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i>	56	75	281	684	1.543	1.816
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i>	124	233	389	1.024	1.438	1.489
Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs	58	117	131	43	913	96
Reikningar ríkisstofnana	66	116	258	981	525	1.393
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i>	256	427	591	839	641	696
<i>Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans</i>	5	7	5	10	12	31
<i>Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i>	393	384	1.206	2.310	3.068	3.556
<i>Erlendar skuldir í frjálsum gjaldeyri til skamms tíma</i>	72	196	538	1.073	2.206	59
<i>Erlend lán til langs tíma</i>	93	98	166	515	606	500
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i>	105	156	300	492	653	757
<i>Ýmislegt</i>	68	63	113	475	680	467
<i>Gengisbreytingareikningar</i>	269	—	—	—	—	—
<i>Eiginfjárreikningar</i>	95	424	1.333	1.533	2.154	3.113

Seðlabankans 1980–1986.

Mánaðarlok 1986

<i>Jan.</i>	<i>Febr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Apríl</i>	<i>Mái</i>	<i>Júní</i>	<i>Júlí</i>	<i>Ágúst</i>	<i>Sept.</i>	<i>Okt.</i>	<i>Nóv.</i>	<i>Des.</i>
7.967	7.324	6.913	7.746	9.314	8.685	8.785	10.251	9.507	9.672	11.721	12.531
80	81	80	81	81	82	83	83	83	82	83	83
41	22	7	36	8	9	33	8	8	32	8	8
189	191	190	192	191	195	198	198	197	195	196	198
1.780	895	349	1.200	2.907	2.095	2.183	3.647	2.611	2.476	4.501	4.551
5.877	6.135	6.287	6.237	6.127	6.304	6.288	6.315	6.608	6.887	6.933	7.691
2.606	2.640	2.626	2.653	2.640	2.693	2.727	2.724	2.720	2.693	2.714	2.731
5.251	5.447	5.165	4.756	5.326	4.881	4.442	4.604	4.622	5.369	6.232	5.956
167	519	6	216	92	353	222	207	219	196	969	209
3.269	2.912	2.657	2.320	2.877	2.440	2.091	2.425	2.618	3.301	2.668	3.018
979	854	824	823	819	735	729	720	708	701	757	1.059
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
447	447	447	447	447	447	440	398	398	398	398	322
–	216	211	218	213	220	259	478	489	551	580	586
389	499	1.020	732	878	686	701	376	190	222	860	762
662	679	723	742	733	742	742	742	1.534	1.544	743	859
7	–	–	9	–	–	–	–	–	–	1	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
633	658	701	712	711	722	722	722	722	722	736	855
22	21	22	21	22	20	20	20	812	822	6	4
5.751	6.607	8.085	8.238	6.602	6.872	8.104	7.970	7.151	6.581	6.248	3.143
1.753	2.608	4.092	4.234	2.872	2.679	3.597	4.822	3.843	3.757	3.601	106
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	4	–	–	33	–	–	8	8
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	558
3.487	3.481	3.478	3.484	3.208	3.666	3.973	2.582	2.794	2.824	2.639	2.270
511	518	515	520	518	527	534	533	514	–	–	201
246	266	290	314	305	315	277	276	271	239	320	249
32	54	76	90	93	103	68	68	66	39	121	94
32	32	31	30	29	29	29	29	29	29	29	120
165	164	166	178	166	167	164	163	160	160	160	27
17	16	17	16	17	16	16	16	16	11	10	8
516	518	520	520	525	538	527	535	537	532	540	480
22.999	23.481	24.322	24.969	25.445	24.726	25.604	27.102	26.342	26.630	28.518	25.949
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1.420	1.416	1.542	1.468	1.678	1.832	1.933	1.901	1.779	1.899	1.955	1.896
8.763	9.010	9.356	9.404	9.442	9.706	9.739	10.170	10.635	10.532	10.569	12.134
532	521	813	590	580	291	198	387	570	296	202	1.085
6	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6.367	6.578	6.638	6.913	7.072	7.277	7.425	7.671	7.831	7.983	8.087	8.655
867	914	912	914	803	803	801	797	811	763	738	791
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
991	991	991	986	986	1.334	1.314	1.314	1.422	1.489	1.541	1.602
1.707	1.483	1.658	1.675	2.089	1.622	1.393	1.319	1.209	965	2.312	1.432
1.731	1.925	1.836	2.261	2.823	2.158	2.927	3.951	2.971	3.260	3.036	338
421	901	1.233	1.518	1.830	1.991	2.020	3.302	2.376	2.505	2.526	146
1.310	1.024	603	743	993	167	907	649	595	755	510	192
738	820	880	991	291	329	357	394	516	743	921	949
31	31	26	27	38	23	23	23	23	20	20	48
3.615	3.662	3.515	3.552	3.534	3.475	3.519	3.515	3.379	3.345	3.370	3.260
62	73	281	274	70	73	74	75	87	84	486	682
503	489	497	484	495	449	445	401	398	403	399	356
769	779	775	783	779	795	805	804	803	795	801	807
548	681	844	938	1.094	1.152	1.277	1.437	1.430	1.553	1.618	477
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
3.112	3.112	3.112	3.112	3.112	3.112	3.112	3.112	3.112	3.031	3.031	3.570

STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ OG FLEIRA

Stjórn bankans

Davíð Ólafsson varð sjötugur 25. apríl. Hann tilkynnti viðskiptaráðherra 20. janúar, að hann óskaði að láta af störfum sem seðlabankastjóri 1. september. Hann hóf starf sem seðlabankastjóri 1. ágúst 1967. Að loknu hagfræðinámi í Pýskalandi tók Davíð við stöðu fiskimálastjóra 1940 og gegndi því starfi óslitið, uns hann gerðist seðlabankastjóri. Hann sat á Alþingi frá 1963 til 1967. Íslensk náttúra og ferðalög hafa verið Davíð hugleikin, og átti hann ótaldar ferðir með starfsmönnum bankans um landið.

Bankaráðið lagði til við viðskiptaráðherra, að Geir Hallgrímsson, fyrrv. forsætisráðherra, tæki við starfi seðlabankastjóra, er Davíð Ólafsson léti af störfum. Ákvörðun viðskiptaráðherra lá fyrir 23. janúar, og Geir Hallgrímsson hóf starf sem seðlabankastjóri hinn 1. september.

Skipan bankastjórnarinnar var að öðru leyti óbreytt. Jóhannes Nordal er formaður bankastjórnarinnar til 31. mars 1988.

Sigurgeir Jónsson, aðstoðarbankastjóri, lét af starfi í bankanum í marslok og tók þá við stöðu ráðuneytisstjóra í fjármálaráðuneytinu. Hann hóf starf við bankann árið 1960 og var hagfræðingur hans um árabíl og seinast yfirmaður alþjóðadeildar. Hann starfaði árin 1968–1973 sem fulltrúi Norðurlanda við Alþjóðdagjaldeyrissjóðinn í Washington.

Bankaráð Seðlabankans, er skipað var frá 1. janúar 1985, lét af störfum í októberlok 1986 samkvæmt ákvæðum nýrra laga bankans nr. 36/1986. Á lokafundi bankaráðsins 22. október tilkynnti Jónas G. Rafnar, formaður bankaráðsins, þá ákvörðun sína að gefa ekki kost á sér aftur til setu í bankaráðinu. Jónas hafði þá verið formaður bankaráðsins frá ársbyrjun 1985. Hann var bankaráðsmaður í fyrsta bankaráði Seðlabanka Íslands frá apríl 1961, þar til er hann gerðist bankastjóri Útvegsbanka Íslands í nóvember 1963.

Á fundi sameinaðs Alþingis 18. nóvember fór fram kosning fimm manna og jafnmargra varamanna í bankaráð Seðlabankans til fjögurra ára, frá 1. nóvember 1986 til 31. október 1990, skv. 30. gr. laga bankans, en þau tóku gildi 1. nóvember. Endurkjörnir í banka-

Starfsmannamál

ráðið sem aðalmenn voru Ólafur B. Thors, forstjóri, er ráðherra skipaði formann, Davíð Aðalsteinsson, alþingismaður, varaformann, og Pröstur Ólafsson, hagfræðingur, og nýir aðalmenn þeir Guðmundur Magnússon, prófessor, og Björn Björnsson, hagfræðingur. Úr bankaráðinu fóru Jónas G. Rafnar eins og áður segir og Haraldur Ólafsson, alþingismaður, er kom í bankaráðið í ársbyrjun 1985.

Heildarskipan bankaráðsins kemur fram hér á eftir.

Á fundi sameinaðs Alþingis 18. nóvember voru þau Erna Hauksdóttir, viðskiptafræðingur, og Gunnar R. Magnússon, endurskoðandi, kjörin skoðunarmenn Seðlabanka Íslands til fjögurra ára frá 1. nóvember 1986. Skipan skoðunarmanna er nýmæli, sbr. 33. gr. laga bankans.

Viðskiptaráðherra skipaði Stefán Svavarsson löggiltan endurskoðanda við bankann skv. 33. gr. laga bankans til fjögurra ára, en því starfi hefur Stefán gegnt síðan 1978.

Bankaráðin tvö, er störfuðu á árinu 1986, héldu samtals 22 fundi.

Í lok ársins voru starfsmenn Seðlabankans 134 talsins auk 4 starfsmanna við Iðnþróunarsjóð. Ellefu starfsmenn voru í hlutastarfi, og voru raunveruleg starfsgildi við bankann í árslok 129,5, og hafði þeim fjölgað um 8,0 frá árinu áður. Þannig létu 3 starfsmenn af störfum, en 11 hófu störf. Til sumarstarfa voru ráðnir 22 starfsmenn, og var það einum fleira en árið áður.

Eftirfarandi sýnir starfræna skiptingu á starfslíði bankans í árslok borið saman við tvö undanfarin ár.

	1984	1985	1986
Við aðalbókhald, aðalskrifstofu, lánadeild, starfsmannahald-rekstur og tölvudeild	29,5	28,5	29,5
Við seðla, mynt og afgreiðslu	17	16	16
Við endurskoðun	7	6	6
Við alþjóðadeild og greiðslujafnaðardeild	10	9	9
Við hagfræðideild og lögfræðideild	19	19	22
Við bankaeftirlit og gjaldeyriseftirlit	19,5	19	20
Við bóka- og skjalasafn og þjónustustörf	16	16	19
Við Ríkisábyrgðasjóð	8	8	8
	126	121,5	129,5
Við Iðnþróunarsjóð	4	4	4

Eins og fram kemur hér að ofan fjölgaði starfsgildum um 8 á síðasta ári, sem er 6,6% aukning frá árinu áður. Þessi fjölgun starfsmanna kom í kjölfar fækkunar á starfslíðinu um 9 starfsmenn á árunum 1984 og 1985, m. a. vegna væntanlegs flutnings í nýja Seðlabankahúsið, en á árinu voru ráðnir þrír verðir til starfa þar. Vegna sfaukinnar tölvuvinnslu í bankanum var einn starfsmaður ráðinn í tölvudeild og annar í peningamáladeild. Tveir viðskiptafræðingar hófu störf í hagfræði-

deild, og lögfræðingur var ráðinn til bankaeftirlitsstarfa, en með nýjum lögum hafa verið lagðar verulega auknar skyldur á bankaeftirlitið, og standa frekari mannaáðningar þar fyrir dyrum á næstu mánuðum. Einnig er frekari aukning fyrirsjáanleg á starfsfólki til þjónustustarfa, þegar bankinn flytur í nýtt húsnæði.

Í stöðu forstöðumanns alþjóðadeildar var ráðinn Ingimundur Friðriksson, hagfræðingur. Ennfremur var Björn Gunnarsson, kerfisfræðingur, ráðinn forstöðumaður sjálfstæðrar tölvudeildar, og Sveinn E. Sigurðsson, viðskiptafræðingur, var ráðinn forstöðumaður við peningamáladeildir bankans.

STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS 31. desember 1986

Bankastjórn

Jóhannes Nordal, formaður

Tómas Árnason

Geir Hallgrímsson

Bankaráð

Aðalmenn

Ólafur B. Thors, forstjóri, formaður

Davíð Aðalsteinsson, alþingismaður

Pröstur Ólafsson, hagfræðingur

Guðmundur Magnússon, prófessor

Björn Björnsson, hagfræðingur

Varamenn

Davíð Sch. Thorsteinsson, forstjóri

Birgir Björn Sigurjónsson, hagfræðingur

Leó Löve, lögfræðingur

Halldór Ibsen, framkvæmdastjóri

Davíð Björnsson, hagfræðingur

Aðstoðarbankastjórar

Björn Tryggvason

Bjarni Bragi Jónsson

Hagfræðingur

Eiríkur Guðnason

Löggiltur endurskoðandi, skipaður af ráðherra

Stefán Svavarsson, lektor

Alþingiskjörnir skoðunarmenn

Erna Hauksdóttir, viðskiptafræðingur

Gunnar R. Magnússon, endurskoðandi

HELSTU STARFSMENN

Aðalbókhald

Jóhann T. Ingjaldsson, aðalbókari
Árni Þórðarson, deildarstjóri

Aðalfjárhirsla

Stefán B. Stefánsson, aðalféhirðir
Sighvatur Jónasson, afgreiðslustjóri
Auður Gísladóttir, deildarstjóri seðlagreiningar

Aðalskrifstofa

Sigurður Örn Einarsson, skrifstofustjóri
Skúli Sigurgrímsson, deildarstjóri
Ágústa Johnson, deildarstjóri

Alþjóðadeild

Ingimundur Friðriksson, forstöðumaður
Björn Matthíasson, hagfræðingur

Bankaefirlit

Þórður Ólafsson, forstöðumaður
Þorsteinn Marinósson, deildarstjóri
Ragnar Hafliðason, löggiltur endurskoðandi

Endurskoðunardeild

Gunnlaugur Arnórsson, aðalendurskoðandi
Bjarni Kjartansson, deildarstjóri

Gjaldeyrisefirlit

Sigurður Jóhannesson, forstöðumaður
Jón V. Halldórsson, deildarstjóri

Greiðslujafnaðardeild

Ólafur Tómasson, forstöðumaður
Ingvar A. Sigfússon, viðskiptafræðingur
Jakob Gunnarsson, viðskiptafræðingur

Hagfræðideild

Sveinn E. Sigurðsson, forstöðumaður
Guðmundur Guðmundsson, tölfraeðingur
Hörður E. Sverrisson, viðskiptafræðingur
Már Guðmundsson, hagfræðingur
Yngvi Örn Kristinsson, hagfræðingur

Lánadeild

Garðar Ingvarsson, forstöðumaður
Pétur Urbancic, deildarstjóri
Ólafur Örn Klemenzson, hagfræðingur

Lögfræðideild

Sveinbjörn Hafliðason, forstöðumaður
Sigfús Gauti Þórðarson, lögfræðingur

Ríkisábyrgðasjóður

Harald S. Andrésson, forstöðumaður
Sigurður G. Thoroddsen, deildarstjóri

Starfsmannahald – rekstur

Stefán Þórarinnsson, forstöðumaður
Jón H. Friðsteinsson, deildarstjóri

Tölvudeild

Björn Gunnarsson, forstöðumaður

Útgáfustarfsemi

Valdimar Kristinsson, ritstjóri

Bóka- og skjalasafn

Ólafur Pálmason, forstöðumaður

